

Шановні колеги!

**Ми даруємо Вам цей номер
з нагоди свята освітян — Дня Вчителя.
Його підготовлено до II Всеукраїнського
з'їзду працівників освіти
за ініціативи Центру сприяння
суспільному розвитку ім. Миколи Пирогова
та редакції журналу
"Директор школи, ліцею, гімназії".**

**Журнал буде безкоштовно доставлено
всім керівникам,
що безпосередньо приймають
адміністративні, господарські й управлінські
рішення в системі освіти України,
всім, від кого залежить
розвиток Національної освіти:
учасникам Педагогічного з'їзду;
директорам шкіл, ліцеїв,
гімназій і коледжів України;
керівникам районних, міських
і обласних відділів та управлінь освіти;
працівникам Міністерства
освіти і науки України;
державним та громадським діячам.**

**До зустрічі, дорогі колеги,
на сторінках нашого журналу!**

**Редакція журналу
"Директор школи, ліцею, гімназії"**

**Адреса редакції
01033, Київ-33, а/с 913,
E-mail: director@oldbank.com**

**Голова Редакційної ради
Василь КРЕМЕНЬ**

**Головний редактор
Ольга ВИГОВСЬКА**

**Літературний редактор
Олег БАКУН**

**Художній редактор
Олексій ВИГОВСЬКИЙ**

**Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА**

**Коректори:
Леся КАНЕВСЬКА
Леся МАКАРЕНКО**

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П.ДРАГОМАНОВА

ВИДАВНИЦТВО
«ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Члени Редакційної ради

Ірина	БАРМАТОВА
Іван	БЕХ
Надія	БІБІК
Людмила	ВАЩЕНКО
Борис	ГАДЗЕЦЬКИЙ
Володимир	ГОЛУБ
Ірина	ГОРЕЦЬКА
Микола	ГУЗИК
Лідія	ДАНИЛЕНКО
Євгенія	ДЕМЧЕНКО
Петро	ДМИТРЕНКО
Володимир	ДОВГОПОЛИЙ
Олександра	ДУБОГАЙ
Олександр	ДУСАВИЦЬКИЙ
Борис	Д'ЯЧЕНКО
Віктор	ЗАЙКА
Ольга	ЗАЙЧЕНКО
Іван	ЗЯЗЮН
Людмила	КАЛІНІНА
Созонт	КОВАЛЬ
Олександр	КРАСНОГОЛОВЕЦЬ
Руфіна	КРИЖАНІВСЬКА
Юрій	КУЗНЕЦОВ
Олександр	ЛЯШЕНКО
Василь	МАДЗІГОН
Сергій	МАКСИМЕНКО
Юрій	МАЛЬОВАННИЙ
Валентин	МОЛЯКО
Віктор	ОГНЕВ'ЮК
Іван	ОСАДЧИЙ
Надія	ОСТРОВЕРХОВА
Іван	ОХРИМЕНКО
Оксана	ПЕЧУРА
Валентин	РОМАНЕНКО
Світлана	РУДАКІВСЬКА
Олександра	САВЧЕНКО
Володимир	СКИБА
Марина	СОЛОВ'ЯНЧИК
Анатолій	СОЛОГУБ
Юрій	ТРОФІМОВ
Геннадій	ФЕДОРОВ
Георгій	ФІЛІПЧУК
Василина	ХАЙРУЛІНА
Наталія	ЧЕПЕЛЄВА
Олена	ЧИНОК
Микола	ШКІЛЬ

ЗМІСТ

Від редакції.....	1
До наших читачів.....	
Звернення головного редактора.....	4

Держава і освіта

Актуальна тема

<i>Кремень Василь.</i> Ресурси освітніх систем.....	6
Тема номеру: II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. "Круглий стіл". Національна доктрина.....	12
Доктрини про освіту різних держав. Порівняльна характеристика.....	25
Наші делегати: які вони.....	26
Про тих, хто готував з'їзд. Інтерв'ю головного редактора з керівником робочої групи оргкомітету.....	28

Інноваційна школа

Непомятий Борис.

Освіті — космічні можливості.....	30
<i>Дорошенко Юрій.</i> Становлення і розвиток освітньої галузі «Інформатика».....	35
<i>Вдовиченко Раїса.</i> Інноваційний простір системи освіти міста Миколаєва.....	38
<i>Жалдак Мирослав.</i> Точка зору фахівця.....	42
Інформатизація школи.....	43
Комп'ютер і здоров'я дитини.....	44
<i>Чинок Олена.</i> Мультимедіа системи та їх ефективність у системі відкритого навчання.....	47

Педагогіка школи

Моляко Валентин. Чи потрібні

таланти Україні?.....	54
<i>Виговський Олексій.</i> Навіщо виявляти обдарованість. Концептуальні засади діагностики обдарованості на ранніх етапах її розвитку.....	57
<i>Олійник Віктор.</i> Система педагогічної освіти та педагогічні інновації.....	61
<i>Полянський Павло.</i> "Творення підручника: це каторжна праця і пекельна мука".....	70
<i>Красовицький Михайло.</i> США-Україна. Ставлення до людини: тривожні контрасти очима педагога.....	74
<i>Виговська Ольга.</i> Вчитель: як його вчити.....	76

Управління школою

Осадчий Іван. Освіта сільського регіону: проблеми та знахідки.....	80
Чернишова Євгенія. Ми творимо державну політику середньої освіти.....	90
Хто є гарантом прав і свобод установ та закладів середньої освіти в Україні?.....	92
Лідія Даниленко. Керівники мають стати фахівцями управлінської справи.....	96

Економіка школи

"Шкільний автобус". Чи втілимо у життя програму	98
Користь реклами.....	100
Оновлення школи почнемо з меблів.....	102

Щоденник директора

Конкурс: Ціна генофонду.....	105
Шмаргович Антон. Мотиви на тему: "Шкільна форма".....	106
Порядок державної атестації	

Ексклюзив

загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів.....	108
---	-----

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ «ДИРЕКТОР ШКОЛИ, ЛІЦЕЮ, ГІМНАЗІЇ»

1. Редакція приймає до розгляду статті обсягом до 12 сторінок у 2-х примірниках — машинописних чи в комп'ютерному наборі, на дискетах у форматі Word for Windows (версії 6.0/95 або 97).
2. Електронні копії малюнків, фотографій та схем подаються окремо від тексту в одному з форматів: TIFF (не менше 300 dpi), PSD, CDR, EPS.
3. Відповідальність за зміст поданого матеріалу, наведені цитати, посилання, власні імена та інші відомості несе автор.
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати статті без згоди автора.
4. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.

Повний або частковий передрук матеріалів журналу «Директор школи, ліцею, гімназії» можливий лише за письмової згоди редакції.

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

РЕКЛАМА В ЖУРНАЛІ

шкільна форма

ТОВ "Легпром"
с. 106

Підручники

ТОВ "КомАсі" с. 73

*Комп'ютерна
і офісна техніка*

**ТОВ "Европейская
техническая помощь"**
с. 50

СП "Квазар-Мікро"
кольорова вклейка 2

МПП "Сіма" с. 100

ТОВ "Техносвіт"
с. 37

Шкільні меблі

ТОВ НВО "Брік"
с. 100

**ЗАТ "Завод офісних та
спеціальних меблів"**
кольорова вклейка 3

НВП "Промінь"
кольорова вклейка 1

ПП "Робота плюс" с. 112

*Журнал рекомендовано до друку
Вченою радою Національного
педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 2 від 27.09.2001 р.)*

Підписано до друку 28.09.2001.
Формат 70x100 1/16. Папір
офсетний. 8 умов. друк. арк.
Передвидавнича підготовка:
О.С.Виговський
Друк: «Техніка лтд»

...вчителів, які не мають жодних знань про педагогіку, а лише про те, як вчити. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати.

...вчителів, які не мають жодних знань про педагогіку, а лише про те, як вчити. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати.

...вчителів, які не мають жодних знань про педагогіку, а лише про те, як вчити. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати.

...вчителів, які не мають жодних знань про педагогіку, а лише про те, як вчити. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати.

...вчителів, які не мають жодних знань про педагогіку, а лише про те, як вчити. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати. Це означає, що вчителі повинні бути не тільки вчителями, але й педагогами. Вони повинні знати, як вчити, і як виховувати.

Дорогі читачі!

У матеріалах цього випуску – різні думки освітян про наболіле. Сподіваємось, що вони допоможуть Вам визначитися в неоднозначних проблемах шкільництва. Наші автори сподіваються на головний результат від проведення з'їзду – консолідацію суспільства навколо проблем національної освіти в ім'я майбутнього Української держави.

Громадськість чекає, що влада та вчителі все ж таки повернуться до проблем виховання молоді, дітей. Педагоги сподіваються, що влада та суспільство повернуться обличчям і до них. Освітянські керівники, вчені, педагоги та вчителі прагнуть визначитися у змістовних і організаційних орієнтирах середньої та вищої освіти.

На які сили, на кого та на що можна розраховувати при нинішньому стані галузі?! Чи стане освіта загальнонаціональним пріоритетом в Україні? Що може зробити з'їзд для розв'язання проблем сьогоденної школи? Про все це читайте у випуску. Переконані, що викладені міркування прислужаться справі освітянства.

Попереду – велика робота душі й розуму кожного з Вас. Зараз якраз той час, коли ще можна врятувати освіту, а разом з нею і нашу державу. Прозріння ж Вам, державницького мислення, натхнення, плідної праці!

Ольга ВИГОВСЬКА,

головний редактор журналу
“Директор школи, ліцею, гімназії”

ДЕРЖАВА І ОСВІТА

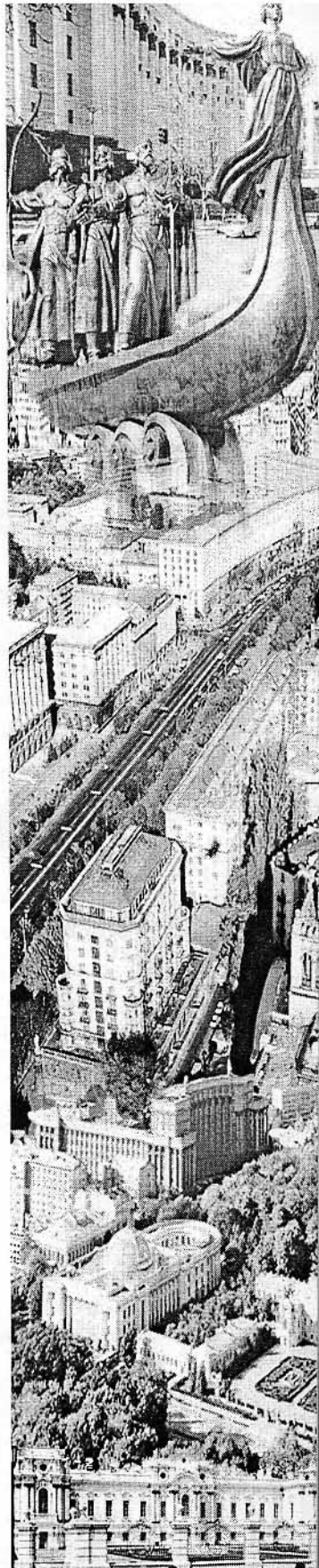
**МІНІСТР ОСВІТИ:
ПРО РЕСУРСИ ОСВІТНІХ СИСТЕМ**
с. 6

**“КРУГЛИЙ СТІЛ”: РЕФОРМА В ОСВІТІ.
НАЦІОНАЛЬНА ДОКТРИНА**
с. 12

ДОКТРИНИ СВІТУ
с. 25

НАШІ ДЕЛЕГАТИ: ЯКІ ВОНИ
с. 26

ХТО ГОТУВАВ З'ЇЗД
с. 28

РЕСУРСИ ОСВІТНІХ ЗМІН

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ЗМІНАМИ

Однією з основних умов функціонування освітньої організації, а відтак і галузі в цілому є її активна взаємодія з середовищем. З огляду на це, запорукою прогресивних змін в освіті України має стати утвердження державно-громадської моделі управління нею.

**Василь
КРЕМЕНЬ**

Міністр освіти і науки України, академік АПН, президент АПН України, доктор філософських наук

Урівноваження впливу державного та громадського чинників на стан і перспективи розвитку системи освіти набуває вирішального значення. Йдеться про поєднання відповідальності та підзвітності з «тиском» та підтримкою. Помножені на належну мотивацію до реформи та компетентність, ці риси забезпечать успіх і поступ.

Зацікавлена участь громадськості (батьків, місцевих громад, ділових кіл, недержавних організацій тощо) у прийнятті рішень не повинна зводитися лише до обговорення та схвалення чи, навпаки, — критики пропонувананих освітніх змін. На нашу думку, громадськість має стати не лише рівноправною стороною у дискусіях про пріоритети освітньої політики, а насам-

перед дійовою особою на усіх щаблях впровадження цієї політики.

Вагомим має бути громадський чинник й у запровадженні багатоканальної системи фінансування, а також ефективних механізмів спільного (державного і громадського) контролю над використанням коштів.

Механізми громадського впливу можуть бути як прямими («усі ми походимо звідти»), так і опосередкованими (через неурядові освітянські спілки, об'єднання, асоціації).

Демократизація освіти передусім передбачає подальшу децентралізацію управління освітою, надання права навчальним закладам самостійно вирішувати основні питання їхньої діяльності, перехід від суто державної до державно-громадської системи управління освітою, у якій особистість, держава і суспільство повинні стати рівноправними суб'єктами, утворити систему партнерства учнів, батьків і педагогів.

Здійснення реформування загальної середньої освіти неможливе без злагодженої співпраці між Міністерством, обласними управліннями освіти і науки та інститутами післядипломної педагогічної освіти, методичними устано-

вами, які повинні допомогти педагогічним працівникам зорієнтуватися в нових підходах до змісту та пріоритетів освіти.

Розроблене Міністерством і затверджене в Міністерстві юстиції нове (до останнього часу діяло положення, прийняте ще у 1939 р. (!)) Положення про республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної освіти, чітко визначає статус, підпорядкування, основні завдання та засади функціонування цих установ. Однак, зміст, структура і форми їх роботи не відповідають сучасним вимогам.

Звідси — невідкладне завдання керівникам інститутів післядипломної освіти внести зміни до статутів, розробити нові навчальні плани і програми курсової перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів освіти, науково-методичне забезпечення системи педагогічної освіти регіону.

Вертикаль управлінської моделі в системі освіти «Міністерство управління освіти і науки — облдержадміністрації — районний відділ освіти — навчальний заклад» здатна ефективно функціонувати лише за умови субсидіарної співпраці усіх її ланок.

Українська важливе місце в цій системі належить обласним центрам. Ми цінуємо плідну партнерську співпрацю з обласними державними адміністраціями у сфері освіти й сподіваємося на її продовження.

Готовність керівників обласних управлінь освіти і науки перейняти новими підходами до освіти й на партнерських засадах долучитися до їх впровадження виразно проявилася у виконавській дисципліні при переході на семестрову структуру навчального року, впровадження нової системи оцінювання тощо.

Досвід минулого року засвідчив можливість і результативність спіль-

ної роботи міністерства й обласних управлінь над низкою важливих нормативних документів, зокрема положення про державну підсумкову атестацію, про золоту та срібну медалі на основі парадигми єднання.

Проте й регіональні органи управління мають позбутися звичних методів роботи з районними відділами освіти, що зводяться до контрольних функцій і безпосереднього втручання в навчальний процес. Про це 11 березня цього року у м. Дніпропетровську відбулася відверта розмова в рамках проведеної Міністерством Всеукраїнської наради керівників управлінь освіти і науки та інститутів післядипломної освіти.

Міністерством розроблено ряд нормативно-правових актів, що закріплюють курс, спрямований на демократизацію освіти.

Вперше нами розроблено Примірне положення про Піклувальну раду*. Функції піклувальної ради відрізняються від батьківських комітетів, які значною мірою залежали від адміністрації закладу, де навчалися діти. Піклувальна рада має не тільки сприяти поліпшенню роботи школи щодо залучення додаткових джерел фінансування, зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази, піклуватися про учасників навчально-виховного процесу, але і здійснювати громадський контроль за її діяльністю.

Не менш вагомий вплив на організацію навчально-виховного процесу, добір змісту і технологій освіти повинна справляти така ланка моделі державно-громадського управління освітою, як Ради навчальних закладів. Поки що керівники навчальних закладів недостатньо використовують потенціал цих органів, покладаючись за звичкою на адміністративні важелі управлінської діяльності.

Особливо актуальним це є на місцевому рівні. Цьому питанню,

на нашу думку, приділяється недостатня увага. Районні та міські методичні кабінети часто самоусуваються від удосконалення змісту і форм роботи шкільних методичних об'єднань учителів, не навчають керівників навчальних закладів технологіям управління, кволо і безсистемно працюють з учителями, які очолюють методичні об'єднання.

Водночас існують недоліки в розмежуванні управлінських функцій, зокрема контролю на рівні «районний відділ освіти — навчальний заклад». Як правило, відділи дублюють функції адміністрації навчального закладу, підходять до інспектування роботи по-старому, продовжують робити наголос на вивченні стану викладання окремих предметів, контролюванні роботи конкретних вчителів, хоча за своїми функціями повинні здійснювати насамперед аналітичне вивчення управлінського забезпечення навчально-виховного процесу керівництвом навчального закладу, його впливу на якісні показники в здобутті освіти.

Ми надаємо важливого значення в системі державно-громадського управління освітою засобам масової інформації. Співпраця органів управління освітою з журналістами є, на наше переконання, невід'ємною складовою сучасного менеджменту освіти, заохочує широкі кола громадськості до участі у виробленні освітніх стратегій.

УЧЕнь ЯК ГОЛОВНИЙ СУБ'ЄКТ ОСВІТНІХ ЗМІН

Епіцентром і головною дійовою особою у школі, на наш погляд, повинна стати дитина, а всі інші, причетні до її навчання, — покликані дбати про її здоров'я, фізичний та інтелектуальний розвиток, створювати належні умови для пізнання нею світу.

Те, що в цьому переліку здоров'я дитини посідає чільне місце, є не випадковим, адже понад 50% учнів мають незадовільну фізичну підготовленість, стрімко зросли показники серцево-судинних та інших захворювань. Найбільша чисельність учнів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, — в Кіровоградській, Рівненській, Одеській, Полтавській, Донецькій, Волинській областях та у м. Києві.

На спільній сесії АПН України й Академії медичних наук України у червні ц.р. було ґрунтовно проаналізовано цю проблему, і нам слід уважно розглянути рекомендації вчених.

Перед суспільством і нами, освітянами, насамперед, стоїть завдання формування нових якостей у учнів:

- прагнення до самонавчання;
- постійний пошук оптимальних шляхів вирішення життєвих проблем;
- готовність своєю навчальною, а потім і практичною працею закласти підмурки як власного соціального успіху, так і зробити внесок у громадську, державну справу.
- З цією метою потребує певного переорієнтування навчальний процес. Поки що він спрямований на те, щоб учень, іноді, на жаль, механічно, засвоїв визначену суму знань. Безумовно, функція засвоєння знань із творчим підходом завжди актуальна, і нам потрібно зберегти її високий рівень, але сьогодні не менш актуальною стає й інша, — потреба в самостійному опануванні знаннями, інформацією.
- Ми повинні переорієнтувати навчально-виховний процес з авторитарного на партнерський, тобто на співпрацю всіх учасників навчально-виховного процесу. Щеплення від насильства і тоталітаризму, зроблене молоді під час

навчання, діятиме впродовж усього її життя. Більше того, тільки суспільство, що має достатньо розвинених, самостійних людей, може бути дійсно демократичним і ринково ефективним.

І останнє, але надзвичайно важливе. У середній і професійно-технічній освіті ще не утвердилася дійова система виховання у всіх його напрямках. Особливої уваги потребує національно-патріотичне виховання. Іноді можна почути голоси, що у вік глобалізації така робота втрачає значення. Це зовсім не так, а може, навіть навпаки. Справа в тому, що глобалізація відбувалася в умовах все більш жорсткої конкуренції нації у держав. І для того, щоб мати успіх у ній, слід згуртувати націю, народ, домогтися усвідомлення людьми важливості спільних ментальних інтересів і здатності до їх послідовного захисту. Без відповідної вихов-

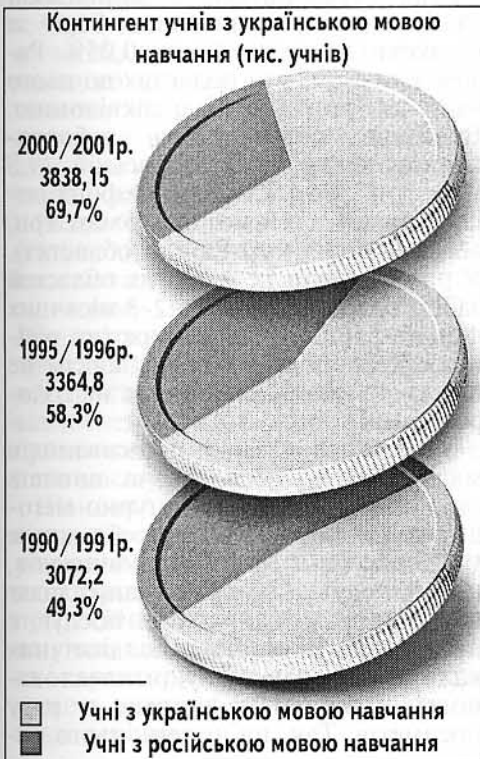
ної та роз'яснювальної роботи зробити це неможливо.

ПЕДАГОГ ЯК ПРОВІДНИК ОСВІТНІХ ЗМІН

Досвід минулого навчального року ще раз підтвердив, що будь-які освітні зміни будуть успішними лише тоді, коли ними перейметься педагог. Початок минулого року був показовим у тому, що чи не вперше напередодні розпочалася професійна дискусія серед освітян про стратегію і тактику модернізації вітчизняної освіти, а не матеріальну скруту педагогів. Такий могутній дух українського педагога — найкраща нам підтримка. Але усі наші плани можуть бути реалізовані дійсно за умови, а не лише на словах, високого соціального його статусу, створення для вчителя передумов творчої праці.

Якщо на минулій підсумковій колегії мова перш за все йшла про відхід від авторитарної педагогіки і визначення центральною фігурою педагогічного процесу учня, то сьогодні, не знімаючи з порядку денного цю важливу проблему, особливо хотів би підкреслити, що нас турбує невинуватене адміністративне «понування» вчителя. Це і численні наради, невинуватені перевірки, огляди, засідання, які часто-густо займають більше часу, ніж сам навчально-виховний процес у школі.

Існують непоодинокі випадки, коли до вчителів, які претендують на присвоєння I-ої та вищої кваліфікаційних категорій, адміністрація навчального закладу та працівники місцевих методичних кабінетів безпідставно вимагають обов'язкову наявність узагальнених матеріалів власного досвіду роботи та методичних розробок. Ці матеріали, як правило, приймаються у друкованому вигляді, мають значні обсяги та ви-

магають від учителів додаткових зусиль і часу на їх виконання, фінансових витрат на оформлення.

Ми маємо створити такі умови для вчителя, за яких він мав би змогу дати учням якісну освіту. У цьому контексті найактуальнішою є проблема підвищення його професійного рівня, у т. ч. і через забезпечення періодичною літературою та інструктивно-методичними матеріалами, а забезпеченість ними загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів є недостатньою. А у поєднанні з обмеженими можливостями підвищення особистого фахового рівня (забезпеченість навчальних закладів України періодикою та фаховою пресою становить близько 36%), неналежним забезпеченням інструктивно-методичними матеріалами (у Луганській, Закарпатській областях тільки кожен другий заклад має Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України) ці питання залишаються надзвичайно актуальними.

Найважливішою для розв'язання є проблема соціального захисту педагогічних працівників. Ми щиро вдячні Президентові України Л.Д.Кучмі за те, що за його дорученням була практично ліквідована заборгованість із заробітної плати, для чого із центрального бюджету двічі надавалася допомога областям. Як і всім працівникам бюджетної сфери, з 1 березня ц.р. були підвищені оклади на 25%, а з 1 січня у половинному розмірі почали виплачувати освітянам надбавки за педагогічний стаж, оздоровчі та преміальні.

Ми особливо вдячні Прем'єр-міністрові України А.К.Кінаху, уряд якого продовжив реалізацію курсу Президента України й тиждень тому прийняв Постанову про підвищення з 1 вересня ц.р. окладів (ставок) освітянам ще на 15%.

Отже, підвищення заробітної плати освітянам у цьому році склало близько 50%. До того ж зазначу, що останній крок було зроблено в умовах мінімальної інфляції.

Разом з тим, проблем тут ще багато й рівень оплати праці освітянам ще не відповідає важливості виконуваної ними функції та реальної складності праці, тому освітяни із вдячністю сприймають позицію Президента України у його бюджетному посланні про 20% підвищення окладів працівникам бюджетної сфери в наступному році та 100% виплату надбавок за педагогічний стаж, оздоровчих і преміальних. Ця позиція знаходить підтримку й у керівництві Уряду.

Поліпшилося ставлення до фінансування освіти й у ряді регіонів. Хотів би зазначити, що своєчасно і повністю виплачено відпускні та оздоровчі в 11-ти областях. У 3-х областях (Закарпатській, Запорізькій та Київській) залишився борг за відпускні лише від 3-х до 0,05%. Разом з тим, у 8-ми областях до цього часу заборгованість не ліквідовано. Великою залишається заборгованість в Івано-Франківській (9,8 млн. грн. або 1,1 місячний фонд оплати праці), Одеській (11,9 млн. грн. або 0,9 місячного фонду областей). У ряді районів та міст цих областей заборгованість сягає до 2-3 місячних фондів зарплати, а в окремих районах Херсонської області зовсім не виплачувалися відпускні та на оздоровлення.

Тому складні умови проживання в малих селах, несвоєчасна виплата заробітної плати, культурно-методична ізоляція, потреба житла у близько 16 тис. учителів, невідшкодування ліквідованих пільг на оплату комунальних послуг є причиною плинності педагогічних кадрів, неповною укомплектованості шкіл спеціалістами з ряду предметів. Так, на липень цього ро-

ку в загальноосвітніх навчальних закладах вакантними залишалися близько 5 тис. місць, в тому числі майже 3 тис. — в сільській місцевості (найбільше у Херсонській, Миколаївській областях та в Автономній Республіці Крим).

Гострою залишається проблема кадрового забезпечення в системі професійно-технічної освіти. Через об'єктивні причини не вистає 10-15% викладачів та 20-30% майстрів виробничого навчання. Однак при цьому підбір керівних кадрів, здатних аналізувати та організувати діяльність професійно-технічних навчальних закладів, дещо поліпшився. Зі створенням в Академії педагогічних наук України Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти активізувалися пошуки нових технологій в системі підвищення кваліфікації керівників освіти і вчителів.

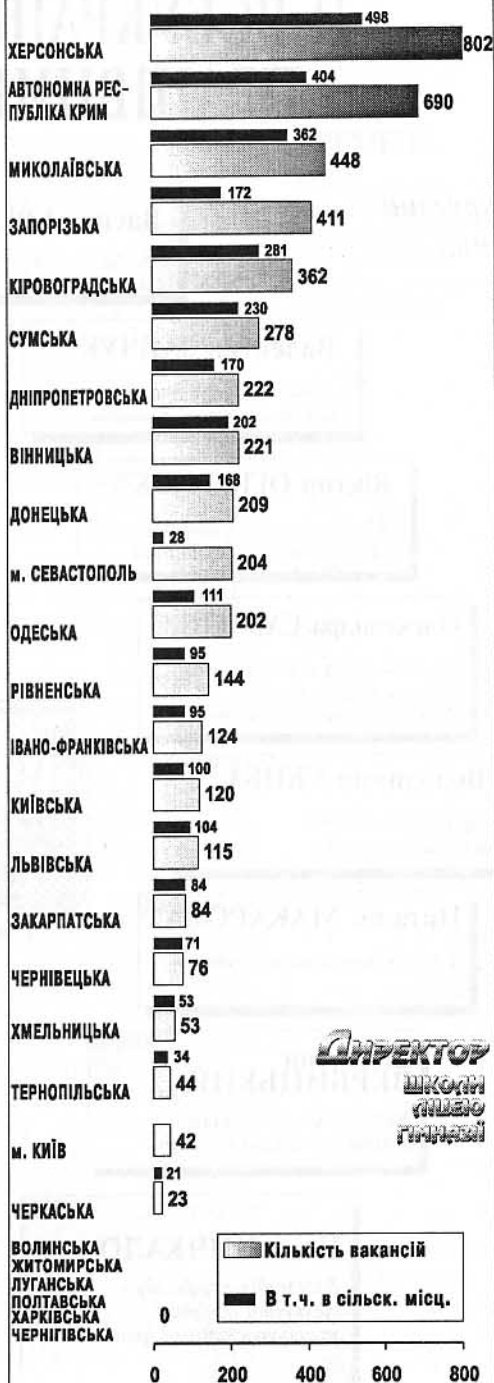
Актуальними залишаються підготовка та перепідготовка педагогічних працівників для користування комп'ютером у навчально-виховному процесі та розробка і впровадження в навчальний процес дидактично орієнтованих програмних засобів навчання.

Якщо ж говорити про більш масштабну перспективу, то, безумовно, ми повинні суттєво осучаснити підготовку майбутніх педагогів. У Міносвіти і науки було проведено представницьку нараду за участю ректорів вищих навчальних закладів, висловлені цікаві пропозиції, але практичних кроків загальнодержавного масштабу не зроблено.

Шановні колеги, сподіваюся, що у відвертій критично-конструктивній розмові ми продовжимо обговорення актуальних проблем середньої і професійно-технічної освіти, маючи на увазі, що пропозиції стратегічного характеру будемо мати можливість вивчити на Всеукраїнському з'їзді освітян.

НАЯВНІСТЬ ВАКАНТНИХ СТАВОК ВЧИТЕЛІВ

Станом на 20 липня 2001 року

ДИРЕКТОР
ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЇ

Тема номеру

II ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ З'ЇЗД ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ

Круглий
стіл

Василь КРЕМЕНЬ

Освіта — пріоритет номер 1

Валентин ЗАЙЧУК

*У нас мало людей,
що незашорено мислять*

Ела КАРПОВА

Що вирішує і не вирішує з'їзд?

Віктор ОГНЕВ'ЮК

*З'їзд розпочався давно,
зараз — його кульмінація*

**Лариса
МИХАЛЬЧЕНКО**

Кому і навіщо ми потрібні?

Олександра САВЧЕНКО

*Не потонути в усьому тому,
що є актуальним для
загальної середньої освіти*

Віра ОВЧИННИКОВА

Які проблеми вирішить з'їзд?

Володимир СКИБА

*Приватна освіта
на зламі століть*

Ірина МАЛЯР

*Врахувати потреби тих,
хто цю реформу здійснює*

Наталія МАКАРОВА

З турботою про майбутнє

Галина КОВЧАНИЧ

*Партнерство в ім'я
розвитку дитини*

**Валентин
ВЕРБИЦЬКИЙ**

*Українська позашкільна
освіта — єдина у світі*

Оксана ДЗЯБЕНКО

*Партнерство в ім'я
розвитку дитини*

Неля НИЧКАЛО

*Взаємодія професійно-
технічної освіти і
загальноосвітньої школи*

Павло МОВЧАН

*"Гине мова — гине народ".
Національні орієнтири
української освіти*

ОСВІТА — ПРІОРИТЕТ НОМЕР 1

Як визначив декілька глобальних напрямів змін у освіті.

По-перше, — це переорієнтація навчального процесу. Ми живемо у такий час, коли не можна у будь-якому навчальному закладі навчитися один раз і назавжди. Аби підтримувати конкурентоспроможність, вчитися потрібно впродовж усього життя. Раніше освіта виконувала практично єдину функцію — ми вчили дитину самостійно оволодівати знаннями, інформацією, осмислювати її. Нині особливого значення набувають інші складові навчального процесу, що виховують уміння й органічне бажання використовувати отримані знання у повсякденному житті, як у суспільному громадянському, так і, безумовно, професійному.

Другий напрям змін — все більша переорієнтація на особистісну педагогіку, на виокремлення у кожному учні особистості і співпраця з цією особистістю з метою її розвитку. Це вимагає повністю залишити в минулому авторитарну педагогіку, перейти до педагогіки толерантності, до педагогіки співпраці вчителя й учня. Це надзвичайно важливо. Лише так ми зможемо підготувати достатньо розвинені особистості, а це — необхідна передумова і демократичного розвитку суспільства, і ефективної ринкової економіки.

Наступне: ми повинні врахувати, що освітянська діяльність у XXI столітті

зовсім не та, якою була в минулому. Раніше школа уявлялася — на жаль, багато хто так її бачить і сьогодні — лише як приміщення, дошки і крейда. Потрібно зрозуміти, що сучасна освіта надзвичайно технічно оснащена. І ключова роль у цьому належить комп'ютеру. Комп'ютеризація освіти важлива з багатьох причин: це і комп'ютерна грамотність, і використання комп'ютера для вивчення будь-якого предмета, і вміння спілкуватися, отримувати знання через систему Інтернет.

Ще одне надзвичайно важливе завдання: кожен випускник школи України має добре знати й активно користуватися державною — українською мовою; поряд з цим — знати одну-дві іноземні мови. Це надзвичайно важливо в умовах глобалізації світу.

Щодо інших сфер освіти, ми повинні зрозуміти, що сучасний, а тим більше — майбутній стан суспільства України і світу вимагає суттєвого розширення числа людей з вищою освітою. Вища освіта все більше стає обов'язковим етапом розвитку особистості.

Безумовно, слід піклуватися про вчителя, про освітянина. Певні кроки у цьому напрямі зроблені. Проте нині і зарплата освітянина, і увага до нього — ще недостатні.

Ефективність упровадження означених змін залежить від багатьох. Залежить

Василь КРЕМЕНЬ

Міністр освіти і науки України, академік АПН, президент АПН України, доктор філософських наук

від діяльності Міністерства освіти. Ключова роль, звичайно, належить учителю, освітянину, який безпосередньо працює з учнем. Однак неможливо здійснити будь-які суттєві зміни у навчальному процесі, якщо суспільство не усвідомить цінність освітянської діяльності і не виокремить освіту як пріоритет №1. Від цього

залежатиме і наповнення бюджету України, і ставлення кожного пересічного громадянина до людини, яка займається освітою.

Я думаю, що всі ці питання будуть у центрі уваги роботи з'їзду. Сподіваюсь, що *наша спільна робота з учасниками та делегатами з'їзду виявиться продуктивною, а обрана стратегія – мудрою.*

У НАС МАЛО ЛЮДЕЙ, ЩО НЕЗАШОРЕНО МИСЛЯТЬ

Валентин

ЗАЙЧУК

Державний секретар МОН України, академік АПН України

Хочу акцентувати увагу на тому, що діяльність Міністерства, місцевих органів управління освітою у 2000-2001 навчальному році були спрямовані на структурні удосконалення системи освіти, осучаснення усіх її ланок, починаючи від дошкільної і закінчуючи післядипломною. Зокрема, розроблено й введено в дію понад 40 нормативно-правових та інструктивно-методичних документів про освіту.

Прийняття Верховною Радою Законів України в галузі освіти в основному сформували правове поле дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти. За умов прийняття Закону України «Про вищу освіту» правовий ланцюг у сфері осві-

ти буде остаточно з'єднано. Але всього цього ще недостатньо, щоб забезпечити успішність реформування галузі.

Чому, наприклад, не йдуть економічні реформи? Саме тому, що у нас дуже мало людей, що незашорено мислять. І ще тому, що ми робимо продукцію, аби зробити. А її треба робити з однією метою – щоб можна було продати, щоб її хтось захотів узяти. І в освіті – так само.

Оскільки плин життя вимагає від освітян вчасно і якісно реагувати на освітні запити суспільства, то проєкт Національної доктрини розвитку освіти – документ, що визначить стратегію розвитку освіти, стане предметом зацікавленого обговорення на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти. Все це зобов'язує нас продовжити і завершити створення цілісної національної освітньої системи.

Над цим і працюємо, сподіваючись на позитивну дію рішень З'їзду, Доктрини.

Чи зміниться щось в управлінні освітою з введенням посади державного секретаря? На це запитання ми попросили дати відповідь заступника міністра освіти і науки МОН України Віктора Олександровича Огнев'юка. Ось що він сказав:

«Структура управління в Міністерстві освіти, безперечно удосконалюється. Те, що нині введено посаду державного секретаря, а з часом будуть призначені його заступники – сприятиме удосконаленню управління освітою. Насамперед тому, що міністр зможе більше зосередитися на стратегічних питаннях, на розробці політики освіти; оперативне ж управління галуззю – освітою і наукою – здійснюватиме державний секретар і його заступники. Такий розподіл видається мені перспективним».

З'ІЗД РОЗПОЧАВСЯ ДАВНО, ЗАРАЗ — ЙОГО КУЛЬМІНАЦІЯ

Звичайно, не слід очікувати, що з'їзд може розв'язати конкретні проблеми окремої школи. Проте з'їзд сприятиме тому, що ці питання будуть вирішуватися. Тому головне завдання з'їзду — повернути увагу всього суспільства до питань освіти, усвідомити значення освіти для суспільного успіху.

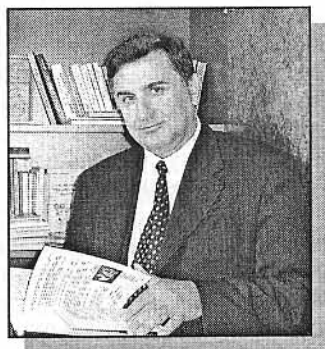
Сьогодні немає першорядних, другорядних, треторядних питань. Які питання нині на вустах у людей? Це питання організації навчального процесу: якою буде освіта? Звичайно, питання статусу вчителя, статусу керівника навчального закладу. Але головне питання — майбутнє нашої освіти, якою її бути.

Не можна сказати, що реалізація рішень з'їзду залежатиме від міністра чи начальника обласного управління. Вона залежатиме і від міністра, і від начальника обласного управління, і від прем'єр-міністра, і від президента, і від учителя. Вона залежатиме і від батьків. Освіта — це справа нас усіх. І, можливо, про зарплату вчителя повинен більше турбуватися батько.

Так, матеріальне — це далеко не все. Є ще й моральний стан. Але одне з інших взаємозв'язано. Ко-

ли вчитель місяцями не одержує заробітної плати, то можна зрозуміти, який його матеріальний і який його моральний стан.

З'їзд уже йде. Сучасні технології дають змогу проводити конференції. Відбувається презентація сайтів з'їзду, відкриваються рубрики, виступають люди, дають пропозиції. З'їзд уже розпочався; 7-10 жовтня — це його кульмінація.

ПРО ЗАВДАННЯ СЕКЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Визначаючи проблеми для обговорення, я насамперед буду радитися із членами секції і виходити із потреб делегатів. Звичайно, ми будемо радитися і наперед. Необхідно знати думку людей, і ми її сьогодні вивчаємо. Відповідно до аналізу визначимо пріоритетність питань, які обговорюватимуться на секції.

Звичайно, порушуватиметься комплекс питань, пов'язаних з середньою школою. Пріоритетними будуть питання реформування змісту освіти. Вже затверджено стандарт початкової школи. До стандарту розроблено програми. Відповідно до програм створено підручники.

Віктор ОГНЕВ'ЮК

Заступник міністра освіти і науки, МОН України, кандидат філософських наук, керівник секції середньої освіти

Але ми маємо відповіді на питання: які предмети вивчати в школі? В якій послідовності слід їх вивчати? А чи все, що вивчається сьогодні, варто продовжувати вивчати? Чи в тому обсязі? Чи в тій послідовності? Це дуже важливі питання. Зміст освіти не може залишатися таким, яким він був у ХІХ і навіть у ХХ столітті.

Хоча до багатьох речей ми будемо повертатися. Скажімо, у класичних українських гімназіях, незалежно від того, на території якої держави вони знаходилися, — в Австро-Угорщині, Росії чи Румунії — вивчали, як правило, 3-4 мови. Тож у кінці ХІХ — на початку ХХ століття розуміли значення знання мови.

Сьогодні, у ХХІ столітті, ми маємо у багатьох аспектах хорошу сильну школу. Однак вона створювалася для потреб індустріального суспільства, суспільства замкнутого, не відкритого для світу; у такої школи не було необхідності вивчати іноземні мови. Тепер, коли світ відкритий, коли відбувається міграція кадрів, інтелектуальних сил, коли Інтернет дає змогу користуватися інформаційним багатством усього світу, незнання мови суттєво звужує наші можливості. Ми не можемо замикати націю за некитайською стіною інформаційної блокади.

Сучасної людини без знання мов не може бути. Але коли слід вводити мову в школі? Певні предмети можна перенести у старшу школу. А мову в старшу школу переносити не варто. Мову треба зосереджувати лише в початковій і основній школі.

Чи, скажімо, вивчення інформаційних технологій. Я глибоко переконаний, що з часом такий предмет, як інформатика, буде непотрібен. Тому що дитина повинна користуватися комп'ютером як засобом, як інструментом для пізнання,

для вивчення будь-якого предмету. Тобто її треба навчити користуватися комп'ютером. А програмуванню треба вчити лише тих, хто буде зв'язаний з відповідними інформаційними технологіями.

ПРО ДИРЕКТОРА ШКОЛИ

Сьогодні, як ніколи, на часі питання статусу керівника навчального закладу. Не лише його правового статусу — уповноважень у нього достатньо, деякими можна навіть поділитися, — а в плані матеріального забезпечення, заробітної плати. Не можна, покладаючи на керівника всю відповідальність за стан справ у навчальному закладі, прирівнювати його заробітну плату до заробітної плати вчителя, працівника школи.

Я вважаю, що на з'їзді має прозвучати — і повинна бути підтримана — позиція щодо суттєвої диференціації в оплаті праці керівника навчального закладу. Звичайно, і зарплату педагогічних працівників потрібно підвищувати. Добре, що це вже робиться.

Директор школи, його функція, завдання, роль, місце — це уособлення реалізованих або нереалізованих змін. В однакових умовах одному вдається багато, а іншому — ні. Все залежить від особистого ставлення до справи. Якщо хочеш змінити щось довкола — зміни себе. Я порадив би кожному не шукати винних. Хочеш, щоб до тебе добре ставилися, поважали, хочеш, щоб твоя школа була найкращою, — роби себе найкращим, стався до оточуючих позитивно, поважай їх.

ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ДОКТРИНУ ОСВІТИ

Національна доктрина розвитку освіти — це стратегічний документ, який визначатиме, перш за все, стратегію розвитку освіти принаймні

на перші 25 років нинішнього століття.

Над розробкою Доктрини працював авторський колектив: керівництво і відповідальні працівники Міністерства освіти, члени-кореспонденти АПН, директори інститутів АПН, практики, залучені до підготовки проекту.

Авторський колектив не ставив за мету зробити ідеальний документ. Він прагнув порушити в Доктрині найбільш важливі, найбільш перспективні проблеми для того, щоб залучити до її створення громадськість. У цьому полягало головне завдання.

Доктрина, написана в кабінетах, — це кабінетний документ. Коли до її створення залучена вся громадськість, — тоді це документ національний. Тому він і називається: Національна доктрина розвитку освіти.

Якщо ми говоримо про те, що будемо громадянське суспільство, то нам потрібно змінювати форми роботи. Як може впливати громадськість? Через такі форми роботи, як з'їзд. З'їзд схвалить Доктрину. Після цього — органи виконавчої влади, скажімо, Кабінет Міністрів, Міністерство освіти прийматимуть конкретні програми для реалізації Доктрини. Відтак ми на практиці пересвідчимось, як реалізується ідея громадського державного управління.

ПРО МАЙБУТНЄ ШКОЛИ

Наша освіта дуже неоднорідна. Візьмемо середню школу. Є школи, які не змінилися з часів запровадження класно-урочної системи Яном Коменським: традиційна парта, класна дошка, крейда і вчитель. На превеликий жаль, таких шкіл нині немало. Та сьогодні є й навчальні заклади третього тисячоліття — з новітнім обладнанням, з мультимедіа, з комп'ютеризованим навчальним процесом. Наше

завдання — ліквідувати цю полярність у забезпеченні навчального процесу.

Звичайно, вчитель, який працює у школі, що відповідає епосі середньовіччя, може скептично поставитися до моїх слів, але у наступні 10-15 років школа змінюватиметься дуже динамічно. Якщо початкова, і якоюсь мірою — основна школа, залишатимуться, так би мовити, більш традиційними, то у першій школі, школі третього ступеня — а це і ліцей і гімназії, — та, власне кажучи, навіть у старших класах школи будуть запроваджені нові, інформаційні технології навчання.

У старшій школі все більше культивуватиметься дистанційна освіта. Учню не обов'язково йти в школу, щоб прослухати урок вчителя: він звертатиметься до серверу, який стоятиме в школі, щоб отримати завдання. Зрештою це і буде особистісно орієнтоване навчання. В умовах класно-урочної системи особисто орієнтоване навчання під силу лише талановитому вчителю. А в умовах комп'ютеризації кожен учень отримуватиме індивідуальні завдання.

Звичайно, ця технологія буде відпрацьовуватися, але такий шлях — це майбутнє старшої школи. Не таке вже й далеке. Ми повинні сьогодні бачити тенденцію. А значить, повинні формувати підходи, готувати і дітей, і вчителів. Навіть якщо цей процес не ідеалізувати, все одно — роль і місце вчителя зміняться.

Учитель вже перестав бути джерелом інформації. Він перестає бути викладачем. Вчитель все більше стає людиною, яка допомагає і супроводжує навчання. У цьому полягатиме його роль і функція. Звичайно, найменше це проявлятиметься у початковій школі; в основній школі — більшою мірою; і найбільше — в школі третього ступеня.

НЕ ПОТОНУТИ В ТОМУ, ЩО Є АКТУАЛЬНИМ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Передусім я б виділила питання, яке не рідко задає вчительська і директорська аудиторія відносно доцільності розробки самої Доктрини.

Річ у тім, що за попередні 10 років у державі вже напрацьовано чимало документів щодо розвитку освіти, починаючи з програми освіти і закінчуючи останніми законами прямої дії, прийнятими у 1997-1999 роках.

На мою думку, Національна доктрина — це політичний документ стратегічного розвитку освіти. Його значення полягає в тому, що він окреслює позиції держави передусім у таких визначальних складових розвитку освіти, без яких неможливо вирішити конкретні питання, скажімо, пов'язані з управлінням, фінансуванням і таке інше. Це один аспект, наш внутрішній, український.

Якщо подивитися на це в контексті світовому, то можна зазначити, що всі країни, які прагнули змінити освіту, — а це процес постійний, еволюційний, —

виходили, врешті-решт, на документ такого рівня — Доктрину. І США, і Японія, і Великобританія, і Франція, і Росія свого часу теж прийшли до Національної доктрини.

Мене абсолютно не стримує, тим більше — не шокує той факт, що ми розробляємо Доктрину. *Це законний поступ в осмисленні цілей, шляхів реформування. Наша освіта якраз підійшла до цього.*

Є ще особливість, пов'язана із зовнішніми обставинами. XXI століття — це рубіжна дата. Багато країн, суспільств — менш розвинутих, більш розвинутих — прив'язують свої дії до цієї точки відліку. Ми ніби відмежували те, що було у XX столітті. Ми весь час повторюємо, що у нас суспільство перехідного періоду — так куди ж воно піде, чого ми прагнемо? І політологи, і економісти, і державні діячі — всі намагаються відповісти на питання: що для України є національною ідеєю, які її компоненти, в який бік повинна рухатися наша країна. Як же можна нашій освіті зараз не осмислити свої перспективи?

Я могла б обгрунтувати кожен складову Доктрини, в тому числі, де йдеться

Олександра САВЧЕНКО

Віце-президент АПН України, академік-секретар, доктор педагогічних наук, професор, керівник секції середньої освіти

про здоров'я нації через освіту. Погджуюся з думкою академіка Л.Пирога, яку він висловив на Всесвітньому конгресі українців: "Треба зберегти демографічні тенденції, соціальні позиції в медичному обслуговуванні, у запровадженні здорового способу життя людей".

Тепер про виміри Доктрини. Складно в нестабільному суспільстві говорити про прогноз на 20 років уперед, якщо лише впродовж одного року, образно кажучи, земля коливалася під ногами. Проте для освіти, для загальноосвітньої школи, — це два випуски: ми випустимо цих дітей і будемо вчити їхніх дітей. Виходить, ніби й небагато. Хоча чи маємо ми солідне наукове, психологічне, демографічне, економічне підґрунтя для такого далекого прогнозу. Звичайно, такого підґрунтя бракує. У цьому полягає слабина цього документу.

Ця властива нам хиба відставання тягнеться з попередніх часів: спочатку ми напрацьовуємо документи, а потім уже залучаємо матеріали. Так сталося і з розробкою цієї програми. Вона була створена, а матеріали дослідницького вивчення, яке зробив Фонд відродження, видано тільки у вересні.

Відносно того, в який час проходить з'їзд і як прийматиметься Доктрина. Вважаю, що доктрина має бути прийнята, але робоча група з'їзду в післяз'їздівський етап повинна доопрацювати проект програми і подати його на затвердження. Є процедура затвердження. Доктрина має бути затверджена Президентом України. Повинна бути післядія з'їзду, і вона має бути спрямована на аналіз того, що відбулося в процесі обговорення проекту Доктрини: на серпневих нарадах, сайтах в Інтернеті. З'їзд — це колективний розум, я його лише так розумію, сюди прийдуть кращі люди.

Нехай не всіх найкращих вдасться охопити, але тут будуть люди, які з різних точок зору можуть осягнути цей документ. Будуть управлінці, директори, вчителі, профспілки, будуть люди, які відповідають за гуманітарні справи в регіонах, керівники обласних управлінь, всі учасники навчально-виховного процесу.

Одна із основних цілей з'їзду полягає в тому, щоб привернути увагу суспільства до проблеми освіти, вивести її на широкий обрій суспільної свідомості. Може, це дасть імпульс для перегляду фінансових позицій, які закладаються нині в освіту. Хоча якраз із цього починаються очікування небезпеки з'їзду. У чому вона полягає? В тому, що дуже довго і терпляче освітяни сподівалися на рішучі дії з боку влади до фінансування освіти. Мені здається, якби можна було "вибити" інший відсоток для підвищення зарплати або кардинально розв'язати питання щодо сьомої частини пункту 43, це додало б оптимізму і впевненості в тому, що пріоритети, які закладаються, насправді будуть реальними.

Щодо нашої секції "Загальна середня освіта", то вона, на мій погляд, — особлива. Вона концентрує, так чи інакше, всі ті проблеми, про які йдеться в усіх складових Доктрини. Як науковий керівник секції (буде ще керівник від Міністерства освіти) вважаю, що в процесі її роботи, а перед цим — у робочій групі, треба визначити питання для обговорення, сфокусувати їх так, щоб можна було дійти до узгоджених пропозицій. Не потонути в усьому тому, що є актуальним для загальної середньої освіти. Думаю, що питання для розгляду слід сформулювати на аналізі тих пропозицій, які були напрацьовані до з'їзду. Це треба зробити, аби зекономити час і

упередити виступи, які можуть дублюватися.

Друге питання – це пріоритети розвитку 12-річної школи. Є небезпека перетворити з'їзд, як кажуть, на серпневу конференцію. На з'їзді необхідно вирішувати принципові питання: узгодження державного стандарту з варіативністю освітніх навчальних закладів; державний стандарт і оцінювання в аспекті, який стосується можливості дітей продовжити освіту; проблема стикування рівня освіти; наступність дошкільної, початкової і вищої освіти. Ці аспекти вимагають загальнодержавного усвідомлення і визначення пріоритетів, які треба закласти у плани реалізації Доктрини.

Ще одна з вимог, одне з положень резолюції – це розробка заходів поетапної реалізації Доктрини.

Я брала участь у різних реформах, які проводилися в освіті, зокрема у переході від трирічної до чотирирічної школи. Нагадаю, що тоді кожен управлінець – від обласного рівня до директора школи – пройшов всеобщу.

Так само у всіх нинішніх новаціях повинна бути експертиза через дослідне навчання. Є таке поняття в педагогіці – дослідне навчання, коли професійно обмінюються новаціями.

Ще одна проблема з проблем управління: як дійти до кожної школи, як знайти такий механізм. Думаю, що тут багато важить роль усієї громади.

Думаю, що на нашій секції буде йти мова про управлінські функції. Окремо це питання на інших секціях не представлено, а ми говоритимемо про це дуже прицільно.

Директорський корпус не можна залишити наодинці з його проблемами. Безумовно, ми в боргу перед директорами. Їм потрібна допомога – з боку науки, з боку держави, з боку управлінських органів. Вели-

чезну відповідальність ми покладаємо на директора.

Дуже важливо, щоб управління не зводило до контролю.

Що таке хороша школа? Що її характеризує? Мабуть, це школа, яка має концепцію свого розвитку, яка сформувала педагогічний колектив людей, об'єднаних спільною метою. Це школа, яка вміє розмежувати свої далекі цілі і пріоритети, і те, чим вона повинна зайнятися саме сьогодні. Це школа, відкрита для громадськості. Це школа, де працюють семінари для вчителів. Семінари, які об'єднують учителів різних предметів, психологічні семінари.

Суспільство в перехідний період повинно об'єднатися. Об'єднати людей повинна освіта. В одному класі навчаються діти різних людей. Вони мають різний соціальний статус, входять до різних партій, серед них і віруючі, і невіруючі. Нехай освіта зосередиться на благополуччі дитини. А суспільство зосередиться навколо освіти, аби створити умови для того, щоб освіта реалізувала своє найперше завдання.

Суспільство – це спільна відповідальність. Все залежатиме від того, наскільки у кожному закладі буде створено атмосферу соціального партнерства. Загалом це складе велику палітру всеукраїнського зрушення.

Хто такий директор? Це людина, у якої багато повноважень і обмежені можливості. Я б хотіла, щоб у кожного директора розширювалися можливості для того, щоб здійснити свої задуми. Щоб Вам, директорам, вистачало сил, здоров'я не лише для великої школи, але й для своєї маленької родини. Щоб Вас підтримувала Ваша хата – велика хата – школа. Щоб Вас зустрічали з такими ж словами турботи, з якими Ви у школі зустрічаєте дитину, вчителя, батька.

Станом на 20.07.2001 року в Україні функціонує 221 приватний навчальний заклад (0,9% загальної кількості шкіл). У них навчається 18,9 тис. учнів, що складає 0,3% від загальної кількості дітей шкільного віку.

Цей показник є свідченням того, що на шляху створення таких закладів існують певні перешкоди, що не сприяють більш динамічному розвитку недержавних шкіл.

Як відмічалось на нараді, однією з причин є те, що Україна не має чіткої правової бази, необхідної для функціонування приватних загальноосвітніх навчальних закладів.

Учасники наради, яка проходила в Криму 20—23 липня 2001 року, в цілому

схвалили проект Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті та висловили побажання надати приватним загальноосвітнім навчальним закладам рівні можливості функціонування в правовому полі України (податкова політика, інвестиції,

соціальні гарантії) із загальноосвітніми навчальними закладами державної та комунальної форм власності.

Володимир СКИБА

Головний спеціаліст МОН України

Учасники наради директорів приватних закладів. Крим, липень, 2001р.

От настав час припинити так звані «суперечки» про доцільність приватної освіти, як-то кажуть, гуртом дбати про її вдосконалення.

А проблем, котрі зараз необхідно розв'язувати у приватній школі, на жаль, ще чимало. Це і поліпшен-

ня матеріально-технічної бази, і питання державного кредитування, цільового оподаткування, соціального забезпечення вчителя, його соціального захисту.

Сподіваюся, що кожна з них знайде відображення у матеріалах Всеукраїнського з'їзду освітян.

Наталія МАКАРОВА

Директор приватної школи м. Дніпропетровськ

У багатьох професійно-технічних навчальних закладах конкурс більший, ніж у вищій навчальній закладі, оскільки там є цікаві педагогічні системи професійного навчання, дуже цікаві управлінські моделі, науково-методичне забезпечення навчального процесу.

Педагог професійної школи значно змінився і виріс до наукового рівня. Обмін досвідом директорів професійних навчальних закладів і директорів загально-освітніх навчальних закладів нового типу, ліцеїв, гімназій має дуже важливе значення.

У зв'язку з переходом на

Неля НИЧКАЛО

Заступник директора Інституту педагогіки і психології професійної освіти, академік АПН України

12-річне навчання, ми зможемо об'єднати зусилля у здійсненні допрофесійної підготовки і профільного навчання. Слід об'єднати зусилля директорів шкіл, ліцеїв, гімназій, професійно-технічних навчальних закладів, Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН, де

працює 26 хабілітованих докторів наук, є спеціалізована вчена рада. Адже нині постає питання, що 12-річна школа має забезпечити профільне навчання в старшій ланці. Тут буде дуже корисним досвід професійних закладів освіти, де є матеріальна база, кадри, відпрацьовані методики.

Лариса МИХАЛЬЧЕНКО

Директор
приватної школи
м. Євпаторія

Кожна третя дитина в нашій школі не може навчатися в масовій загальноосвітній школі через проблеми зі здоров'ям.

І хоча ми сьогодні говоримо, що учитель вільний у виборі методів роботи, проте в нашій школі будь-які новачки, інтенсифікацію навчальної праці здійснювати слід, ґрунтуючись на головному критерії: не зашкодь здоров'ю учнів.

Питання на які хотілося б одержати відповіді:

1. Чи правомірно дорівнювати приватну загальноосвітню школу до комерційного підприємства?

2. Чому роки роботи вчителя в приватній школі не включаються в педстаж?

3. Чи передбачені державою які-небудь пільги для загальноосвітніх шкіл і чи поширюються вони на приватні школи?

4. Чи звільняється приватна школа від податку на землю?

З'їзд нічого не вирішує. Видимість демократії рішень, важливих для всього народу. Фактично — грандіозний і дорогий спектакль для прикриття не завжди розумних рішень людей, що керують нами. Вибори по старій добрій системі за ознакою "одобрям".

Я б запропонувала такі теми з'їзду: постановка й обнародування декількох альтернативних програм розвитку системи освіти в третім тисячолітті з визначенням понять "якість освіти", "стандарт освіти", визначенням принципів управління системою освіти від вчителя до міністра, правового захисту

і підтримки демократизації, варіативності освіти (по формах і змісту, способах одержання) з обов'язковим обговоренням і захистом альтернативних проектів і підходів до здійснення цих програм. З'їзд повинен рекомендувати уряду врахувати думку більшості в прийнятті глобальних рішень.

Доктрина, яку збираються обговорювати, нікому не відома, крім її укладачів, приготована на швидку руку за зразком російської, не має під собою реального аналізу ситуації, що складається в країні по багатьох факторах, які об'єктивно будуть впливати на розвиток системи освіти в Україні.

Ела КАРПОВА

Директор
приватного
комплексу "Лідер",
доктор
педагогічних наук

Головну — проблему фінансової допомоги — він не вирішить. А наші

депутати не розуміють, що в майбутнє необхідно вкладати фінанси. Тоді воно й буде.

Роль Всеукраїнського комітету полягає у підтримці широкого спектру ініціатив, що пропонуються осередками руху. Ці ініціативи включають у себе проведення різноманітних заходів, конференцій та круглих столів, здійснення досліджень та аналіз проблем здоров'я, освіти, участі в громадському житті молодих людей віком від 12-17 років.

Головні орієнтири діяльності Центру дитячої дипломатії полягають у тому, щоб на основі гармонії мети й адекватних їй засобів у нинішній, такий складний і суперечливий час створити умови для роз-

витку й прояву доброти, чуйності, милосердя й співпереживання. Формування особистості миротворця — складний і багатосторонній процес, успіх якого залежить від самоврядних можливостей клубних колективів.

Партнерські зв'язки Всеукраїнського комітету "Педагоги за мир та взаєморозуміння" й Центру позашкільної роботи сприяють вихованню нового неконформістського покоління, нової генерації людей, яка рухатиме в близькому майбутньому Україну вперед, усе більш інтегруватиме нашу державу у світове співтовариство.

Про педагогічний з'їзд: він повинен реально оцінити досягнутий рівень освіти в Україні і сформувати перспективи розвитку національної системи освіти, чітко розробити механізм досягнення цих перспективних задач.

На з'їзді повинен пролуна-ти голос рядового вчителя, що має із трибуни з'їзду розповісти, як йому працюється й живеться, бо неможливо здійснити реформу освіти без врахування потреб тих, хто цю реформу здійснює.

Відсутність глибинних реформ у сфері освіти часто підмінюється деякими новациями більше зовнішньо-ефектного, а не сутнього характеру.

У Державній національній програмі "Освіта. Ук-

раїна XXI ст.", затвердженій першим з'їздом педагогічних працівників України, повно й зрозуміло викладено стратегічні завдання розвитку освіти в нації й державі на 90-ті роки та на перспективу

Віра ОВЧИННИКОВА

Директор приватної школи м. Донецьк

Галина КОВЧАНІЧ

Методист Центру позашкільної роботи м. Києва

Оксана ДЗЯБЕНКО

Психолог, керівник молодіжних програм Українського руху "Педагоги за мир та взаєморозуміння"

Ірина МАЛЯР

Директор кономіко-правової школи м. Симферополь, голова Ради директорів шкіл АРК

Павло МОВЧАН

Голова Всеукраїнського товариства "Провс та ім. Тараса Шевченка", Народний депутат України

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

Валентин ВЕРБИЦЬКИЙ

Голова
Всеукраїнської
Асоціації
педагогів—
позашкільників,
директор НЕНЦ

століття, що розпочалося, так само, як чітко розкрито й завдання національного відродження освіти в Україні. Перед тим, як приймати Національну доктрину розвитку освіти України XXI століття, необхідно було б ґрунтовно проаналізувати стан виконання згаданої програми.

У центрі уваги Доктрини мала б бути проблема національного виховання. Слід повернути увагу до того, що громадянське виховання, яке немало хто протиставляє вихованню національному — то насправді лише один з важливих аспектів цього останнього.

У центрі уваги Доктрини мала б бути проблема національного виховання.

Слід повернути увагу до того, що громадянське виховання, яке немало хто протиставляє вихованню національному —

то насправді лише один з важливих аспектів цього останнього.

Ми привертаємо увагу також до все ще незадовільного рівня українознавчого насаження змісту навчально-виховного процесу в освітньо-виховних закладах України.

На нашу думку, у Доктрині увага має бути зосереджена на вивченні державної мови, як мови титульної нації.

У Доктрині бракує визначення критеріїв і важелів керування різноманітними процесами в галузі освіти, в тому числі виховання дитини як національно свідомої особистості.

Складається враження, що ідея вироблення цього стратегічного документу продиктована принципами, що не відповідають національним орієнтирам розвитку освіти в Україні.

Проєкт Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті — це важливий державний документ, який здатний цей ресурс зміцнити і реалізувати.

Нам хотілося б повернути увагу до позашкільної освіти,

Ця унікальна, єдина у світі форма освіти в Україні як надбання нашої держави може й повинна бути відкритою для міжнародних освітніх інститутів, а разом з тим, дотримуючись національного характеру освіти, вона має вдосконалюватися, реформуватися відпо-

відно до найновіших досягнень вітчизняної й світової науки, культури й соціальної програми.

У національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті в розділі «Однаковий доступ до якісної освіти», на нашу думку, слід окремими пунктами підкреслити значення системи профільних позашкільних закладів, взаємодію позашкільних закладів і загальноосвітніх шкіл по забезпеченню виявлення й розвитку здібностей і талантів дітей на різних вікових рівнях позакласної й позашкільної діяльності.

ДОКТРИНИ ПРО ОСВІТУ РІЗНИХ ДЕРЖАВ

Порівняльна характеристика. Аналітичне дослідження

Незабаром буде прийнято Національну доктрину розвитку освіти України в XXI ст. Чи слід вважати цей факт визначною подією в галузі освітнього права України, чи ми маємо справу з черговою декларацією, що залишиться тільки на папері? Час покаже. Але вже зараз маємо матеріал для роздумів.

Відповідно до визначення, "Національна доктрина розвитку освіти України є визначальним державним документом, який встановлює пріоритет освіти в державній політиці, стратегію й основні напрями її розвитку у XXI столітті." Цікаво, що саме таке визначення з точністю до останнього слова дає Національна Доктрина Освіти в Російській Федерації. Може, це збіг? Але читаймо далі: "Доктрина визначає мету та завдання освіти й виховання, шляхи їх досягнення засобами державної політики в галузі освіти, очікувані результати розвитку системи освіти на період до 2025 року." Знову цитата із російської Доктрини. Щоправда, в ній чітко сказано, що "прийняття нормативних правових актів, що суперечать Доктрині, в тому числі таких, що понижують рівень гарантій прав громадян в області освіти та рівень його фінансування, не припускається", тоді як наша Доктрина не може похвалитися такою чіткістю.

Взагалі цікаво порівняти документ з аналогічними в інших країнах. На сьогодні Доктрина існує в США, Росії та Японії.

З'ясувалося, що в Росії, як і у нас, Доктрина знаходиться на стадії розробки, американці ж Палатою Представників прийняли документ, повна назва якого – Національний Акт Науки та Освіти США – ще 30 червня цього року.

Не слід думати, що ми відстаємо від когось. Просто американська Доктрина розрахована на період 2002-2004 року, а наша, як і російська – до 2025. Головна відмінність між трьома документами – дух, у якому вони написані, думка, якою просякнута весь текст. Американська доктрина зазначає, що ефективність Сполучених Штатів у зміцненні й підтримці економічного підйому, головним чином, зобов'язана інтелектуальному капіталу Сполучених Штатів і освіта вкрай необхідна для розвитку цього джерела.

Виходить, що американцям освіта потрібна для розвитку науки, росіянам – держави, а нам – особистості.

Реалізація нашої Доктрини має забезпечити перехід до нової філософії освіти, що

виходить із пріоритетності її розвитку в суспільстві. Українська освіта стане конкурентноспроможною в європейському й світовому освітньому просторі, людина – захищеною, мобільною на ринку праці й у контексті особистісного духовно-світоглядного вибору. Зростаючий освітній потенціал суспільства забезпечить впровадження нових і новітніх інформаційних технологій, що дозволять протягом наступних 10-15 років скоротити дистанцію відставання від темпів світової динаміки, а з часом – суттєво наблизитись до рівня й способу організації життєдіяльності розвинених країн світу. Випереджаючий розвиток освіти, запроваджений на основі цієї Доктрини, забезпечить вихід України із кризи, всебічну модернізацію суспільства й держави, нації й народу, досягнення рівня життя, гідного людини. Російська Доктрина покликана сприяти зміні спрямованості державної політики в галузі освіти, встановленню в суспільній свідомості уявлення про освіту як визначальний фактор розвитку сучасного російського суспільства. Випереджувальний розвиток освіти на основі цієї Доктрини покликаний вивести Росію з кризи, забезпечити майбутнє нації, гідне життя кожній сім'ї, кожному громадянину Росії. Принаймні, так зазначається в документі.

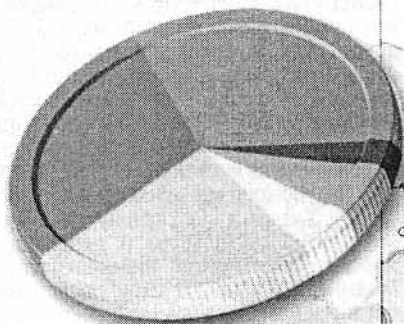
Ось такі у нас життєствердуючі Доктрини. Все наче в них чудово: і наміри, і засоби їх реалізації, лише непокоїть одне питання: хто конкретно втілюватиме їх у життя, хто нести відповідальність у разі їх порушення чи невиконання? Ані наша, ані російська доктрина жодним способом не згадують про це. Американці ж чітко вказують відповідальних осіб. У них це Керівник Національної Наукової Фундації й Керівник Управління Політики в Галузі Науки й Технології. Також американці чітко зазначають строки, протягом яких мають бути затверджені особи і заклади, що претендують на державне фінансування й отримують його (в США фінансування адресне, тому що державного сектору в галузі освіти нема як такого). Можливо, саме тому Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст., створюючи загалом позитивне враження, залишає по собі деякі сумніви. Сподіваємося, що вони марні, що Доктрина стане реальною опорою для прийняття наступних освітніх законопроектів і початком прогресивних перетворень у нашому суспільстві. Хай буде так!

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

Використані тексти документів із всесвітньої мережі "Інтернет": урядових сайтів Росії (<http://www.government.gov.ru>); України (<http://www.edukation.gov.ua>) та сайту Національної Бібліотеки Конгресу США (<http://www.leweb.loc.gov/hompage/>).

НАШІ ДЕЛЕГАТИ: ЯКІ ВОНИ

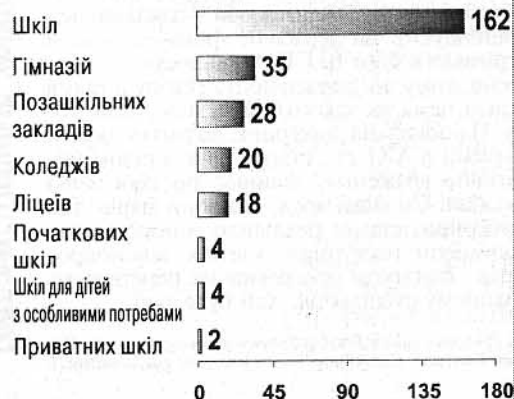
Матеріали надано робочою групою оргкомітету
II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти

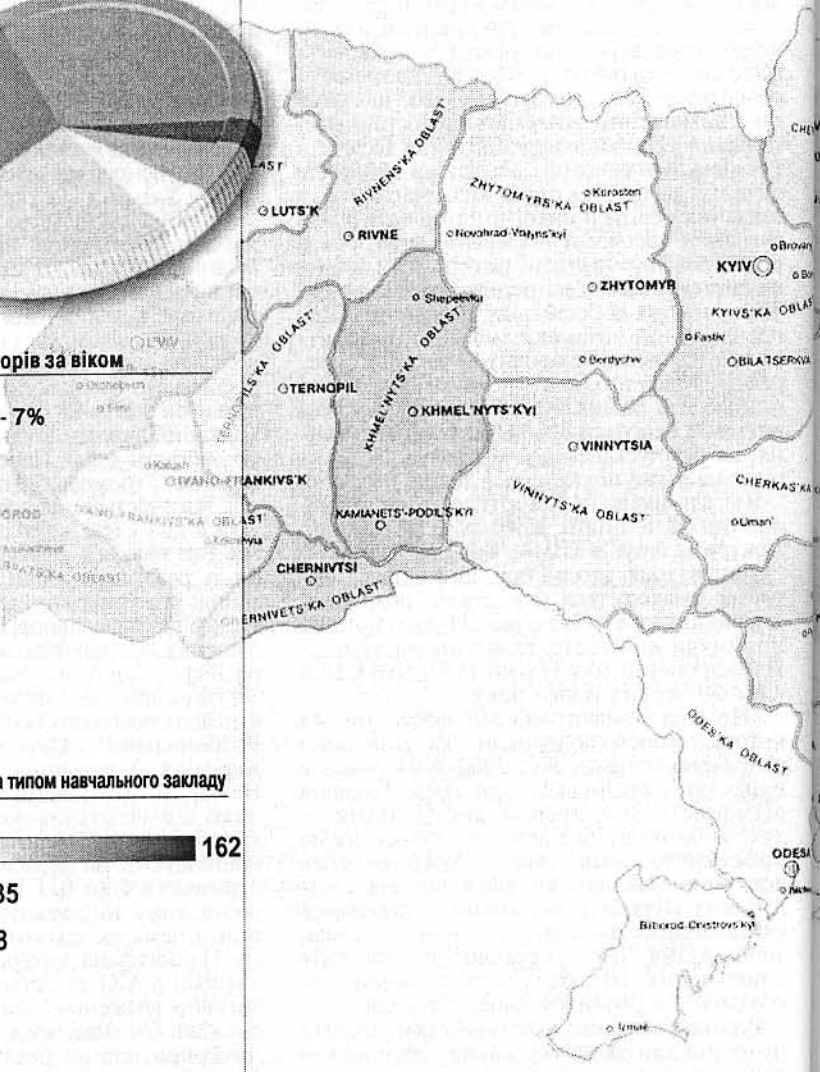
Розподіл делегатів-директорів за віком

Розподіл делегатів-директорів за типом навчального закладу

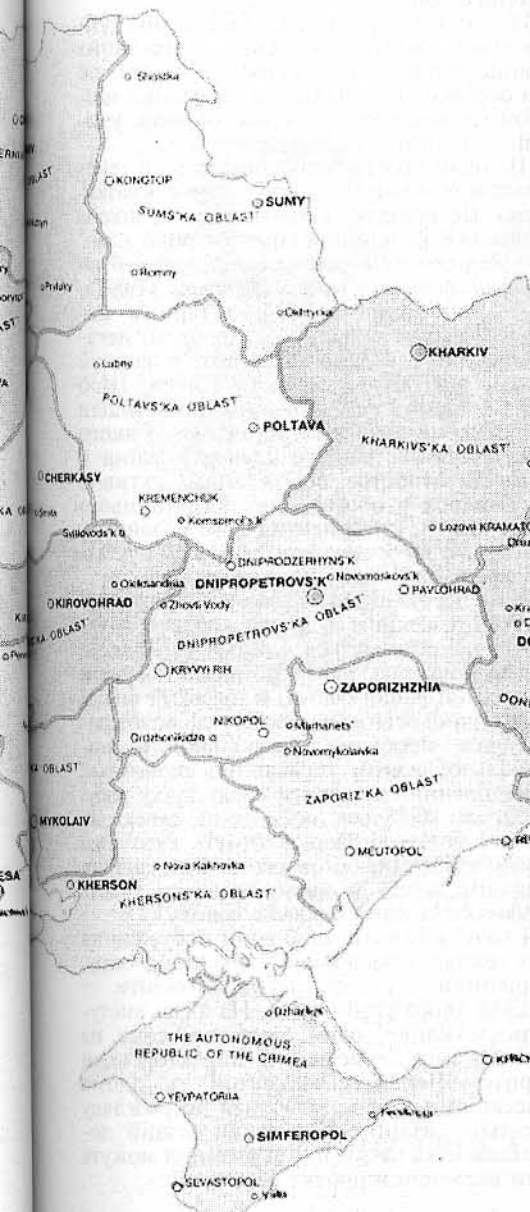

Серед делегатів: ЖІНОК - 49% ЧОЛОВІКІВ - 51%

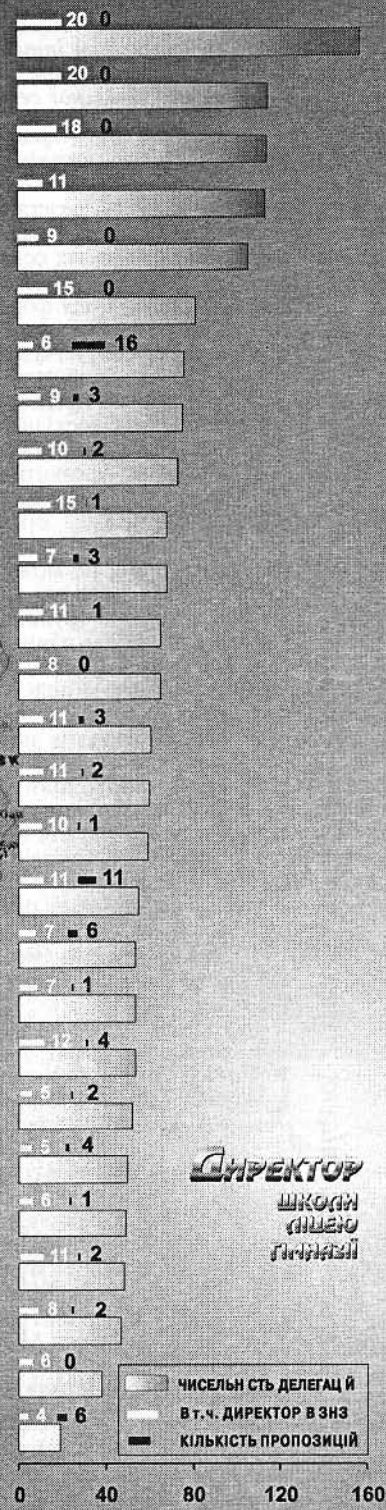

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ДЕЛЕГАЦІЙ

ТА ПРОПОЗИЦІЙ РЕГІОНІВ

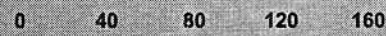

- ДОНЕЦЬКА
- ДНІПРОПЕТРОВСЬКА
- ЛЬВІВСЬКА
- м. КИЇВ
- ХАРКІВСЬКА
- ОДЕСЬКА
- ЛУГАНСЬКА
- ЗАПОРІЗЬКА
- ВІННИЦЬКА
- АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ
- ПОЛТАВСЬКА
- КИЇВСЬКА
- ХМЕЛЬНИЦЬКА
- ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА
- ЧЕРКАСЬКА
- ЖИТОМИРСЬКА
- ДОНЕЦЬКА
- ТЕРНОПІЛЬСЬКА
- СУМСЬКА
- ЗАКАРПАТСЬКА
- ЧЕРНІГІВСЬКА
- ВОЛИНСЬКА
- МИКОЛАЇВСЬКА
- ХЕРСОНСЬКА
- РІВНЕНСЬКА
- КИРОВОГРАДСЬКА
- ЧЕРНІВЕЦЬКА
- м. СЕВАСТОПОЛЬ

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ПІЩЕО ГИЖИВІ

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ДЕЛЕГАЦІЙ
В.Т.Ч. ДИРЕКТОР В ЗНІ
КІЛЬКІСТЬ ПРОПОЗИЦІЙ

ПРО ТИХ, ХТО ГОТУВАВ ЦЕЙ З'ЇЗД

Пропонуємо Вам інтерв'ю головного редактора з керівником робочої групи оргкомітету з'їзду Валентином Петровичем Романенко, начальником Департаменту розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти МОН України

— Якою була процедура обрання делегатів? Що дало проведення обласних конференцій?

— На цей з'їзд делегації формувалися не від закладів освіти, залежно від кількості працюючих у галузях освіти. Від кожної області, Автономної республіки Крим, міст Києва і Севастополя формувалися єдині делегації на чолі з головами обласних державних адміністрацій, начальниками управління освіти. На з'їзд прибудуть двадцять сім таких делегацій. Вони представлятимуть спільну думку від регіону, оскільки на обласних конференціях обговорювалися питання щодо доктрини, стану розвитку освіти в Україні. На наш погляд - це позитивний фактор.

За рішенням оргкомітету з'їзду, політичні партії, громадські організації місцевого рівня не можуть висувати делегатів - їхніх представників на загальних умовах обирали трудові колективи. Всеукраїнські педагогічні громадські організації, зареєстровані Міністерством юстиції, у тому числі ЦК профспілки працівників освіти й науки, будуть представлені на зїзді; на пленумах, президіях вони обрали делегатів і надали нам відповідні протоколи. Своїх делегатів представили Академія педагогічних наук і Національна академія наук України.

Ми складаємо списки делегатів, опрацьовуємо їх анкетні дані, й готуємо ці матеріали для доповіді оргкомітету та мандатній комісії.

— Робоча група надто малочисельна для виконання такого обсягу роботи. Хто вам допомагає?

— У роботі беруть участь Міністр, державний секретар, апарат Міністерства освіти, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури, Міністерство внутрішніх справ і Міністерство транспорту.

На фото:
В. Романенко.
Суцільні проблеми,
а попереду - з'їзд!

Що входить в компетенцію робочої групи?

— Робоча група відповідає за вирішення всіх організаційних питань із проведення з'їзду. За це ми відповідаємо перед Міністром, який створив цю робочу групу; перед ним як Міністром освіти і науки й як заступником голови оргкомітету, а через нього - і перед оргкомітетом.

— Які цікаві ідеї було реалізовано на сайті?

— По-перше, ми запровадили проект, за яким працівники засобів масової інформації через Інтернет відповідали педагогічним працівникам.

За іншим проектом, керівники управління освіти обласних державних адміністрацій об'єднувалися в групи по три особи й відповідали на запитання широкої громадськості - учнів, батьків, учителів - із різних областей.

Ще один проект запропонував наш генеральний технічний спонсор - фірма Квазар-мікро. Це конкурс, вигравши який, школа отримала б найкращий комп'ютерний клас.

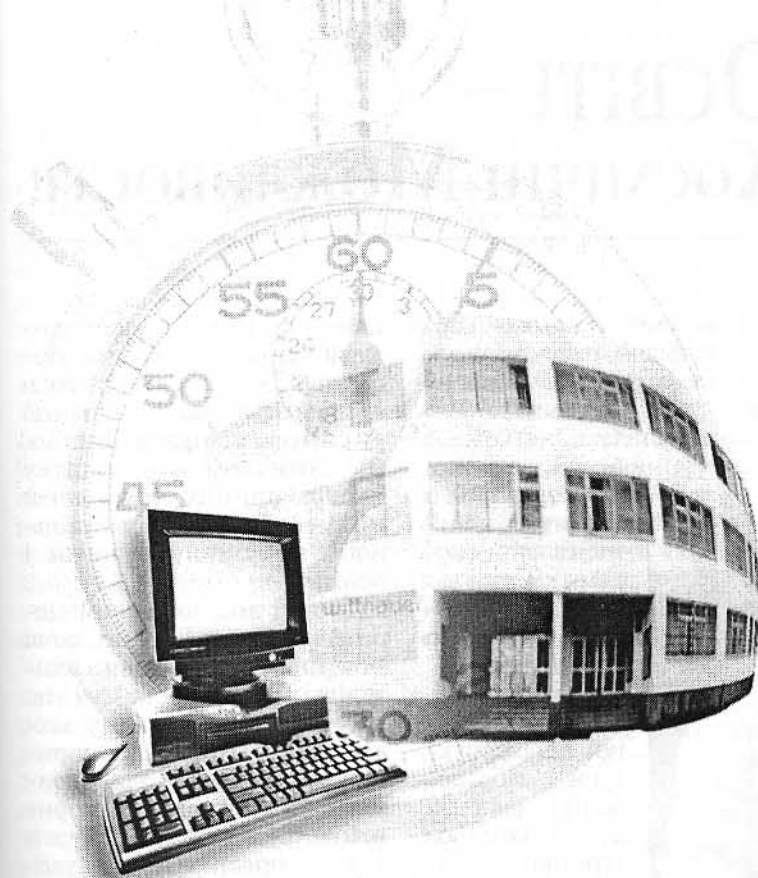
— Валентине Петровичу, що Ви хотіли б побажати делегатам у день відкриття з'їзду?

— Щоб вони приїхали з гарним настроєм, скинули тягар усіх проблем, неграждан, які є в державі, освіті, у кожній школі, відчули гостинність Києва. Щоб після концерту з хорошим настроєм пішли на пленарне засідання, на відкритті якого планується виступ Президента України й доповідь Міністра освіти. Щоб активно включилися в обговорення і нинішнього стану освіти, і перспектив його розвитку.

— У чому Ви бачите роль директорів середніх закладів освіти, ліцеїв, гімназій на з'їзді?

— Їм потрібно взяти участь у роботі всіх секцій і підсекцій. Буде неправильно, коли вони цікавитимуться лише середньою освітою. Вважаю, що їм потрібно побувати й на секції вищої освіти, й підсекції вищої педагогічної освіти, на секціях, де розглядатимуться проблеми дошкільної й позашкільної освіти, управління, економіки. Вони повинні висловити свою точку зору. Якщо там зберуться лише люди, далекі від школи, вони обговорюватимуть суто свої вузькі проблеми; обговорення буде значно ширшим, якщо у ньому візьмуть участь керівники середніх закладів освіти.

Я хочу побажати, щоб вони побували на всіх секціях і висловили свою точку зору. Керівники середніх закладів освіти - надія й опора усієї освіти. На з'їзді виступить, можливо, один директор; саме на секціях зможе виступити директорський корпус. Через сім секцій з двома підсекціями можна включити до розгляду нагальні питання. Керівники секцій доповідатимуть на з'їзді, і ці питання можуть бути включені в проект резолюції.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

**ХТО ДОПОМАГАЄ ШКОЛАМ
ПРИЛУЧИТИСЯ ДО СИСТЕМИ ІНТЕРНЕТ**
с. 30

**ЩО ДАЮТЬ МУЛЬТИМЕДІА
СИСТЕМИ ШКОЛАМ**
с. 47

**ЧИ ТРЕБА ЗАХИЩАТИСЯ ВІД
КОМП'ЮТЕРА**
с. 44

ШКОЛА, ВЧИТЕЛЬ, ІНФОРМАТИЗАЦІЯ
с.35, 38

Інноваційна
школа

ОСВІТІ – КОСМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ!

**Борис
НЕПОМЯЩИЙ**

Голова правління
компанії "УкрСат"

Сьогодні у всьому світі відбуваються процеси переходу до інформаційного суспільства. Україна не стала винятком. А вступ нашої держави до трансконтинентальної системи комп'ютерної інформації вже давно є необхідністю.

Створення телекомунікаційної інфраструктури, забезпечення закладів освіти комп'ютерною технікою, впровадження масових програм навчання є невід'ємною частиною реалізації загальнонаціональної програми інформатизації навчального процесу. Незважаючи на те, що в Україні досить високий рівень освіти, ми не можемо конкурувати з розвиненими країнами тоді, коли багато хто з наших випускників навіть не бачили комп'ютера.

Можливість використання інформаційних технологій, а саме можливостей мережі Інтернет, повинна бути доступна як можна більш широким верствам населення в Україні, особливо підростаючому по-

коління. І якщо наша держава зорієнтована на побудову відкритого суспільства, на інтеграцію у світове співтовариство, то стимулом у розвитку інформаційних технологій може бути їх впровадження саме у галузь науки і освіти.

Доступ до глобальної мережі в освіті – це нові можливості, як для вчителів, так і для учнів. Інтернет у навчальних закладах може бути використаний не лише для отримання інформації з авторитетних світових джерел, а й для організації дистанційного навчання, проведення Інтернет-олімпіад, конференцій та семінарів. Інтернет сприяє налагодженню контактів між людьми і організаціями, де б вони не знаходилися.

Безмежні інформаційні можливості досягнення людства можуть стати доступними для кожного користувача мережі. Мультимедійні технології в навчальному процесі інститутів, шкіл, інших навчальних закладів, створення освітніх і навчальних програм для різних категорій користувачів дозволять перейти на якісно новий рівень подачі та засвоєння матеріалу.

© Борис НЕПОМЯЩИЙ, 2001

Інформатизація сфери освіти є складовою частиною запровадження нових технологій у суспільстві. Перш за все важливо запроваджувати їх саме в цю галузь, реформування якої зумовлює навчання на прогресивній, оперативній і менш затратній основі. Звичайно, вирішення проблем інформатизації освіти багато в чому залежить від позиції органів державної влади на місцях. Саме сьогодні учні шкіл, ліцеїв, гімназій будуть розвивати інформаційні мережі ХХІ століття та "завойовувати" Web-простір. Як і яким шляхом відбуватиметься розвиток Інтернет в Україні, залежить сьогодні від того, наскільки швидко буде надана можливість доступу до мережі широкому колу закладів освіти, у тому числі й у сільській місцевості.

У великих містах є всі можливості для формування освітянських мереж та підключення шкіл до мережі Інтернет. Цілий ряд компаній виступив з благодійною ініціативою надання послуг Інтернету загальноосвітнім закладам України.

Компанія "УкрСат" — лідер на ринку інформаційних і телекомунікаційних технологій в Україні, з березня 1999 року в рамках благодійної програми "Молоде покоління — у ХХІ століття" безкоштовно надає обладнання і доступ до мережі Інтернет українським закладам освіти. На сьогодні частина шкіл Обухів-

ського, Броварського, Фастівського районів Київської області, Дніпропетровської, Запорізької, Закарпатської, Харківської областей, міста Києва та республіки Крим (у загальному обсязі понад 400) уже підключені до мережі Інтернет через Центр Управління Системами Супутникового Зв'язку компанії "УкрСат".

З вересня минулого року компанія розпочала програму безкоштовного надання доступу до мережі сільським школам. Для викладачів та учнів компанія розробила спеціальний освітній сайт.

У той же час, підключення шкіл до мережі в регіонах все ще є незвичною подією. Перш за все, це пояснюється технічними проблемами організації зв'язку з провайдерами послуг Інтернет чи їх відсутністю взагалі. І наявність великої кількості старих, неякісних АТС, відсутність у школах вільних телефонних номерів та комп'ютерної техніки впливає на цей процес.

У порівнянні з великими містами, кількість проблем, пов'язаних з інформатизацією, в районних центрах, а тим більше в селах, збільшується в геометричній прогресії. У той же час, у сільських школах існує потреба забезпечення підручниками, методичними матеріалами, навчальними посібниками, художньою та загальноосвітньою літературою. Місцеві та шкільні бібліотеки в селах переважно не в змозі навіть передплатити в потрібних

Доступ до глобальної мережі в освіті — це нові можливості, як для вчителів, так і для учнів

об'ємах періодичу, не кажучи вже про інші види видань. Через це доступ до фундаментальних праць та "свіжої" інформації в регіонах значно обмежується. За допомогою інформаційних можливостей Інтернет може вирішити ці проблеми. Так, мабуть, в недалекому майбутньому і підручники учні зможуть отримувати саме через Мережу.

Не є секретом й дистанційне навчання, яке відкриває широкі можливості отримання вищої освіти. Подібні системи вже давно діють у багатьох країнах світу. Незалежно від місця проживання, без використання додаткових площ, рівні можливості навчання, величезна аудиторія слухачів

— це ті безсумнівні плюси, які дає дистанційне навчання. Таке навчання вводиться і починає працювати в деяких ВУЗах. Воно буде використовуватися як доповнення до традиційного методу навчання. У найближчих планах компанії "УкрСат" — всеукраїнський проект, який забезпечує впровадження системи дистанційного навчання для школярів та студентів.

Першим кроком на шляху до цього було створення компанією "УкрСат" загальноосвітнього сайту (<http://edu.ukrsat.com>) як об'єднуючої ланки між навчальними закладами. На цьому сайті відбуваються форуми, Інтернет-конференції. Також проводяться інтерактивні зустрічі з працівниками Міністерства науки і освіти України, спеціалістами відділів освіти тощо. Але крім цих необхідних компонентів існує не менш важливий аспект впровадження технологічних рішень, забезпечивши доступ аудиторії до ресурсів мережі Інтернет, до навчальних матеріалів, що рекомендуються Міністерством науки і освіти.

Інформатизація регіонів являє собою комплексний процес розробки, впровадження і розвитку інформаційних інфраструктур у сукупності з новими технологіями збору, обробки і надання інформації. Отже, основною потребою сьогодні є надання якісних послуг Інтернет у будь-який віддалений регіон України.

Сторінки сайту <http://edu.ukrsat.com>

В областях, де якість і ціни наземного дротового зв'язку до сих пір викликають нарікання з боку користувачів, де більшість регіонів знаходяться за межами телекомунікаційної інфраструктури, яка дозволяє організувати магистральні канали та лінії доступу, супутникові технології в більшості випадків можуть стати панацеєю. Такий зв'язок може бути реалізованим для них за допомогою різних рішень.

Компанія "УкрСат" пропонує комплексне вирішення забезпечення доступу до мережі Інтернет навчальних закладів регіонів України, що базується на використанні новітніх супутникових технологій. Власна технологічна база (побудований суперсучасний Центр Управління Системами Супутникового Зв'язку) та розгалужена регіональна інфраструктура організації дозволяють миттєво виконати інформаційно-телекомунікаційний проект будь-якої складності. Розроблено нові пропозиції для регіональних організацій і провайдерів, мета яких — створити сприятливі умови для придбання обладнання супутникового зв'язку. Їх суть полягає у встановленні пільгових тарифів на телекомунікаційне супутникове обладнання, що надається, та на абонентську плату за умови безкоштовного підключення до мережі Інтернет регіональних шкіл.

Благодійна програма: "Молоде покоління - у XXI столітті" - Microsoft Internet Explorer

Етап: **Школи Києва - школам України**
Учебні заклади, вебі, статистика Конкурси, конференції, проекти...

7 травня

Інтерактивне спілкування в мережі Інтернет з начальником Управління освіти та науки Київської області - Ігорем Леонідовичем Лікарчуком
14 травня 2001 року о 14 годівні відбудеться інтерактивне спілкування, за допомогою чату, з начальником Управління освіти та науки Київської області.

Благодійна програма: "Молоде покоління у XXI століття"
ІІ Всеукраїнський з'їзд працівників освіти
Всеукраїнська науково-практична конференція "Інформатика та..."

Вчителі - Microsoft Internet Explorer - (Автономная работа)

Благодійна програма компанії УкрСат "Internet школам"
ВЧИТЕЛЯМ: Інформація

Нормативні документи
Критерії оцінювання знань
Програма
Семінари

ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ З'ЇЗД ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ
19 травня 2001 р. та 16

Новини

10.05.2001 р.
Сьогодні (10 вересня 2001 року) Ви маєте можливість задати свої запитання начальнику управління освіти та науки Харківської області директору адміністрації Петрову Валерію Олександровичу. Свої запитання Валерію Олександровичу можна надіслати за адресою: val@213.net.ua

10.05.2001 р.
Сьогодні (10 вересня 2001 року) Ви маєте можливість задати свої запитання начальнику управління освіти та науки Луганської області директору адміністрації Сидоренку Олександровичу. Свої запитання Олександровичу можна надіслати за адресою: ksid@ukr.net.ua

17.05.2001 р.
17 вересня 2001р.
Сьогодні (17 вересня 2001 року) Ви маєте можливість задати свої запитання начальнику управління освіти та науки Тернопільської області директору адміністрації Шинкаруку Ігорю Івановичу. Свої запитання Ігорю Івановичу можна надіслати за адресою: shin@ukr.net.ua

00:20
123 228 200 14

Готово

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

Таким чином, одержуючи на пільгових умовах сучасні засоби високошвидкісного доступу в Інтернет, регіональні компанії підключаються до реалізації благодійної програми компанії "УкрСат" "Молоде покоління — у ХХІ століття" і беруть участь у всеукраїнському проєкті "Інтернет — школам України".

У технічній частині реалізації запропонованого АТ "УкрСат" проєкту розглядається комплексне рішення, яке забезпечує високошвидкісний доступ до мережі Інтернет всіх користувачів - від районної адміністрації до учбового закладу. Інформаційні потоки доставляються у будь-яку точку України зі швидкістю 2 Мбіт за секунду, що забезпечує високонадійний зв'язок усіх видів: передача даних, мови, факсів, радіо, телебачення, відео тощо.

Приймально — передаючі станції супутникового зв'язку встановлюються на будинках районних державних адміністрацій (виконуються Укази Президента України від 14 липня 2000 року № 887/2000 «Про вдосконалення інформаційно — аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади» та від 31 липня 2000 року № 928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення

широкого доступу до цієї мережі в Україні»). Це дає можливість підключення до мережі всіх адміністративних органів, що забезпечить максимальне використання внутрішніх ресурсів та оперативність управління.

У всіх школах району встановлюється радіомодемне обладнання та створюється високошвидкісна мережа передачі даних з центром у райдержадміністрації. З моменту підключення обладнання учень має можливість отримати як доступ до Всесвітньої інформаційної мережі Інтернет, так і спілкуватися з лектором, який знаходиться в будь якій точці світу й пояснює матеріал із застосуванням механізмів дистанційного навчання.

Така схема дозволяє створити телекомунікаційну основу району із урахуванням подальшого розвитку для комерційного використання всього комплексу в цілому.

Паритетне співробітництво з боку державних органів влади з Міністерством освіти і науки та комерційними організаціями буде сприяти розвитку освітянських мереж, створенню єдиного освітянського інформаційного простору. Інформатизація учбових закладів є стратегічною задачею сьогодення. Постанова цього питання, як Національної доктрини, є запорукою інтелектуального розвитку України.

Авторський текст подано без змін

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ "ІНФОРМАТИКА"

Інноваційна
школа

Як не прикро, але слід визнати, що нині інформатика як навчальна дисципліна перебуває у стані системної кризи. Це стосується усіх складових організації навчально-виховного процесу з інформатики:

1. змісту освіти з інформатики;
2. методики навчання інформатики;
3. навчальної програми;
4. підручника;
5. технічних засобів;
6. програмного забезпечення;
7. кадрового складу.

Щоб вичерпно охарактеризувати такий стан, проаналізувати його та визначити пріоритетні напрямки подолання кризових явищ, слід відповісти на такий ланцюжок взаємопов'язаних запитань: *Чого? Як? На чому? За допомогою чого? Хто? і Навіщо?* навчатиме інформатики.

Зізнаємося, що однозначної відповіді на поставлені запитання дати неможливо. Адже вони хвилюють інформатиків уже понад 15 років — стільки, скільки існує сама шкільна інформатика. І досі сталої відповіді на поставлені запитання немає. І, як не дивно, не може бути. Інформатика — одна з галузей знань, що нині розвиваються найдинамічніше, а нерідко й стрибкоподібно. Те, що ще вчора здавалося

недосяжним, сьогодні перетворюється на звичне, повсякденне. Програмне забезпечення швидко прогресує, комп'ютерна техніка не встигає фізично спрацюватися, — застаріває морально. Фахівці, що пов'язали свою долю з інформатикою, інформаційними технологіями та інформаційною індустрією, приречені перебувати в стані постійної напруги, вимушені неперервно підвищувати свій професійний рівень, оволодівати все новими й новими знаннями й навичками роботи, освоювати все нові й нові програмні й технічні засоби та технології. Відповідно до цього повинно змінюватися й змістовне наповнення освітньої інформатики.

Тому слід критично осмислити реалії, що склалися на цей час в інформатиці, змістовно їх проаналізувати та спільно обговорити альтернативні напрями, щоб виробити єдину узгоджену програму дій щодо подолання кризової ситуації. Адже криза завжди засвідчує, що необхідні зміни, започатковує якісне оновлення, перехід системи до більш високого рівня її розвитку.

Юрій ДОРОШЕНКО

Завідувач лабораторії навчання інформатики Інституту педагогіки АПН України, кандидат технічних наук, доцент

**...так
званий
"безма-
шинний"
варіант
навчання
інформати-
ки – лише
наслідки
скрутного
фінансового
стану
освіти**

**Без
комп'ютера
не відбулась
би й інфор-
матика**

Нині інформатика є складовою дисципліною галузі "Технології" й зазвичай викладається (за діючою навчальною програмою) у 10–11-х класах загальним обсягом 102 години. Проте допускається навчання інформатики й у 8–9-х класах. Погодьтеся, віднесення інформатики до галузі "Технології" певною мірою принижує значущість цього предмета. Нині вже мало бути обізнаним з можливостями комп'ютерних технологій та мати деякі практичні навички їх використання (хоч і в цьому ми помітно відстаємо від потреб сьогодення). На часі – фундаменталізація знань з інформатики, підняття статусу цього предмета до рівня окремої освітньої галузі. Про це не раз йшлося на різних зібраннях, декларувалося у багатьох документах, проєктах державного рівня. Зробимо покликання на деякі публікації, присвя-

чені реформуванню освітньої галузі.

У "Концепції розвитку загальної середньої освіти" помітна увага приділяється як інформатиці, так й інформатизації загальної середньої освіти. Зазначається, що "...до складу загальноосвітніх галузей вводиться інформатика. ...У 7–9 класах забезпечується вивчення базового курсу "Основи інформатики", у 10–12 класах – поглиблене вивчення окремих розділів з інформатики з урахуванням профільності підготовки та за вибором учня. Базовий курс інформатики вивчається за єдиною державною програмою. Для курсу інформатики у 10–12 класах з урахуванням профільності передбачається розробка варіативних навчальних програм".

"Концепція Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл" розвиває й конкретизує загальні положення щодо ролі і місця інформатики й інформатизації навчання в загальній структурі 12-річної освіти. При цьому наголос робиться на необхідності розрізнати "Інформатику" як самостійну загальноосвітню дисципліну та комп'ютерно-орієнтовані технології навчання окремих шкільних дисциплін.

Нині нерідко можна почувти, що навчати інформатики можна і без комп'ютера. З цим важко погодитися. Адже інформа-

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ "ІНФОРМАТИКА"

1. Зміст освіти з інформатики
2. Методика навчання інформатики
3. Навчальні програми
4. Підручники
5. Технічні засоби
6. Програмне забезпечення
7. Кадровий склад

тика як наука своєю появою зобов'язана комп'ютеру (ЕОМ) і є теоретичною й методологічною основою застосування комп'ютерної техніки й комп'ютерно орієнтованих технологій. Без комп'ютера не відбулась би й інформатика. І навпаки, той факт, що нині в певній кількості шкіл має місце так званий "безмашинний" варіант навчання інформатики — лише наслідки скрутного фінансового стану освіти зокрема й нашої молоді держави загалом.

Нерозв'язаною до цього часу проблемою шкільної інформатики залишається відсутність стабільного (базового) підручника з інформатики. Основні причини цього:

- відсутність єдиної концепції щодо цілей навчання й змістовного наповнення інформатики;
- стрімкий розвиток самої інформатики, що призводить до швидкого "старіння" навчальної інформації.

У цьому контексті варто наголосити на помилковості судження, що із розвитком комп'ютерних технологій, появою і розповсюдженням "комп'ютерних книжок", довідників, навчальних програм підручник зникне, відійде в минуле. Нічого подібного! Комп'ютер із найдосконалішим програмним забезпеченням і найрозвиненішою довідково-пошуковою системою ніколи не замінить підручник. Комп'ютер може стати тільки

багатофункціональним потужним доповненням до навчальної книжки.

При цьому роль підручника повинна докорінно змінитись. У навчальному процесі незабаром використовуватиметься нова освітня система: підручник — комп'ютер — програмне забезпечення — засоби телекомунікації. Ця система ще потребує розробки, науково-педагогічного обґрунтування, забезпечення методичної бази. Наслідком упровадження нової системи можуть стати і суттєві зміни організаційних форм навчального процесу; класно-урочна форма навчання може поступитись іншій організаційній формі.

Насамкінець хочу зазначити: про що б ми не говорили, намагаючись повернути справи в освіті на краще, що б не намагалися впроваджувати і міняти, ніколи не слід забувати про того, хто залишається сам-на-сам із дитиною, учнем, класом, групою, про той "гвинтик" загального складного механізму під назвою "освіта", від якого залежить кінцевий результат усіх нововведень, — про вчителя.

Адже заходить вчитель до класу, зачинає двері, і далі вже тільки від нього залежить, чи зайшли разом з ним пропоровані інновації, чи залишились вони за дверима класу, а то й цілої школи.

Комп'ютер може стати тільки багатофункціональним потужним доповненням до навчальної книжки

Директор школи, ліцею, гімназії №4'2001

Де придбати комп'ютер, копіювальний апарат, принтер, телефон або факс?

Де їх відремонтувати?

Де заправити картридж?

Де взяти витратні матеріали?

Все це ТОВ "Техносвіт" м. Київ, вул. Михайлівська 16а, к. 14.
(044) 229-44-92
228-53-71
www.technosvit.kiev.ua
admin@technosvit.kiev.ua

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОСТІР системи освіти міста Миколаєва

Раїса ВДОВИЧЕНКО

Начальник управління освіти
Миколаївської міської ради

Школа в усі часи була й залишається своєрідною моделлю, дзеркалом, яке відбиває життя й проблеми свого суспільства, тому освіта сьогодні—важливий чинник управління змінами в суспільстві. Вона має стати засобом підвищення добробуту громадян, чинником економічної стабільності й гарантом

безпеки регіону, країни, світу. А для цього система освіти в Україні сьогодні повинна забезпечити учням якісну освіту з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей, батькам—упевненість за долю їх дітей, а працівникам освіти—гідні умови праці й життя, умови для професійного росту, самореалізації. Основним недоліком сучасної системи управління освітою, вважаю, є відсутність розробленої стратегії, головних стратегічних цілей розвитку освітньої галузі.

Сьогодні необхідно модернізувати зміст освіти, створити досконалі моделі управління, впроваджувати в навчально-виховний процес новітні технології, а в першу чергу - створювати сприятливі умови для збереження й зміцнення здоров'я

дітей, для їх розвитку, адже головне завдання освітньої галузі—вихід на високо духовну, фізично здорову особистість випускника та творчо працюючого вчителя.

Слід сказати, що в місті творчий потенціал вчителів, керівних кадрів досить вагомий, серед педагогічних працівників — 720 вчителів вищої категорії, 402 старших вчителів, 366 вчителів-методистів, 17 заслужених вчителів.

А досягнення наших учнів в олімпіадах і конкурсах різного рівня свідчать про велику кількість обдарованих дітей, про результативність роботи вчителів міста. Для підтримки творчо обдарованої молоді в місті розроблено положення й встановлено стипендію міського голови переможцям IV етапу Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін, проведено конкурс серед школярів у номінації "Учень року". Сьогодні, розуміючи необхідність формування духовної та інтелектуальної еліти України, міська рада, управління освіти розширюють мережу шкіл нового типу та експериментальних майданчиків, які є не тільки експериментально-пошуковими лабораторіями апробації нового змісту

© Лариса ВДОВИЧЕНКО, 2001

освіти, а й засобами формування принципово нового соціально-культурного простору.

Так, у місті працюють 10 шкіл нового типу (гімназії, ліцеї, колегіум), 6 експериментальних майданчиків всеукраїнського та обласного рівня, спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови, школа мистецтв та прикладних ремесел. Заклади освіти впроваджують програми "Школа життєтворчості", "Людина. Навколишній світ. Здоров'я", "Росток". Ці дані свідчать про те, що освітні заклади міста працюють у режимі розвитку, для якого характерна інноваційна діяльність, пошук нового досвіду, прогнозування потреб школи з урахуванням особливостей регіону. Колективи 12 шкіл працюють за педагогічною системою розвивального навчання Д.Б.Ельконіна-В.В.Давидова. Програму національної української школи "Школа-родина" впроваджують 8 загальноосвітніх шкіл міста. Започатковано видання газети управління освіти і науково-методичного центру "Педагогічні родзинки". Щороку проводяться конкурси "Нове ім'я", "Вчитель року", "Класний керівник. Крок у ХХІ століття", "Кращий методичний кабінет" та інші.

Вже третій рік на рівні міста діє комплексна програма "Освіта" на 1998-2002 р. р.", в якій закладені основні напрями розвитку освітньої галузі.

Крім цієї програми, розроблені й впроваджуються програми "Кадри", "Здоров'я", "Національне виховання", "Обдарована дитина", які спрямовані на всебічний духовний і культурний розвиток та виховання дітей на загальнолюдських і національних цінностях, високопрофесійне кадрове забезпечення, соціальний захист працівників освіти. Велику увагу освітяни міста приділяють вихованню учнівської молоді. Вирішення цієї проблеми сприяє й діяльність позашкільних закладів: Палац творчості учнів, районні будинки творчості, спортивні школи, міські станції юних техніків та юних натуралістів, різні інтелектуальні клуби. Процес громадянського виховання учнів здійснюється через курс "Історія Миколаєва", розроблений творчою групою провідних вчителів міста. На рівні міської ради вирішується питання інформатизації шкіл та створення єдиної інформаційної мережі в місті з виходом в Інтернет.

Для вирішення освітньої політики та проблем, які стоять перед освітою, у місті створена муніципальна рада з освіти, діє комісія з питань освіти.

Ми добре розуміємо: вирішуючи проблеми освіти сьогодні, ми піклуємося про майбутнє міста, області, держави. Тільки спільними зусиллями ми зможемо вирішити ті завдання, які висуває час.

Ми добре розуміємо: вирішуючи проблеми освіти сьогодні, ми піклуємося про майбутнє міста, області, держави

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ - результат якісного процесу навчання

В. ДЯЧУК

Директор
ЗОШ №50

Серед багатьох проблем, які розв'язує сучасна школа, реформуванню змісту освіти належить визначальна роль. У ньому в особливій формі відображається матеріальна і духовна культура людства. Що дібрати до змісту шкільної освіти з цих обмежених галузей? Як забезпечити повноцінне навчання і водночас не перевантажити дитячу пам'ять зайвою інформацією, дати поживу базовим потребам розвитку дитини? Які зміни в змісті повинні відповідати новому статусу нашої держави? Ці проблеми становлять не лише теоретичний, а й практичний інтерес. Адже школи нині мають можливість розробляти власні програми.

Основними принципами реформування змісту сучасної шкільної освіти України є гуманізація, диференціація, інтеграція. Їх реалізація має на меті формування творчої особистості як умови і результату повноцінного процесу навчання. Особливістю сучасної науки є інтеграція знань для пояснення розвитку навколишнього світу і суспільства. Введення інтегрованих курсів створює передумови для всебічного розгляду базових понять, явищ, формування в учнів системного мислення, позитивно-емоційного ставлення до пізнання, еко-

номного використання навчального часу.

Саме цим привертає увагу вчителів нашої школи концепція експериментальної "Комплексної програми розвитку дітей "Росток", апробацію якої розпочато з 1 вересня 1998 року. У програмі "Росток" принцип інтеграції використовується як для побудови змісту, так і для розробки методики та технологій навчання. Цей принцип тісно пов'язаний з принципом розвивального навчання. При формуванні ядра програми "Росток" було використано інтегрований курс "Навколишній світ", на основі якого в межах програми в учнів формується цілісна картина світу, адекватна особливостям сприйняття світу дітьми молодшого шкільного віку. Тому зміст курсу "Навколишній світ" інтегрується навколо взаємопов'язаної послідовності загальних тем. Ці теми послідовно розкривають перед дитиною багатогранний, різноманітний, але цілісний світ.

Не менш цікавою є авторська програма "Формування особистості молодших школярів на основі інтегрування знань про людину й навколишній світ", за якою працює вчитель початкових класів, вчитель-методист Бахшиєва Людмила Володимирівна.

*Школи нині
мають
можливості
розробляти
власні
програми*

Формування особистості дитини під час навчально-виховного процесу проходить у п'яти сферах життєдіяльності людини:

Людина і природа. Людина і суспільство. Людина, наука і техніка. Людина і культура. Людина і Всесвіт.

Така система роботи на уроці створює умови для глибокого пізнання природи, людських взаємовідносин, світу, творчого розвитку особистості школяра. Хіба не про це мріють сьогодні всі освітяни, забезпечуючи зміст середньої освіти?!

КОНЦЕПЦІЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ в умовах відродження української національної культури

Фундаментом естетичного виховання має стати національна художня спадщина, родинні та загальнонародні традиції, звичаї, обряди, скарби народнопісенної, поетичної та декоративно-прикладної творчості, художніх ремесел. Дана концепція є спробою переосмислення традиційного змісту, форм і засобів естетичного виховання учнівської молоді.

Метою естетичного виховання в сучасних умовах є формування гармонійно розвиненої особистості з високим національним, культурним потенціалом. Готовність до творчої діяльності в різних видах професійного і самодіяльного мистецтва, здатність керуватися естетичними принципами в житті та побуті складає основну мету естетичного розвитку особистості.

Ця мета передбачає розв'язання цілого комплексу взаємопов'язаних між собою завдань:

шляхом передачі та реорганізації досвіду народу закласти основи художньо і духовно розвиненої особистості з широким культурним кругозором; забезпечити художню освіту учнів; створити умови для безперервного естетичного виховання засобами позакласної та позашкільної роботи; залучити кожного учня до участі в різних сферах художньої діяльності на основі діагностики його природних художніх нахилів та здібностей.

Пріоритетна роль у гуманізації школи належить естетичному вихованню, мовні й літературній освіті, образотворчому мистецтву і музиці, які дають змогу дітям краще пізнати себе і світ, людей і Всесвіт. Сьогодні, як ніколи, актуально і пророче звучать слова В.О.Сухомлинського: "Світ вступає у століття Людини. Більше, ніж будь-коли, ми зобов'язані думати зараз про те, що ми вкладаємо в душу людини".

С. СІЧКО

Директор
муніципального
колегіуму

"Світ вступає у століття Людини. Більше, ніж будь-коли, ми зобов'язані думати зараз про те, що ми вкладаємо в душу людини"

В.О.Сухомлинський

Директор школи, ліцею, гімназії №42001

Точка зору фахівця:

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ШКОЛИ: КОМП'ЮТЕР І ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

*Інтерв'ю головного редактора Ольги Виговської з
Мирославом Жалдаком, завідувачим кафедрою
інформатики НПУ ім. М.П. Драгоманова, академі-
ком АПН України, професором*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

— *Мирославе Івановичу, які ви бачите суттєві проблеми по впровадженню сучасних інформаційних технологій в освіті, зокрема на селі?*

— Якщо говорити про проблеми, то можна назвати такі: по-перше, це матеріально-технічна база. Вона вирішується досить швидко, потрібне тільки відповідне фінансування.

— *Мирославе Івановичу, а хто забезпечить таке фінансування?*

— То вже інша справа, чи уряд, чи батьки, чи меценати, але комп'ютери треба купити й поставити в школу.

— По-друге, це так звані комп'ютерно-орієнтовані системи навчання — тобто ті, в яких систематично й суттєво використовується комп'ютер. Треба

звернути увагу на те, що комп'ютер разом з усім програмним забезпеченням у філософському розумінні — це засіб діяльності людини. Але швидко створити комп'ютерно-орієнтовану методичну систему навчання неможливо. Для цього треба розробити відповідний зміст навчання усіх предметів, а не тільки інформатики. Відповідно створити науково-методичне забезпечення, розробити методичні рекомендації для вчителів і т. д. Ця комп'ютерно орієнтована система вимагає часу, я думаю, не один рік а, може, років 10, може, і більше.

— По-третє, існує проблема підготовки вчителя. Я знаю, що окрім фізико-математичних факультетів, зараз майже ніякі інші факультети не готують вчителів для використання комп'ютерно-навчального

**Мирослав
ЖАЛДАК**

Завідувач кафедри інформатики НПУ ім. М.П. Драгоманова, доктор педнаук, професор, академік.

процесу. Педагогічні вузи, відповідні кафедри повинні надати вчителю ці знання. Він мусить знати, як комп'ютер використовувати під час роботи з дітьми. Отже, це ще одна проблема, про яку говорилося у цій концепції. Вона не перша. Перша концепція була опублікована в журналі "Рідна школа", №1 за 1991 рік.

— *А чи відрізняється сьогоднішня концепція від тієї, що була раніше?*

— Так. Час плине, інформаційні технології і комп'ютери вже змінилися в бік вдосконалення. Я хотів би сказати, що використовується така необхідність коректного, гармонійного, не антагоністичного поєднання цих нових інформаційних технологій із традиційними діючими дидактичними системами. Тобто відчувається не заперечення цих дидактичних систем, а, навпаки, їх посилення за рахунок комп'ютеризації, інформатизації, за рахунок застосування нових інформаційних технологій у діючій системі.

— *При виборі комп'ютера кому ви віддали би перевагу: Квazar-Мікро, УкрСат, заводу "Електронмаш" чи мультимедіа?*

— Я мушу сказати, що всі фірми добре обслуговують, дають хороші гарантії, швидко приїжджають і ремонтують.

— *Мирославе Івановичу, мені залишається тільки*

ВРІЗ

Затверджено
Колегією Міністерства освіти
і науки України
27 квітня 2001 р.

**КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ, КОМП'ЮТЕРІЗАЦІЇ
СІЛЬСЬКИХ ШКІЛ**

(ВИТЯГ)

● *Аналіз стану та пріоритетні напрями розвитку загальної середньої освіти в Україні:*

— Забезпеченість загальноосвітніх навчальних закладів традиційними комп'ютерно орієнтованими засобами навчання та навчальним обладнанням не відповідає сучасним вимогам. Ця ситуація в останні роки значно погіршилась і навіть досягла критичної межі. Використовуються морально й фізично застарілі засоби, вкрай ускладнено комплектування цими засобами закладів-новобудов, практично зруйнована система їх постачання.

— Рівень оснащення шкіл комп'ютерами, їхні технічні характеристики та співвідношення кількості учнів на один комп'ютер значно відстає від більшості розвинутих країн світу.

— Рівень комп'ютерного оснащення загальноосвітніх навчальних закладів не забезпечує належного доступу викладачів та учнів до глобальної мережі Інтернет, не надає ... впроваджувати елементи дистанційних технологій навчання.

— У сільській місцевості доступ учасників навчального процесу до сучасних комп'ютерних засобів є взагалі обмеженим або зовсім відсутнім.

● *АНАЛІЗ СТАНУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ*

— В Україні у сфері загальної середньої освіти на 6,79 млн. учнів припадає 92 тисячі комп'ютерів, які встановлені в третині шкіл. На тисячу учнів у міській місцевості припадає 11,9 комп'ютерів, а в сільській — 17 комп'ютерів, у цілому ж в Україні — 13,6. У неповних середніх навчальних закладах встановлено 1,7 тисяч ПЕОМ, а в середніх загальноосвітніх школах — 90,3 тис.

— Парк ПЕОМ різноманітний (більше 20 типів), морально та фізично застарілий, який не відповідає сучасним вимогам. Кількість ІВМ-сумісних комп'ютерів не перевищує 11% від їх загальної кількості.

— Спостерігаються різкі відмінності рівня комп'ютеризації шкіл різних регіонів країни. Цей показник сягає майже п'яти разів, а стосовно ІВМ-сумісних комп'ютерів — 35 разів.

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

продовження (початок див. на попередній стор.)

Наведені дані свідчать, що в цілому стан інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів не може бути визнаний задовільним.

● **Причини критичного стану комп'ютеризації навчальних закладів:**

- кризові явища в економіці країни;
- відсутність національної стратегії інформатизації освіти;
- відсутність коштів на комп'ютеризацію шкіл;
- відсутність центрального органу управління інформатизацією освіти.

● **Наслідки критичного стану комп'ютеризації.**

- Процес підключення і використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет розвивається стихійно і не дає бажаних результатів.

- Комп'ютер використовується в основному тільки як об'єкт вивчення на уроках інформатики. Як засіб навчання на уроках інших предметів його використовують епізодично і тільки в окремих школах.

- На низькому рівні знаходиться використання комп'ютерів в управлінській діяльності шкіл.

● **Створення і розвиток мережі комп'ютери-зованих шкіл України.**

- Мережа комп'ютеризованих шкіл України створюється в рамках і в процесі реалізації Проєкту "Пілотні школи-2000". Основні концептуальні засади, напрямки та черговість реалізації зазначених заходів, їх ресурсне забезпечення здійснюється за названим Проєктом.

● **Основні завдання Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів такі:**

- оснащення 116 000 робочих місць учнів;
- оснащення 18 300 робочих місць учителів;
- оснащення 788 робочих місць управлінців;
- оснащення робочих місць науковців та методистів у 49 науково-дослідних та науково-методичних установах;

- **Принцип відкритої системи:**

Цей принцип полягає:

- у поступовому розширенні кола учасників пілотного проєкту;

- у поступовому входженні загальноосвітніх навчальних закладів у світове інформаційне середовище. На початковому етапі останнє можливе через використання ліцензійних програмних продуктів;

- в обов'язковій експертизі і відповідній сертифікації прикладного програмного забезпечення навчального призначення, яке закуповується за державні кошти і централізовано надходить до шкіл;

- у стимулюванні вітчизняних розробників українськомовних програмних засобів навчального призначення;

- у здійсненні заходів щодо розробки конкурентоспроможних програмних продуктів мовами інших держав.

запитати: через який час ми дійсно можемо на 100% розв'язати цю проблему? У нас 21 тисяча шкіл в Україні.

- Скажімо так, проблему матеріально-технічної бази за декілька років можна вирішити, а проблема створення орієнтованих методичних систем навчання, думаю, на 100% ніколи не буде розв'язана через те, що вдосконаленню меж немає. Отже, якщо говорити про 90% то, я думаю, що років з 10 для цього буде треба.

- **Мирославе Івановичу, від кого залежить все те, що ми хочемо зробити для наших шкіл. У першу чергу від кого, від чого?**

- Я думаю, в першу чергу, це залежить від економічного стану і матеріального добробуту людей, працевлаштованості та соціальної захищеності.

КОМП'ЮТЕР І ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

Мирославе Івановичу, сьогодні вже говорять про застосування електронних підручників та дистанційного навчання. Наскільки актуальні ці навчання, що ви можете сказати, входячи з вашого досвіду.

- Я з обережністю ставлюся до введення електронних підручників. Відомо, що довго дивитися на екран (1,5-2 год.), дуже шкідливо для очей, крім

того, якщо роздрукувати на принтері при необхідності окремі параграфи для учня з електронного підручника, то після їх використання параграфи будуть непотрібні. На наступний рік знов треба роздруковувати. Для цього потрібно буде набагато більше паперу, ніж для книги. Крім того, книга — це естетика.

Теж є питання відносно дистанційного навчання. Найкращий вид навчання — це коли навчає жива, красива, розумна вчителька. Діти люблять і поважають її, а не комп'ютер. Тут навіть сумнівів не може бути. Особливо це стосується початкової школи. Я переконаний і впевнений, що у початковій школі навіть шкідливо використовувати комп'ютер, окрім педагогічного використання його вчителем. Тому, що там ще в основному предметна діяльність у дітей. Їм треба збагнути, а це така інтенсивна робота мозку, що діти мусять напружувати всі свої розумові здібності. Наприклад, додати дробі. На комп'ютері зразу маємо відповідь, а без його використання, розв'язуючи задачу, дитина розвиває своє логічне мислення. Воно ще у неї не сформовано, їй треба узагальнюватися. До того ж, як свідчать порівняльні міжнародні дослідження, результати яких обговорювалися на VI Всесвітній конференції IFIP "Комп'ютери.

ВРІЗ

МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ КОМП'ЮТЕРІВ НА ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ

Павленко А.Р.,
Думанський Ю.Д.,
Полька Н.С.

Наукові дослідження останніх років показали, що ЕМВ мають у своєму складі чинник, котрий впливає на користувачів при наявності сучасних захисних екранів від ЕМВ. Вчені України ідентифікували цей чинник як торсіонові поля, котрі супроводжують будь-яке електромагнітне випромінювання та є його інформаційною компонентою*.

Необхідно наголосити, що більшість користувачів згаданої електронної техніки недооцінюють проблему негативного впливу на їх організм завдяки непомітності шкоди, яку завдає ЕМВ та його торсіоніова компонента [ТК], бо діють згадані чинники на наш організм, оминаючи органи почуттів.

Робоча група Всесвітньої організації охорони здоров'я з гігієнічних аспектів користування моніторами та радіотерміналами виявила порушення стану здоров'я при користуванні пристроями, які мають електромагнітне випромінювання та його ТК, найсерйозніші з яких:

погіршення зору; порушення імунної системи (імуннодепресивний стан); порушення психоемоційної сфери (стресовий синдром, агресивність).

Глибина цих порушень виявилась пропорційною величині навантаження з найбільш яскраво вираженими негативними ефектами у тих, хто працював за комп'ютером по 140-160 годин на місяць.

Продуктивність праці і здоров'я користувачів комп'ютерів у великій мірі залежать також від ступеня іонізації повітря в межах робочого місця користувача. Зростання густини позитивно заряджених іонів негативно відбивається на функціонуванні легенів, відтворенні крові та нервовій системи. Експериментально встановлено, що концентрація негативно заряджених іонів в атмосфері навколо монітора до його вмикання складає 350-620 іонів/см³. Через 5 хвилин після вмикання монітора концентрація легких негативно заряджених іонів знижується у 8 разів, а через три години роботи їхня концентрація близька до нуля. Повітря заповнюється позитивно зарядженими частинками різних розмірів, що негативно впливає на здоров'я*.

Особливо чутливі до впливу на них ЕМВ та його ТК школярі, організм яких ще знаходиться в

продовження (початок див. на попередній стор.)

стадії формування, навіть якщо вони проводять біля екранів комп'ютера чи телевізора всього декілька годин на тиждень.

Вчені Французької академії медичних наук встановили: знаходження дитини більше 50(!) хвилин на день біля екрана телевізора або монітора ПК зменшує в 1,4 (!) рази здатність запам'ятовувати нову інформацію, що пов'язано з впливом електромагнітного випромінювання та його торсіонової компоненти на нейроструктури головного мозку.

ЕМВ мають у своєму складі чинник, котрий впливає на користувачів навіть при наявності сучасних захисних екранів від ЕМВ. Негативний вплив на здоров'я користувачів від цього чинника можна суттєво зменшити завдяки застосуванню захисного пристрою "ФОРПОСТ-1", розробленого у Національному технічному університеті України – Київському політехнічному інституті. Використання захисного пристрою забезпечує медико – біологічний захист людини, що підтверджується проведеними натурними випробуваннями в Українському науково-гігієнічному центрі Міністерства охорони здоров'я, в науково-методичному центрі Головного військового шпиталю ім. академіка Н.Н.Бурденка тощо.*

Проблема захисту користувачів ПК від негативного впливу на них моніторів є зараз актуальною, бо комп'ютерні технології впроваджуються і в освітні заклади. За дорученням міністра освіти і науки України розроблено проект Концепції програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл. Приймаючи до уваги згадану концепцію, розглядаються питання щодо доцільності оснащення персональних комп'ютерів для шкіл захисними пристроями "ФОРПОСТ-1", які виготовляє ТОВ "Спінор Інтернешнл" (Україна) або аналогічними. Державне науково-виробниче підприємство "Електронмаш" комплектує монітори персональних комп'ютерів, котрі воно виготовляє, захисними пристроями "ФОРПОСТ-1". Це значно зменшує негативний вплив комплексу фізичних чинників, що створюються персональними комп'ютерами на формування здоров'я дитячого контингенту користувачів комп'ютерної техніки.

*А.Р.Павленко. Комп'ютер, TV і здоров'я. — К.: Основа, 1998. — 152 с.

А.Р.Павленко, М.В.Курик, Ю.Д.Думанский. Защита человека от вредных воздействий персональных компьютеров и телевизоров. — Киев, сборник научных трудов "Гигиена населенных мест", 1999 г. — Вып.34. — Стр. 204 – 210.

в освіті" (WCSE-95) (липень 1995 р., Великобританія), "можливості формування систематичних комп'ютерних знань у початковій школі дуже низькі" [14].

Окрім того, слід пам'ятати застереження вчених про небезпеку передчасного моделювання дітьми реальних об'єктів і абстрагування від конкретики при недостатній базі спостережень і життєвого досвіду. Намагання випередити природний процес фізичного та розумового розвитку дітей може призвести до втрати ними відчуття реальності оточуючого світу, згубного формалізму, коли за здавалося б наявними знаннями відсутня їхня сутність [12]. Слід урахувати також застереження санітарно-гігієнічних служб проти передчасного і необгрунтованого впровадження засобів нових інформаційних технологій навчання у навчальний процес. Разом з тим, на рівні 7 класу починається вивчення математики й фізики. І тут з'являється так звана "рутина" — виконання дуже великої кількості технічних операцій. Тут уже комп'ютер знімає з дітей "рутину" й залишає їм творчі операції, дає змогу мислити. Для самостійної роботи дорослих та для дітей з вадами дистанційне навчання має право на існування.

МУЛЬТИМЕДІА СИСТЕМИ та їх ефективність у системі відкритого навчання

Інноваційна
ШКОЛА

Мультимедіа. Це слово міцно ввійшло в наш лексикон, і без нього вже важко уявити сучасний комп'ютерний світ. Як і будь-яке вдале поняття, воно багатогранне. Мультимедіа (англ. *multimedia* від лат. *multum* - багато й *medium, meaium* - засоби) - це комплекс апаратних і програмних засобів, які надають можливість користувачеві працювати в діалоговому режимі з різнорідними даними (графікою, текстом, звуком, відео), організованими у вигляді єдиного інформаційного середовища.

По-перше, мультимедіа - це новий підхід до збереження інформації різного типу в єдиній цифровій формі. По-друге, мультимедіа - як устаткування для обробки і збереження інформації, без нього мультимедіа-ідею реалізувати неможливо. По-третє, це програмне забезпечення, що дозволяє об'єднати чотири елементи інформації в закінченій мультимедіа-додаток.

Багато користувачів персональних комп'ютерів починають освоєння мультимедіа з ігор, але цією областю не вичерпуються численні можливості її використання. Зараз значна частина освітніх, розважальних,

інформаційно-довідкових програм на споживчому ринку й належить до категорії мультимедіа. У дусі мультимедіа створюється й малотиражна продукція рекламно-інформаційного характеру - каталоги, довідники, презентації.

Усе швидші комп'ютери і стрімке збільшення числа мультимедіа-програм, можливо, на завжди змінять той шлях, яким люди отримують інформацію. Здатність комп'ютера негайно знаходити малесеньку частину інформації у величезній масі даних завжди була одним з найбільш важливих його застосувань. Через те, що відео і звуковий супровід можуть бути збережені разом з текстом на одному компакт-диску, став можливим новий шлях одержання знань. Використовуючи гіперзв'язки, коли статті, зображення і звуки зв'язуються до купи, можна представити матеріал так, щоб користувачі могли переглядати його типово людським способом - за асоціацією. Енциклопедії, альманахи, збірники довідників, діалогові ігри, що використовують знятий кіноматеріал, освітні програми і навіть кінофільми із супро-

**Олена
ЧИНОК**

Кандидат
філологічних наук,
Директор Київської
приватної авторської
Гуманітарної
гімназії "Гармонія"

Директор школи, ліцею, гімназії №4 2001

відним сценарієм, біографіями акторів, примітками режисера й оглядами роблять мультимедіа однією з найбільш захоплюючих і творчих областей комп'ютерного світу.

Мультимедіа усе більше проникає в різні сфери нашого життя. Якщо ще недавно вона сприймалася скоріше як певна екзотика, необов'язковий, але, безсумнівно, прийнятний елемент у світі комп'ютерних технологій, то тепер ситуація кардинально змінилася буквально на наших очах. З бридкого каченяти мультимедіа перетворюється в прекрасного лебедя, відкриваючи користувачам світ небачених раніше можливостей.

Наведемо лише деякі приклади застосування:

- інтерактивне навчання;
- інтерактивні засоби стимулювання продажу;
- інформаційні кіоски;
- демонстраційні дискети й електронні брошури;
- інтерактивні презентації;
- використання INTERNET.

Інтерактивне навчання є прекрасним застосуванням мультимедіа. Багато навчальних закладів шукають ефективніші способи навчання, економічно вигідніші альтернативи традиційним класним кімнатам та інструкторському навчанню.

Перша спроба в 70-х роках використовувати комп'ютер для навчання не була цілком успішною, що пояснюється невисокою продуктивністю апаратних і програмних засобів того часу. Крім того, програми були недостатньо гнучкими, тому мотивація, а отже, і успіхи в навчанні були не переконливі. Навчальні програми сьогодення пропонують користувачеві дуже багато варіантів індивідуального налагодження, тобто учень, засвоюючи навчальний матеріал, сам установлює швидкість вивчення, обсяг матеріалу й ступінь його труднощів.

Численні дослідження підтверджують успіх системи навчання з вико-

ристанням комп'ютерів. Дуже важко об'єктивно порівняти її з традиційними методами навчання, але можна сказати, що увага під час роботи з навчальною інтерактивною програмою на базі мультимедіа, як правило, подвоюється, тому звільняється додатковий час. Економія часу, необхідного для вивчення конкретного матеріалу, у середньому складає 30%, а придбані знання зберігаються в пам'яті значно довше.

Мультимедіа створює мультисенсорне навчальне оточення. Психологи і викладачі говорять, що кожний з нас навчається по-різному. Деякі навчаються на слух, інші є зоровими чи тактильними учнями. Це є основою теорії мультисенсорного навчання. За нею необхідно в максимальному ступені використовувати той стиль навчання, що є найкращим для конкретного учня. При цьому учень засвоює більше матеріалу. Наприклад, візуальний учень засвоює більше, якщо учитель використовує картинки, графіки, креслення текст і відео. Але той, хто краще навчається на слух, мало що одержує, якщо його просять вивчити що-небудь за допомогою читання розділу в книзі без слухових стимулів. Залучення всіх органів почуттів веде до виняткового росту ступеня засвоєння матеріалу порівняно з традиційними методами.

Експерти по маркетингу вже давно (до появи додатків мультимедіа в системі навчання) помітили на численних експериментах виразний сильний зв'язок між методом, за допомогою якого учень засвоював матеріал, і здатністю відновити цей матеріал у пам'яті. Наприклад, у пам'яті залишається лише чверть почутого матеріалу. Якщо ж учень має можливість зорово сприймати цей матеріал, то частина матеріалу, що залишилася в пам'яті, підвищується до третини. При комбінованому впливі (через зір і слух) частка засвоєного матеріалу досягає полови-

ни, а якщо залучити учня до активної дії в процесі навчання, наприклад, за допомогою інтерактивних навчальних програм типу додатків мультимедіа, то частка засвоєного може скласти 75%.

Важко навести навіть приблизні числові дані, тому що в різних дослідженнях на цю тему наводяться різні результати. Розбіжності в результатах експериментів, їхня можлива невірогідність, виникає не тільки через недбале проведення чи підведення підсумків експерименту, але й сильно залежить від різних параметрів. Неможливо знайти дві групи, що склалися б з особистостей з однаковими здібностями до засвоєння, однаковою пам'яттю і т.д. Значні відхилення декількох параметрів, безсумнівно, позначаються на точності результатів експерименту.

Незалежні дослідження, проведені IBM, декількома університетами й різними корпораціями, показали, що оволодіння матеріалом і рівні засвоєння виявляються до чотирьох разів вище у випадку застосування інтерактивних методів навчання.

Інтерактивне навчання надає також можливість для онлайн-тестування і негайної корекції. Процедури тестування можуть бути розроблені таким чином, щоб оволодіння матеріалом попередніх розділів було необхідною умовою переходу учня до наступних розділів. Дизайн може також включати постійне повторення, щоб ті, яких навчають, могли бачити, які розділи їм необхідно переглянути повторно.

Рольові чи симуляційні моделі служать додатковою перевагою, яку забезпечує інтерактивне навчання. Учні можуть вибирати різні відповіді на визначені ситуації й бачити, як їхні рішення вплинуть на результати діяльності компанії. Це є дуже ефективним методом навчання.

Навчальні відеофільми широко застосовувалися як навчальні ма-

теріали, і компанії вклали в них великі кошти для забезпечення належної якості. Ці відеофільми можуть бути використані для створення нових мультимедійних програм, що працюють із графікою, текстом і цифровим відео.

Істотні фактори, що промовляють на користь такого способу одержання знань, такі:

- краще і глибше розуміння досліджуваного матеріалу;
- мотивація учня на контакт із новою областю знань;
- значне скорочення часу навчання; краще запам'ятовування матеріалу;
- зменшення витрат на виробниче навчання й підвищення кваліфікації.

У гімназії "Гармонія" в навчальному процесі широко використовують мультимедійні навчальні програми: велику енциклопедію та репетитор з математики Кирила і Мефодія, продукти компанії "Мультимедіа Технології": навчальні системи з INTERNET, WORD, EXCEL, ACCESS, комп'ютерні програми фірми "Гурусофт": "Фраза", "Усний рахунок", Метрична система мір", "Координатна пряма", "Дріб", "Правила розв'язку рівнянь"; мультимедіа-видавництва "Зареальє": систему тестів "Електронний репетитор"; компанії "ФИЗИКОН": "Відкрита математика", "Відкрита фізика", навчальні мультимедійні курси фірми "I-C" з біології, хімії, інших навчальних дисциплін.

Ефективному використанню програмної мультимедійної продукції в навчальному процесі необхідне відповідне комп'ютерне апаратне забезпечення. Для цього в гімназії змонтована локальна мережа, що охоплює два комп'ютерних класи та забезпечує вихід в INTERNET з будь-якої робочої станції. Окрім цього, змонтований та активно використовується протягом кількох років мультимедійний комплекс HiClass II. Для показу ілюстративних матеріалів на великому екрані ви-

Програми створення презентацій усе більше орієнтуються саме на мультимедіа

користуємо електронний мультимедіа-проектор, під'єднаний до сервера комп'ютерного класу.

Використання електронного проектора значно знижує навантаження на учнів від ЕПТ моніторів на період подачі блоку інформативного характеру чи демонстрації роботи певної програми, урізноманітнює форми представлення інформації, завдяки масштабності зображення створює вищий емоційний стан учнів.

HiClass II - це мультимедійний апаратний комплекс, який забезпечує дистанційний контроль за процесом навчання в комп'ютерному класі. Використовуючи HiClass II в комп'ютерному класі, вчителі отримують потужний інструмент для використання нових інформаційних технологій в навчальному процесі школи. Мультимедійна мережа, реалізована за допомогою HiClass II, дозволяє проводити вивчення й обговорення предмета, інтерактивне спілкування викладача та учня, є універсальною системою, яка за відповідного застосування навчальних програм дозволяє проводити заняття в комп'ютерному класі з усіх навчальних дисциплін.

Використання мультимедійного комплексу надає необхідні засоби для підвищення ефективності навчання, зокрема є можливість оперативного

втручання викладача з сервера в процес створення, редагування чи відлагодження програм на робочих станціях, забезпечується двосторонній аудіо-зв'язок викладача й учня чи обраної групи учнів. Досить ефективним є режим трансляції відео та аудіоінформації з сервера в реальному часі та з реальною швидкістю на робочі станції мережі в повному обсязі чи вибірково. Все це сприяє активізації розумової діяльності учнів, задіянню додаткових органів почуттів, що, за відомим висловлюванням фундатора педагогіки Я. Коменського, доцільно й необхідно використовувати у навчанні.

Наприклад, необхідно оперативно повідомити учням інструкцію до роботи з певним програмним продуктом. Вчителю немає потреби підходити до кожного робочого місця для необхідних пояснень. Достатньо ввімкнути режим повної чи вибіркової трансляції й всі учні на своїх моніторах побачать і почують все те, що буде робити вчитель на сервері. Те ж саме можливо реалізувати за допомогою мультимедійного електронного проектора на великому екрані.

Сучасні програми створення презентацій усе більше орієнтуються саме на мультимедіа. Найбільш цікавим прикладом може служити програма PowerPoint 2000 фірми Microsoft. За кількістю образотворчих і анімаційних ефектів вона не поступається багатьом авторським інструментальним засобам мультимедіа. Наявність сценарію без можливості вибору відрізняло колишні програми

Как приобрести компьютерный класс по цене 2 новых компьютеров?

ЗВОНИТЕ
(062) 381-33-91; 345-03-91

ПИШИТЕ
sales@etp.dn.ua

Программа "Европейская техническая помощь" предлагает б/у компьютеры из Западной Европы с гарантийным обслуживанием. Предоставляется заключение по сертификации и использованию в учебных заведениях I-III уровня аккредитации.

підготовки презентацій від авторських систем. Але тепер і з цим покінчено. У PowerPoint 2000 презентація не повинна від початку до кінця відслідковувати визначений сценарій — допустиме вільне розгалуження залежно від реакції користувача.

Тому не випадково середовище PowerPoint 2000 використовують викладачі інформатики для створення мультимедійних навчальних програм, а учні - для створення освітніх проектів у площині роботи малої Академії наук. У середовищі підготовлені навчаючі презентації, з тем: "Операційні системи", "Робота з дисками", "Мережа INTERNET" та ін.

Справі екологічного виховання та освіти учнів присвячений розроблений учнем 8-го класу гімназії *Пархоменком Андрієм* мультимедійний проект "Екологічні проблеми людства на рубежі століть", лейтмотивом до якого стали слова з документів всесвітньої стратегії охорони природи ООН: "Ми не успадкували Землю у наших батьків, ми взяли її в борг у наших дітей".

Проект містить 3 розділи:

- 1) таблиці та діаграми, де наведені дані про екологічний стан окремих регіонів, передовий досвід підприємств, які використовують екологічно чисті технології;
- 2) запитання та відповіді, де в інтерактивній формі учні мають змогу відповісти на поставлені питання екологічного характеру і перевірити свої знання;
- 3) слайд-фільм, в якому

засобами мультимедіа залучається увага учнів до актуальної проблеми сьогодення - збереження природи, її неповторності та вразливості від нерозумного поступу діяльності людини, що ставить під загрозу майбутнє всього живого планети "Земля". У слайд-фільмі використані документальні фото, текст, звуковий супровід, відеофрагменти, засоби анімації. Проект розроблено в середовищі PowerPoint.

Учениця 9 класу *Костик Олександра* підготувала проект "Екологічні проблеми природних вод України". Проект містить дві частини: перша показує карти забрудненості природних вод областей України, наводяться узагальнюючі критерії, які отримані за матеріалами досліджень Всеукраїнської екологічної ліги; друга частина - слайд-фільм, в якому використані фото, відеодокументи, текст, звуковий та музичний супровід. Слайд-фільм показує, що багато малих річок України з колосок добробуту народу в минулому перетворилися, завдяки "старанням" в першу чергу промислових підприємств, сільськогосподарських виробництв, на стічні канали сьогодення. Цього не можна терпіти нині, цього не пробачать нам майбутньому.

Обидва проекти мають велике виховне значення й використовуються в навчально-виховній роботі гімназії, а на районних оглядах учнівських робіт МАН у 2000 — 2001 роках посіли 1-е місце.

Оволодіння матеріалом і рівні засвоєння до чотирьох разів вище у випадку застосування інтерактивних методів навчання

У 1-6 класах вивчення курсу інформатики базується на використанні проблемно-ігрового методу, методів проєктів з використанням мультимедійного середовища програмування Лого. Досвід роботи з цією програмою показав, що Лого-середовище є засобом формування та розвитку в учнів пізнавальної самостійності. За допомогою Лого створені умови для активного, пошукового навчання, надані широкі можливості для різноманітного моделювання.

Лого-середовище дозволило індивідуалізувати процес навчання, розширило можливості самостійного навчання. Рушійною силою такого навчання в учня став свій пізнавальний інтерес.

Подібна навчальна діяльність формує зростаючі потреби в пізнанні, розвиває особистість.

Метод учнівського проєктування сприяв розвитку творчості учнів, навичкам свідомого застосування комп'ютера в навчанні, зростанню мотивації до вивчення інших предметів.

У шостих класах учні в середовищі Лого виконували

проєкт на тему "Типи файлів". Робота над проєктом складається з кількох етапів:

перший етап - учні під керівництвом викладача й самостійно вивчають поняття файла, їх різноманітність та використання у програмах;

другий етап - розробка програми, яка демонструє дії над файлами;

третьої етап - презентація учнями своїх програм.

Учень 7 класу Жук Антон у середовищі "ЛогоМири" розробив проєкт, який наочно демонструє закон Архімеда. У проєкті передбачено можливість виконувати дослідження дії рідинного середовища на різноманітні речовини. Для цього в інтерактивному режимі задається тип речовини або ж її густина. На лабораторному столі (екрані монітора) далі можна спостерігати за поведінкою предмета в рідині та робити відповідні висновки.

Робота над проєктами показала, що учні працювали творчо, зацікавлено, із прагненням багато чого досягти самостійно.

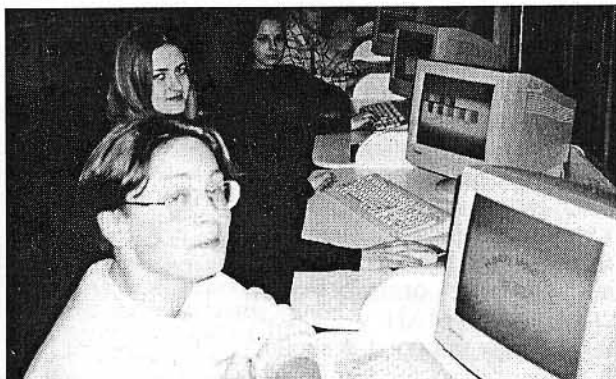
ЛІТЕРАТУРА:

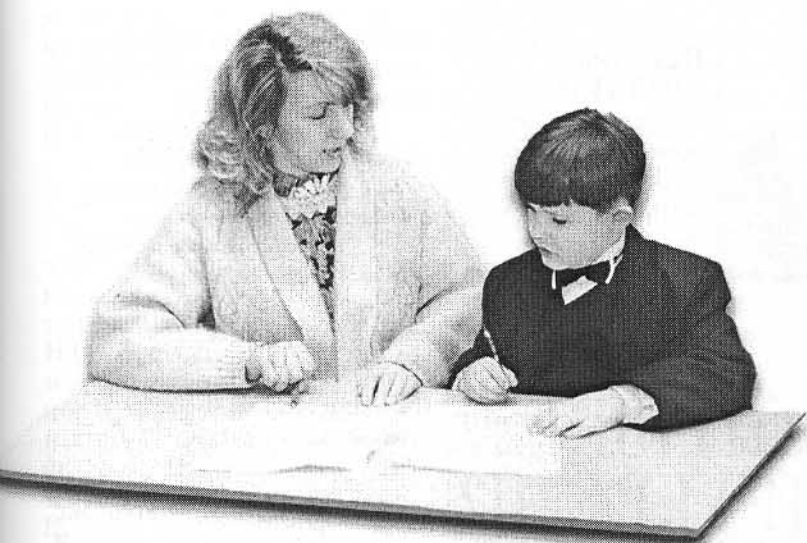
1. Кречман А., Пушков А. Мультимедиа своими руками: ВНУ-Санкт-Петербург, 1999.

2. Кирмайер М. Мультимедиа: Пер. с нем. Спб.: ВНУ — Санкт-Петербург, 1994.

3. Борзенко А., Федоров А. Мультимедиа для всех. Изд 2-е. — М.: Компьютер-Пресс, 1996.

За роботою в інформаційній мережі "Internet"

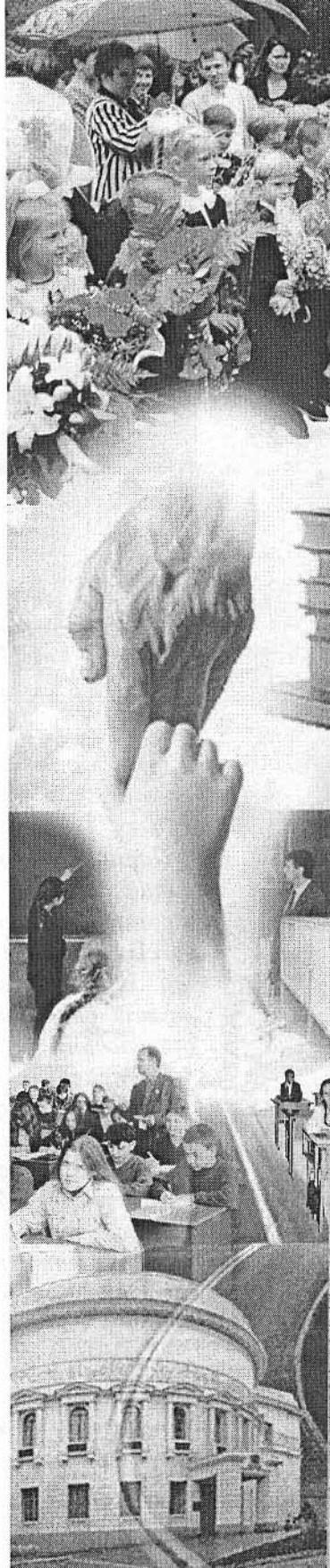
ПЕДАГОГКА ШКОЛИ

ТАЛАНТИ І УКРАЇНА
с. 54

**НАВІЩО ВИЯВЛЯТИ
ОБДАРОВАНІСТЬ**
с. 57

**ТРИВОЖНІ КОНТРАСТИ
ОЧИМА ПЕДАГОГА**
с. 74

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНЯ — ДЛЯ ВАС
с. 76

Валентин МОЛЯКО

завідувач лабораторії
психології творчості
Інституту психології
АПН України
ім. Г. С. Костюка,
академік АПН України

ЧИ ПОТРІБНІ ТАЛАНТИ УКРАЇНІ?

Питання, як кажуть в таких випадках, риторичне, бо ж хто скаже, що непотрібні?! Але, одна справа - сказати, а зовсім інша - шукати ці таланти, навчати їх, виховувати, а надалі надавати можливість проявлятися в різних сферах діяльності.

Насправді, якщо вже якимось продовжується естафета дотримання певної уваги до співаків, танцюристів, спортсменів, які вочевидь дають прямий прибуток державі, або комусь з менеджерів, то чи так вже ми піклуємось про вчених, лікарів, вчителів, поетів, не кажучи вже там про якихось інженерів, техніків, які могли б стати раціоналізаторами, винахідниками, конструкторами. Парадокс?

Фото: Валентин Олексійович Моляко, 1972р.

*Посівши серед товстенних книг,
поринаючи в глибину чужих думок,
заходячи в гущавину*

*повсякденного буття,
міркуючи над найвищим
сенсом життя,
я гадаю: мій розум — то лише
кишеньковий ліхтарик,
його ледь вистачає, щоб трохи
розтьмарити
морок густий де-не-де
над стежкою, що у завтра веде.*

(Валентин Моляко,
“Наукові будні”, 1972 р.)

Звичайно, парадокс, бо неважко уявити, що якимось наукове відкриття, певний винахід можуть надати усій державі (а часом - й людству) набагато більше того ж таки прибутку, якщо дотримуватися економічної точки зору, більше, ніж усі актори, танцюристи й футболісти разом узяті?

Ця проблема вже давно стала предметом величезної без будь-якого перебільшення уваги всіх передових країн. Варто лише, скажімо, нагадати, яке масштабне полювання ведуть Сполучені Штати Америки на таланти, підшукуючи їх по всьому світу. Тепер їх починають наслідувати Германія (запрошення до роботи кваліфікованих програмістів), інші країни Європи. Разом з тим, у тих же Сполучених Штатах існують де-

сятки, якщо не сотні, спеціальних науково-практичних центрів та установ різного масштабу, які спеціально займаються питаннями обдарованості, творчості, дослідженням розвитку інтелектуального потенціалу людини.

А У НАС?

Одразу ж повинен сказати, що при усіх наших недоліках, на які ми усі так любимо посилатись, в Нашій країні ця проблема - проблема обдарованості, дитячої творчості - ніколи не була поза увагою. Інша справа, чи завжди й у всьому ця увага була адекватною.

У нас працювала величезна кількість гуртків, студій, спеціалізованих шкіл, станцій юних техніків, юних натуралістів та ін. Усе більш зростаючу увагу до цих проблем виявляли й науковці - в першу чергу психологи. Так, на рубежі вісімдесятих - дев'яностих років у Інституті психології було створено першу тоді в Радянському Союзі лабораторію творчості та здібностей школярів, а у 1991 році мені, як завідувачеві цієї лабораторії було доручено підготувати проект "Програми пошуку, навчання й виховання обдарованих дітей та молоді", яка й була затверджена у тому ж році, як комплексна, спільно - Міністерствами освіти, вищої освіти, у справах

молоді та спорту, охорони здоров'я та Президією Академії наук України. Розпочалася насправді широкомасштабна робота у цьому напрямку. Повинен сказати, що велику принципову підтримку цим починанням надали тодішній міністр освіти академік І.А.Зязюн, тодішній директор Інституту педагогіки, а згодом перший президент новоствореної Академії педагогічних наук - академік М.Д.Ярмаченко, багато відомих і "простих" працівників системи освіти, яких я тут, на жаль, за браком місця усіх не можу назвати, так само, як із зовсім іншої причини не називаю тих конкретних "вчених" та "адміністраторів", що згодом фактично зробили усе потрібне, щоб ця програма зійшла нанівець.

Й лише тепер, коли нашу Академію й наше Міністерство освіти очолив авангардно мислячий академік В.Г.Кремень, ми, як я переконаний, стаємо свідками ренесансу науково-практичної роботи в цьому напрямку. Про це красномовно свідчить нещодавній указ Президента України "Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 р. р.", про це свідчить програма заходів, що їх складено Академією педагогічних наук України, про це свідчить видання такого унікального журналу, як "Обдарована дитина".

**Ми стаємо
свідками
ренесансу
науково-
практичної
роботи**

Директор школи, ліцею, гімназії №4 2001

Звичайна річ, більш детальна, багатопланова розмова, й не одна, з цих питань ще попереду, але вже сьогодні я хотів би звернутись до наших капітанів освітніх лайнерів – до наших директорів шкіл, гімназій, ліцеїв з не мітинговим, а зовсім буденним закликом – більш тісно об'єднувати наші зусилля, нашу роботу у напрямку пошуку та виховання обдарованих дітей.

ДИРЕКТОРИ – ЦЕ СТРАТЕГІЧНИЙ КОРПУС НАШОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ АРМІЇ

Валентин Моляко

Наша лабораторія має конкретний досвід багаторічної різноманітної співпраці з ліцеями та гімназіями, загальноосвітніми школами України. Це, наприклад, ліцей № 38 м. Києва (директор – Ірина Петрівна Козіна), школа-гімназія № 7 м. Севастополя (Валентина Олександрівна Кітрева), гімназія № 57 м. Дніпропетровська (Валентина Григорівна Шипко), Дитяча Академія мистецтв (ректор – чл.-кор. АПН Михайло Іванович Чембержі) та ін. Свого часу ми створили філію нашої лабораторії в сільській школі на Тернопільщині. Директори й їх безпосередні помічники – заступники, шкільні психологи, вчителі, як показує досвід, виконують насправді вражаючу роботу по підготовці до життя та праці майбутніх висококваліфі-

кованих працівників, про що свідчать конкретні приклади подальшого навчання учнів у вузах, їх успіхи на олімпіадах, їх професійна робота.

Саме тому я глибоко переконаний, що директори шкіл становлять найбільш важливий стратегічний корпус нашої педагогічної армії, яка нині веде зовсім неметафоричну війну в освітянських окопах за кожного нашого учня, за відстоювання усього того найкращого, що набула школа, за нові рубежі знань, вмінь, культури, вихованості майбутніх громадян України – її патріотів, її творчих працівників, її еліти врешті решт.

І сказавши про еліту, одразу повинен висловити своє глибоке – хоча й не таке вже й оригінальне – переконання: для вчителя, для директора, так само, як і для батьків, немає не-обдарованих дітей.

На цьому принципі – принципі егалітарності – повинна будувати свою щоденну роботу кожна школа. Це, звичайна річ, зовсім не говорить про те, що всі обдаровані однаково, що всі обдаровані, як Леонардо да Вінчі або як Іван Франко, але кожна дитина має здібності у якомусь напрямку. Відшукати ці напрямки, допомогти самій дитині зрозуміти себе, повірити в свої можливості – це й є мистецтво педагогіки та психології.

¹ Обдарована дитина. - 1999 - №№ 2, 3; 2000 - №№ 2, 4, 6.

НАВІЩО ВИЯВЛЯТИ ОБДАРОВАНІСТЬ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ОБДАРОВАНОСТІ НА РАННІХ ЕТАПАХ ЇЇ РОЗВИТКУ

Педагогіка
школи

Обдарованості, й зокрема обдарованості дітей і підлітків, присвячено чимало наукових публікацій. Особливо цінні для керівників шкіл практичні статті М.П.Гурика по роботі з обдарованими дітьми, що вперше були опубліковані в журналі "Директор школи, ліцею, гімназії" (№№ 1,2 за 2001).

Але, як і раніше, залишаються актуальними такі питання:

- *Навіщо виявляти обдарованість?*
- *Як виявити обдарованість дитини?*
- *У чому особливості обдарованих дітей, як з ними працювати?*

З метою дати корисну практичну інформацію з цих питань для керівників шкіл і написана ця стаття.

НАВІЩО ВИЯВЛЯТИ ОБДАРОВАНІСТЬ?

Адже якщо дитина посправжньому обдарована, то це і так видно? На жаль, ні. Встановлено, що лише деяка частина видатних людей походить з вундеркіндів, які рано звернули на себе увагу. Літературні біографічні джерела свідчать, що значна частина великих учених, філософів, письменників

відчували в школі серйозні труднощі. Так, репутацію слабких учнів мали Чарльз Дарвін, Альберт Ейнштейн, Вальтер Скотт, Альберт Швейцер. Томаса Едісона виключили зі школи через повну бездарність. Уїнстон Черчилль хронічно значився одним із останніх учнів у класі.

Але цим людям, можна сказати, пощастило — незважаючи на низьку академічну успішність, вони змогли одержати необхідну освіту й реалізували свої творчі можливості. В умовах сучасного суспільства такий "хеппі енд" скоріше виняток з правила. Адже очевидно, що оточені нерозумінням родичів, однолітків і педагогів, маючи низькі оцінки з багатьох предметів, учні в більшості випадків не зможуть одержати необхідної освіти й замість реалізації свого покликання, змушені будуть заробляти собі на життя "чим доведеться".

Коли говорять, що "талант завжди проб'є собі дорогу", часто забувають, що мова йде про вже сформований талант, а не про потенційний, який розвивається.

Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Аспірант Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України

© Олексій ВИГОВСЬКИЙ, 2001

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

Якщо для дитини не створити спеціальних умов, обдарованість її в більшості випадків втрачається

КОГО Ж ВВАЖАТИ ОБДАРОВАНИМ?

Існує кілька визначень обдарованості й таланту, але найбільшу практичну цінність має визначення, запропоноване у 1972 році в офіційній доповіді Державного відділу освіти Конгресу США. Цим визначенням дотепер користуються американські фахівці й усе частіше застосовують вітчизняні психологи й педагоги.

Обдарованими й талановитими учнями є ті, котрих виявили професійно підготовлені фахівці як таких, що володіють потенціалом до високих досягнень завдяки видатним здібностям, що виходять за рамки звичайного шкільного навчання, для того, щоб мати змогу реалізувати їхні потенції й зробити внесок у розвиток суспільства. Діти, схильні до високих досягнень, можуть і не демонструвати їх відразу, але мати потенції до них у кожній із таких сфер (у одній або в сполученні):

- загальні інтелектуальні здібності;
- конкретні академічні здібності;
- творче або продуктивне мислення;
- лідерські здібності;
- художні й виконавські мистецтва;
- психомоторні здібності.

У визначенні підкреслюється, що діти, схильні до високих досягнень, можуть і не демонструвати їх відразу, а також те, що такі

діти вимагають диференційованих навчальних програм та допомоги.

ПРИХОВАНА ОБДАРОВАНІСТЬ

Очевидно, що виявлення потребує прихована обдарованість. Дітей з невиявленою для їхніх близьких обдарованістю чимало. Незвичайні за своїм потенціалом діти можуть сприйматися як цілком пересічні. Упередженість оцінки часто пов'язана з перебільшеним значенням, що надається успішності навчання. Однак, навчальні оцінки багато в чому залежать від розвиненості усної й писемної мови учня, від готовності бути слухняним і ретельним, тобто від особливостей, які далеко не завжди дають адекватне уявлення про дійсну силу здібностей.

Крім того, шкільна програма з усього спектра соціально значущих видів діяльності охоплює дуже невелику їхню кількість. Уявімо, що дівчинка, яка навчається в сільській школі, потенційно обдарована до спортивної гімнастики. Але як може розвинути й виявитися її обдарування, якщо в спортивному залі сільської школи немає навіть м'ячів, не кажучи вже про інше устаткування? Як показує практика, якщо для розвитку здібностей обдарованої дитини не створити спеціальних умов, обдарованість її в більшості випадків втра-

часться (Гузик, 2001). На жаль, ні вчителю, ні директору школи зазвичай не під силу кардинально змінити життєві умови навіть одного учня. Виявити приховану обдарованість у даному разі необхідно для обгрунтованої професійної й "життєвої" орієнтації обдарованої дитини.

Роль своєчасного виявлення обдарованості значно зростає у випадках потенційної обдарованості. Багато сучасних дослідників описують ситуацію, коли обдарована особистість "загорається", момент, коли в силу певних обставин виникає сильна й стійка захопленість певною діяльністю (Лейтес, 1971; Холодна, 1997). Таку подію у своєму житті описували Ейнштейн, Вернадський, Дарвін і багато інших видатних людей. До цього моменту обдарованості начебто й не існувало, існували тільки її передумови. Виявлення потенційної обдарованості дозволяє у подальшому створити необхідні умови для становлення і розвитку таланту. Фактично, у даному випадку від своєчасного виявлення залежить, бути чи не бути даруванню. Уявіть собі, що сприяючи роботі з діагностики здібностей учнів у Вашому навчальному закладі, Ви тим самим здобуваєте можливість стати не тільки "першовідкривачем", але й у буквальному значенні слова творцем видатної людини!

За даними Е. Торренса, близько 30% відрхованих зі школи за неуспішність становлять діти обдаровані й зверхобдаровані (цит. за: Гільбух, 1991). Причин для цього може бути декілька, наведемо основні:

1. Захоплення обдарованої дитини йде врозріз зі шкільною програмою. Для такого учня перебування в школі може бути чимось на кшталт примусових робіт. Багато батьків і педагогів заохочують насамперед до академічної успішності й перешкоджають іншим заняттям, якщо вони йдуть врозріз із навчальною програмою. У такий спосіб штучно створюються перешкоди для розвитку творчих, лідерських, художніх, психомоторних (спортивних) здібностей.

2. Спеціальна обдарованість, наприклад до математики чи біології, поєднується з неуспішністю з інших предметів. Недооцінка таких дітей багато в чому обумовлена розповсюдженим стереотипом уявлень про те, що розумова обдарованість дитини виявляє себе в легкому і стрімкому розвитку, дорослому мовленні, великих знаннях. А.Ейнштейна виключили з гімназії через його недостатню навчальну старанність узагалі і до древніх мов, зокрема.

Близько 30% відрхованих зі школи за неуспішність становлять діти обдаровані й зверхобдаровані

Проблема виявлення обдарованості найбільш актуальна для сільської школи.

За даними, які навів міністр освіти і науки В.Г.Кремень у своїй доповіді, серед 2000 фіналістів всеукраїнських олімпіад, лише 138 — учні сільських шкіл (з них тільки 25 стали переможцями)

В.Г.Кремень. Ресурси освітніх змін // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2001, — №4.

Діагностика обдарованості може розв'язати частину внутрішкільних конфліктів

3. Нестандартна або асоціальна поведінка. Не секрет, що в традиційній школі обдаровані діти часто виявляються в становищі ізгоїв, оскільки їхня поведінка не вписується в рамки шкільних правил і уявлень учителя про "гарного учня". Такі індивідуальні особливості обдарованих дітей, як незалежність і критичність, нонконформізм, прагнення відійти від шаблону, зробити по-своєму, підвищена самооцінка, чутливість до соціальної несправедливості, опір тиску встановлених догм і правил, найчастіше є причиною підвищеної конфліктності, а іноді й асоціальної поведінки. Тому, наприклад, у школах Великобританії при ідентифікації обдарованих дітей особливу увагу приділяють невстигаючим і хуліганам, тому що відсоток обдарованих у цій групі дітей може виявитися досить високим (Сергеева, 1990).

Таким чином, діагностика обдарованості може допомогти вирішити такі завдання:

- Виявити учнів зі прихованою й потенційною обдарованістю, а також індивідуальні особливості обдарованих дітей, що дасть змогу створити оптимальні умови для становлення й розвитку їхнього таланту;

- Правильно диференціювати обдарованих дітей серед невстигаючих учнів і дітей з асоціаль-

ною й конфліктною поведінкою, що, з одного боку, дозволить створити умови для соціальної адаптації обдарованої дитини, а з іншого — розв'язати частину внутрішкільних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

Волков И.П. Много ли в школе талантов. — М., 1989.

Гильбух Ю.З. Внимание: одаренные дети. — М., 1991.

Гузик М.П. Як не втратити таланти. Технологія навчання обдарованих // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2001. — №2.

Лейтес Н.С. Способности и одаренность в детские годы. — М., 1984.

Матюшкин А.М. Загадки одаренности. — М., 1993.

Моляко В. А. Проблемы психологии творчества и разработки подхода к изучению одаренности // Вопр. психол. — 1994. — № 5. — С.86-95.

Одаренные дети / Под ред. Г.В. Бурменской и В.М. Слущкого. — М., 1991.

Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Лейтеса Н.С. — М., 1996.

Развитие и диагностика способностей / Под ред. В.Н. Дружинина, В.Д. Шадрикова. — М., 1991.

Сергеева Н.И. Обучение одаренных детей в Англии: Автореферат канд. дисс. — М., 1991.

Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования. — Томск-Москва, 1997.

Шадриков В.Д. О содержании понятий "способности" и "одаренность" // Психологический журнал. — 1983. — № 5.

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ

Педагогіка
школи

Дана стаття є виступом Віктора Васильовича Олійника на Міжнародному семінарі 11-13.09.2001р., який підготовлений за результатами дослідження, проведеного в рамках "Програми підтримки вироблення стратегії реформування освіти" колективом авторів: В.Олійник, Я.Болюбаш, Л.Даниленко, В.Довбищенко, С.Кленко, І.Єрмаков.

Віктор Васильович – керівник секції "Післядипломна освіта" на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти, тож дана стаття є вагомим доробком, який, сподіваємось, допоможе делегатам виробити стратегічні й тактичні заходи щодо реформування системи підготовки педагогічних кадрів.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічне зростання в Україні, її доля багато в чому залежить від того, якою буде освіта громадян. У цьому контексті проблема підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників з високим професіоналізмом, інтелектуальним потенціалом світового рівня, інноваційним стилем педагогічного мислення, готовністю до прийняття творчих рішень постає як генеруюча проблема для докорінного вдосконалення системи освіти як найважливішого фактору розвитку України та кожного її регіону, адже 85% населення нашої держави так чи інакше пов'язані з системою освіти.

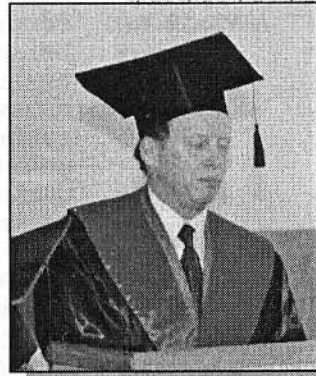
Отже, в сучасних умовах впровадження інноваційної освітньої політики, є актуальною:

По-перше, тому, що в

Україні в освітянській галузі працює понад 1,7 млн. чоловік, що становить більше 7% зайнятих у сфері економічної діяльності. Загальна кількість безпосередніх учасників освітянського процесу складає майже 11 млн. чол. або близько 22% всього населення країни.

Безумовно, стан справ у системі освіти впливає практично на всі сфери життя населення, на формування його ставлення до кардинальних суспільних трансформацій. Тому актуальним є формування у молоді готовності до вибору педагогічної професії та створення системи професійного відбору молоді до вищих педагогічних закладів.

Підготовка вчителя і педагога є центральним завданням модернізації освіти,

**Віктор
ОЛІЙНИК**

Директор
Центрального
інституту
післядипломної
педагогічної освіти
АПН України,
кандидат
педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії №4 2001

На педагогічну освіту та професійне вдосконалення вчителів витрачається менше 3% усіх бюджетних коштів, що виділяються на освіту

Ресурси значно менші за ті, що виділяються у багатьох країнах Західної, Центральної та Східної Європи

провідним принципом державної освітньої політики.

По-друге, тому, що після краху адміністративно-командної економіки України виявився розрив між фактичними вимогами ринку праці та знаннями і вміннями людей. Здобути ними раніше знання і вміння, майже миттєво знецінилися. Тому країна повинна вчити не лише молодь, але й більшість дорослих, у тому числі й педагогів.

У той же час *якість підготовки вчителя в Україні знижується. З освіти йдуть найкращі вчителі*. Від цього найбільше потерпає сучасний учень. А відтак гальмується поступ нашої держави: економічний, технологічний, політичний, ідеологічний, культурний.

По-третє, виходячи з педагогічних умінь та специфіки праці педагога, в структурі його професійної компетентності виділяються компоненти, зокрема: проєктувальний, інформаційний, організаторський, комунікативний, аналітичний, які поділяються на чотири рівні компетентності вчителя, такі як:

- низький: рецептивно-продуктивний,
- середній: репродуктивний,
- достатній: конструктивно-варіативний,
- високий: творчий.

Різними дослідженнями з'ясовано, що близько третини учителів мають низький рівень професійної компетентності,

більше половини — середній, і лише 10-15% — високий. Це і є категорія педагогів, що здатні до реалізації інноваційної освітньої політики.

Однак недостатність академічної та професійної компетентності вчителів обумовлюється переважно такими аргументами, що вчитель:

- знаходиться під тиском зразків посередності,

- не має мотивації до подальшого професійного росту,

- впевнений, що успіху можна досягти лише в інших галузях діяльності,

- важко сприймає оцінку своїх недоліків,

- вважає, що досяг власної "біологічної компетентності", тобто навичок систематичного самотворення власного життя і розвитку.

По-четверте. В Україні на педагогічну освіту та професійне вдосконалення вчителів витрачається менше 3% усіх бюджетних коштів, що виділяються на освіту. Наприклад, у Полтавській області на післядипломну педагогічну освіту витрачається лише 0,5% всіх бюджетних коштів, що виділяється на загальну середню освіту. Ресурси, що виділяються в Україні на утримання центрів підтримки вчителів (ІППО, методичних кабінетів) та подібні цілі навіть у відносних значеннях менші за ресурси, що виділяються у багатьох країнах Західної,

Центральної та Східної Європи.

У зв'язку з викладеним, нами визначена тема дослідження — "СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ".

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ — педагогічна освіта в Україні.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ — модернізований зміст та структура системи педагогічної підготовки вчителя в Україні.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ — дослідити та описати сучасний стан розвитку системи педагогічної підготовки вчителя.

ГІПОТЕЗА ДОСЛІДЖЕННЯ — розвиток системи педагогічної підготовки вчителя можливий за умов здійснення державної інноваційної освітньої політики та інноваційної діяльності закладів освіти всіх рівнів акредитації.

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Виявити пріоритети в державній політиці реформування освіти.

2. Визначити роль і місце вищої та післядипломної педагогічної освіти у розвитку професійної компетентності вчителя.

3. Проаналізувати стан розробки змісту стандартів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

4. Виявити переваги та проблеми існуючої системи педагогічної освіти в Україні.

5. Висвітлити інноваційну освітню політику та готовність вчителя до її

впровадження.

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ:
перший - травень-червень 2001 р. — емпіричне дослідження проблеми, аналіз стану проблеми в теорії і практиці,

другий - липень-серпень 2001р. — аналітична обробка експериментальних та статистичних даних,

третій - вересень 2001р. — упорядкування та опис одержаних результатів.

МАСИВ ДОСЛІДЖЕННЯ — аналітичний матеріал за 1998-2001 р.р.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ґрунтується на філософських положеннях теорії пізнання, найновіших здобутках теорії і практики розвитку гуманітарних систем, на результатах досліджень вітчизняних і зарубіжних

Сьогодні в Україні майже у 22, 2 тис. загальноосвітніх навчальних закладів налічується близько 571, 5 тис. учителів

Вимоги держави до вчителя сформовані у ряді нормативних документів: "педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах системи освіти".

Такі вимоги не можуть бути реалізовані педагогом, оскільки:

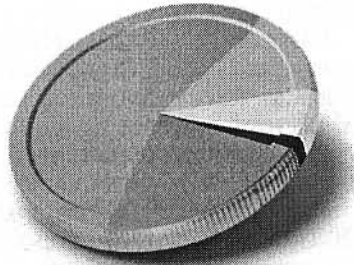
- вони мають досить вузьку і низьку фундаментальну підготовку,

- їх заробітна плата недостатня для задоволення фізіологічних, культурних та інтелектуальних потреб,

- занадто висока завантаженість в роботі,

- організація учительської праці досить рутинна, відсутні стимули високоякісної роботи.

Учитель не задоволений таким низьким соціальним статусом своєї професії і тому останнім часом має місце тенденція "відпливу" з педагогічної професії найбільш талановитої молоді. Так, за статистичними даними на 1.09.2001 року в загальноосвітніх школах країни налічується біля 5 тис. вакансій.

Середні значення зведених даних про бюджет часу (тижні/відсотки)

- Державні іспити - 2%
- Екзаменаційна сесія - 7%
- Канікули - 13%
- Теоретичне навчання - 53%
- Практика - 16%
- Дипломна робота - 2%

*Лише
10-15%
педагогів
здатні до
реалізації
інноваційної
освітньої
політики*

учених, зокрема: В.Андрущенко, В.Бондаря, І.Зязюна, В.Кременя, Н.Ничкало, Т.Кошманової, В.Лугового, О.Савченко, Н.Протасової, О.Козлової, К.Макагон, В.Моргуна, а також матеріалах Міжнародного центру перспективних досліджень, Інституту відкритого суспільства, МВФ, ПРООН, Світового Банку, інших публікацій з проблеми.

Дослідження здійснено за сприяння ПРООН, МФ "Відродження" під керівництвом професора філософії освіти Люблянського університету, директора Центру аналізу освітньої політики Словенії Павела Згаги.

М Е Т О Д И
ДОСЛІДЖЕННЯ. Для перевірки гіпотези і вирішення поставлених завдань, а також для досягнення мети дослідження було застосовано комплекс методів дослідження: теоретичний пошук (систематизація, порівняння тощо), емпірично-діагностичний (анкетування,

інтерв'ювання, опитування, бесіди, тести тощо), обсерваційний (пряме і непряме спостереження, самоспостереження), бібліографічний, прогнозний (моделювання, прогнозування), практико-метричний (аналіз передового педагогічного досвіду), статистичний аналіз.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ: вищі педагогічні заклади України 1-1У рівнів акредитації, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Обласні інститути післядипломної педагогічної освіти.

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДАЄТЬСЯ ЗІ: вступу, 4-х розділів, 3-х додатків, 2-х таблиць, 10-ти схем-малюнків, бібліографія становить 83 найменування; дослідження викладено на 52 сторінках без додатків.

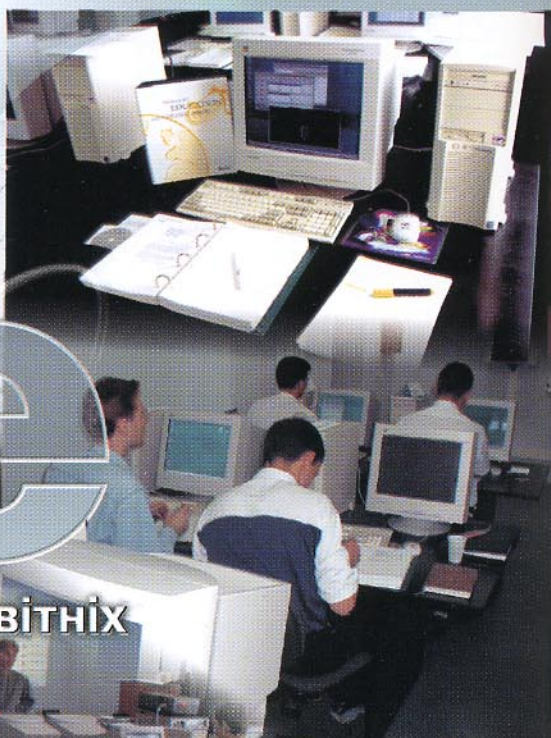
У дослідженні подано аналіз стану розробки змісту і структури стандартів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

Професійний профіль учителя повинен бути у відповідності до освітньо-кваліфікаційного рівня: "Молодший спеціаліст", "Бакалавр", "Спеціаліст, магістр". Невирішеною залишається проблема підвищення освітнього цензу вчительства. Освітньо-кваліфікаційний рівень "Спеціаліст" мають лише 80% вчителів. Серед учителів початкових класів цей показник становить близько - 60%, серед ви-

КВАЗАР-Мікро®
ЗАВЖДИ НА КРОК ПОПЕРЕДУ

Навчальний Комп'ютерний Комплекс „Квазар-Мікро“

Спеціальна
пропозиція
для загальноосвітніх
закладів

Корпорація Квазар-Мікро

File Edit View Go Favorites Help

Back Forward Stop Refresh Home

Address <http://www.kvazar-micro.com/>

<http://www.kvazar-micro.com/>

Корпорація "Квазар-Мікро"

Україна, 04136, Київ, Північно-Сирецька, 1

Тел.: (044) 239-9999, Факс: (044) 239-9998

E-mail: forinfo@kvazar-micro.com

Web-сайт: www.kvazar-micro.com

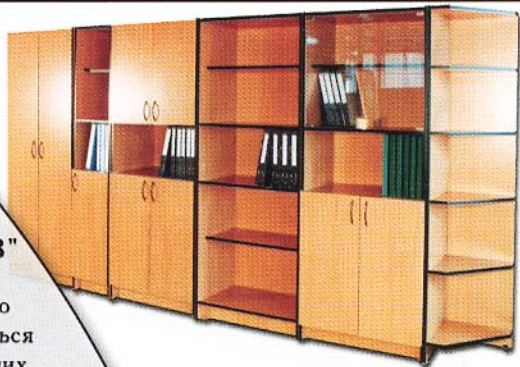
ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

"ЗАВОД ОФІСНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ МЕБЛІВ"

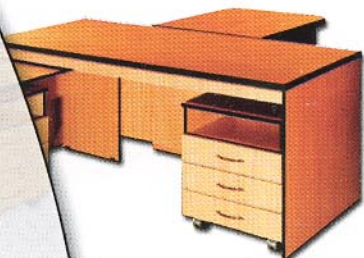
Засноване у 1946 році підприємство зберігає свої традиції і спеціалізується на виробництві меблів для навчальних закладів різного рівня та профілю, обладнання для лабораторій, готельних, офісних і бібліотечних меблів, а також на виробництві різних столярних виробів та дверних блоків.

Сьогодні підприємство виробляє **високоякісні конкурентоспроможні меблі з натуральних матеріалів та оригінальних конструкцій.**

Марку нашого підприємства знають не тільки в багатьох містах України, але й за її межами.

Комплект шаф для кабінету

Оптимальне робоче місце -
ефективне і надійне

Комплект столів для керівника

Для надання професійної допомоги замовникам працює дизайнерська група, яка проектує меблі під конкретне приміщення, та монтажна бригада, яка монтує вироби у замовника.

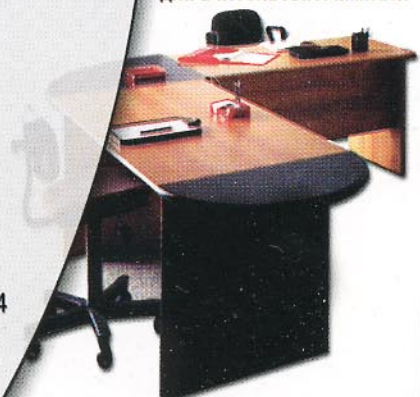
*Гігієнічний висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи на вітчизняну продукцію
№ 5.04.03\2265 від 11.07.2000 р.*

Україна 03142, м.Київ, бульвар Академіка Вернадського, 24
тел: (044) 424-31-63, 444-14-36, 444-25-75,
Факс: (044) 444-81-18, 424-32-19.

Комплект меблів для
лабораторії

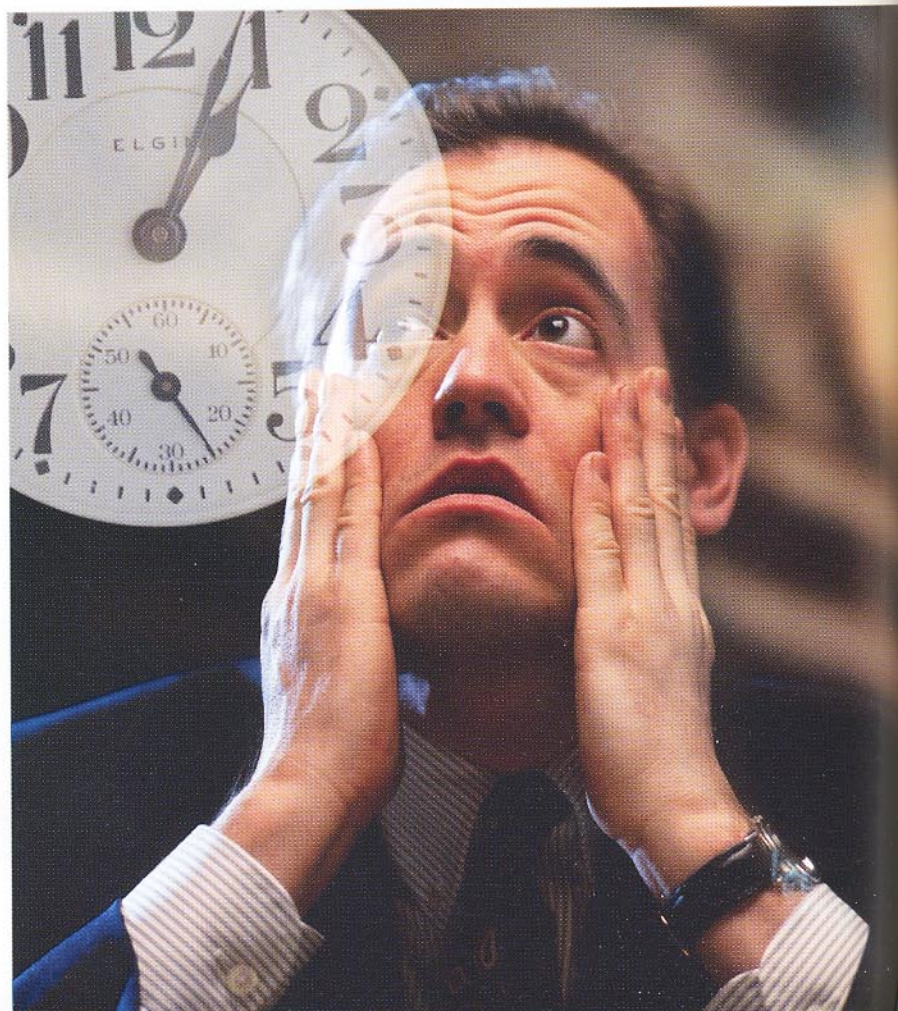
Комплексні робочі місця
для вчительської кімнати

Ваше життя
псують
не ті люди,
яких Ви
звільнили,
а ті -
яких Ви
НЕ
звільнили ...

Постійно
слідкуйте
за своїм
часом,
... а не
за стрілками
свого
годинника

Столи і стільці аудиторні

Дошки аудиторні

Меблі корпусні

Меблі для дошкільних закладів

Меблі спеціального призначення

Лінгафонні кабінети

Технічні засоби навчання
та навчально-наочні посібники

Спортивне обладнання

Меблі для кабінету директора

Наші представництва:

Вінниця	(0432)	44 04 42
Дніпропетровськ	(0562)	65 48 52
	(0562)	52 61 95
	(0567)	25 17 69
Донецьк	(0622)	95 21 50
Житомир	(0412)	36 13 66
Запоріжжя	(0612)	15 97 03
	(0612)	13 13 95
Івано-Франківська обл.	(03475)	2 61 20
Кривий Ріг	(0564)	74 75 91
Луганськ	(0642)	54 18 82
Львів	(0322)	97 87 18
Одеса	(0487)	28 77 50
Полтава	(0532)	66 39 30
	(0532)	22 05 78
Рівне	(0362)	23 71 30
Сімферополь	(0652)	51 01 56
Харків	(0572)	58 74 24
Хмельницький	(0382)	72 01 25
Чернівці	(03722)	6 32 88
Чернігів	(0462)	22 41 19

Сьогодні "Промінь" - єдине в Україні підприємство, яке пропонує освітянам увесь спектр меблів, обладнання та навчальних посібників. Вся продукція "Променя" виготовляється з екологічно безпечних матеріалів, має сертифікати органів санепіднагляду, Держстандарту України і рекомендована до використання Міністерством освіти і науки України.

Кольоровий каталог з цінами на усі види продукції надсилаємо безкоштовно

Наша адреса: 01033, м. Київ,
вул. Микільсько-Ботанічна, 17/19
тел./факс: (044) 244 25 22,
244 25 24, 244 25 32

e-mail: promin@nbi.com.ua
<http://www.promin-rpc.kiev.ua>

Спеціальна пропозиція!

Передплатникам нашого журналу за умови пред'явлення цього номера надається 5% знижка на придбання меблів у м.Києві

хователів дошкільних закладів освіти – 20%.

Тому доцільно реформувати систему післядипломної педагогічної освіти за акумулятивним принципом, коли кожен її елемент (курси, семінари, роботи в групах за інтересами, участь у конференціях, симпозиумах, конкурсах тощо) був би підставою для здобуття вищих освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Державні стандарти педагогічної освіти мають бути розроблені не тільки для ВНЗ та ІППО, а й для різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Державні стандарти педагогічної освіти повинні базуватись на таких засадах:

- подоланні розриву між теоретичною і практичною підготовкою та перепідготовкою вчителя (*див. діаграму*),

- готовності до оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

Під готовністю педагога до інноваційної діяльності розуміється інтегральні якості особистості, що характеризуються наявністю та відповідним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного та оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до пошукової діяльності і в підготовці до її відтворення на професійному рівні.

Модель підготовки вчителя до інноваційної діяльності включає в себе такі складові: філософська, мотиваційна, креативна, рефлексивна, валеологічна,

технологічна.

Аналіз реального стану підготовки вчителя дає наукову картину ситуації, що склалася в Україні та бачення "ідеальної" (бажаної) моделі підготовки вчителя, до якої треба прагнути:

1. Проблема змістовної спрямованості і тривалості підготовки вчителя.

2. Проблема зацікавленості вчителя в темпах, рівнях і формах підготовки.

3. Проблема рівнів опанування педагогічним досвідом.

4. Проблема форм реалізації педагогічного досвіду.

Реалізація такої моделі можлива за умов виконання завдань Програми Міністерства освіти і науки України "Вчитель", яка потребує вдосконалення, а також Положення "Про атестацію педагогічних кадрів". Наприклад, майже усі кандидати отримують атестацію з першої спроби (у США – 60% кандидатів отримують атестацію після повторних спроб).

Перспективним шляхом реформування педагогічної освіти є впровадження інноваційних рефлексивно-предметних ігрових технологій. Вивчення досвіду педагогічної школи в Україні дозволяє зробити висновки, що в ній ефективно використовуються:

- проєктивні технології, що забезпечують інтеграцію різнопредметних знань й умінь з різних видів діяльності;
- технології кооперованого навчання:

Доцільно реформувати систему післядипломної педагогічної освіти за акумулятивним принципом

- ігрові технології, що формують уміння розв'язувати творчі завдання на основі вибору альтернативних варіантів;
- тренінгові технології, спрямовані на розвиток творчого мислення, комунікативної, психологічної компетентності майбутніх педагогів;
- інформаційні технології тощо.

В результаті вивчення особливостей творчого використання інноваційних технологій у педагогічних навчальних закладах викристалізувалися **ключові ідеї підготовки вчителя-інноватора:**

1. Навчання є ефективним, якщо майбутні педагоги розв'язують реальні практичні проблеми й з цією метою освоюють нові методи й засоби роботи.

2. З іншого боку, підхід до навчання як дослідницької діяльності сприяє мотивації і підвищує якість засвоєння нових ідей.

3. Ефективне навчання —

це завжди розвиток людини, зміна її поглядів, установок, цінностей, норм. У системі інноваційного педагогічного навчання на перший план виходить особистісний потенціал педагога, його здатність бути суб'єктом інноваційної діяльності.

У складних умовах трансформації суспільства **зростає значення реабілітаційної функції освіти і школи.**

Погіршення соціальної ситуації в Україні призвело до збільшення кількості дітей, які живуть у винятково важких соціальних умовах. Серйозної уваги потребують діти-сироти, діти, які залишились без піклування батьків, діти-інваліди, діти ризику. В Україні неухильно зростає кількість дітей вулиці, які знаходяться в екстремальних умовах. З кожним роком зростає кількість дітей з особливими хворобами. Сьогодні їх понад **152 тис.**, серед них: перше місце зайняли хвороби нервової системи й органів чуття (**33%**), вроджених деформацій (**19,7%**), психічні розлади (**12,7%**). Постійними є порушення імунної системи, хронічних захворювань органів травлення, дихання тощо. Зростає кількість дітей із порушенням опорно-рухового апарату. Предметом особливої турботи залишаються діти, що постраждали від Чорнобильської аварії.

Тому *важливо є підготувати вчителя до роботи з такими дітьми (реабілітаційна педагогіка).* Для такої підготовки важливим є створення умов для:

- спроможності вихованців задіювати компенсаторні можливості організму;

Результати впровадження моделі підготовки вчителя до інноваційної діяльності:

- на 35% зростає розуміння вчителями таких категорій, як мета, завдання, проблемний задум, гіпотеза тощо.

- на 40% збільшуються уміння у складанні розгорнутої програми експерименту.

- на 15% частіше застосовуються діагностичні та корекційні методики.

- на 46% більше вчителів оволодівають методами експертизи.

- набуття ними навичок саморегулювання почуттів і депресивних станів;

- розвинутості механізмів регуляції рольової поведінки тощо. Нова соціокультурна функція інститутів як центрів розвитку освітніх практик вимагає докорінної перебудови структури і змісту роботи їх кафедр, діяльність яких спрямовується на забезпечення педагогічної дії, озброєння вчителів засобами методологічної діяльності, на розвиток проектної культури педагогів. Ця функція може бути реалізована за рахунок:

- адаптації і поширення досвіду альтернативної педагогіки;

- аналізу і розробки актуальних і перспективних проблем реформування освіти;

- навчання авторів інноваційних освітніх проектів,

- колективно-ігрових і тренінгових способів підвищення кваліфікації вчителів;

- розгортання в ІППО випереджаючих стратегічних розробок із проблем сучасного змісту і методів освіти.

На жаль, сучасна інноваційна політика в державі відображається лише Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України (1999 р.), в якій наголошується на тому, що "інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів дер-

жави". У системі освіти діє Положення "Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності", яке закріплює право автора на розроблену інновацію, регламентує дії учасників інноваційного освітнього процесу, розкриває етапи інноваційної діяльності: вияв інноваційної ініціативи, експериментування, апробація, розповсюдження, збереження.

Разом з тим, ведеться розробка проекту Закону України "Про інноваційну діяльність", що має засадничо врегулювати відносини у сфері інноваційної діяльності. Цим проектом Закону *інноваційна освітня діяльність визначається як інвестиційна, що підпадає під дію чинного законодавства про інвестиції. Це передбачає зокрема, пільгове оподаткування інноваційної діяльності, в тому числі освітньої.*

Однак *неврегульованими ще залишаються питання власності на інноваційний освітній продукт, організацію та проведення експертизи інноваційних освітніх проектів та інновацій, зокрема у системі загальної середньої освіти.*

Джерелами інноваційного розвитку сучасної української освіти стали:

- рух педагогів-новаторів (М.Гузик, В.Шаталов, М.Щетінін та інш.),

- діяльність наукових колективів і окремих науковців, пов'язаних з розробкою сучасних філо-

Про
валеологічну
та медичну
підготовку
вчителів
читайте
у наступних
числах
журналу статтю
Станіслава
Страшка

Гальмом для інноваційного розвитку освіти є неготовність багатьох педагогів та керівників до інноваційної діяльності, сприйняття та застосування інновацій

софських і методологічних проблем освіти,

-активна діяльність в Україні ряду зарубіжних і вітчизняних фондів, що підтримали різні освітні ініціативи.

У наш час навчальні заклади одержали право вибору з-поміж існуючих варіантів навчання та виховання і конструювання нових. Пробуджується інноваційна ініціатива педагогів, розкріпачується педагогічна свідомість. Разом з тим, найбільш значущі психолого-педагогічні експерименти всеукраїнського рівня з розробки нового змісту освіти, сучасних освітніх технологій проводиться лише у 60 школах України, тільки понад 1000 вчителів близько 700 шкіл апробують нові підручники (загалом близько 4% загальноосвітніх навчальних закладів). У той же час майданчиком для відпрацювання переходу загальної середньої освіти на 12-річний термін навчання і 12-бальну систему оцінювання досягнень учнів стала ціла система загальної середньої освіти.

До Всеукраїнських педагогічних інновацій віднесені: авторська школа-комплекс М.Гузика, психолого-педагогічна система "Розвивальне навчання" Д.Ельконіна, В.Давидова, О.Дусавицького та ін., освітня програма "Довкілля" В.Ільченко, програма всебічного розвитку дитини "Крок за кроком" МФ"Відроджен-

ня", школа життєтворчості особистості І.Єрмакова, навчальні програми "АЗМУТ" (С.Подмазін), "Росток" (Н.Пушкарьова) та ін.

Готовність вчителів до інноваційної освітньої діяльності передбачає ознайомлення їх з цими та іншими інноваційними технологіями.

Крім того, важливого значення набувають за-провадження до варіативної складової змісту освіти будь-якого навчального закладу інноваційних курсів і спецкурсів, таких як: "Інноваційне проектування в освіті", "Інноваційний менеджмент", "Методика інноваційного пошуку", "Основи інноваційної діяльності вчителя" тощо.

Також важливого значення набувають оволодіння педагогами інноваційними методами навчання, такими як: метод евристичних питань, синектики, емпатії, інверсії, багатомірної матриці, комунікативної атаки тощо. Відмінними ознаками цих методів є: навчання в ситуаціях, максимально наближених до реальних; навчання не як повідомлення знань, а навчання практичного використання цих знань; навчання в емоційно-наочному процесі колективної трудової праці.

У цілому інноваційний розвиток освіти набирає сили, однак її гальмом є неготовність багатьох педагогів та керівників до

інноваційної діяльності, сприйняття та застосування інновацій. Дослідження показує, що лише 8% вчителів працюють як педагоги-новатори. У той же час **негативно ставляться до педагогічних інновацій 25% учителів.** Серед опитаних респондентів з'ясовано, що **25% вважають себе підготовленими до експериментальної роботи, 54% - оцінюють свою роботу задовільною, такою, що не вимагає вдосконалення, 21% - оцінюють свою роботу як незадовільну.**

ВИСНОВОК:

1. Україна успадкувала з радянських часів застарілу структуру підготовки педагогічних кадрів. Вимоги життя тепер істотно відрізняються від реальних можливостей існуючої системи педагогічної освіти, яка не має ефективних механізмів реагування на ситуацію, що змінюється.

Неадекватність системи педагогічної освіти стримує реформування освіти в цілому і відповідно зростання економіки України. **Брак кваліфікованих педагогів унеможливить суттєву частину перспективних реформаційних проектів у нашій державі.**

2. Педагогічна освіта в Україні потребує удосконалення і почасти реформування шляхом внесення інновацій задля досягнення нового рівня її якості, що відповідатиме потребам

української школи XXI століття. Стратегія інноваційного розвитку системи педагогічної освіти має розроблятися як складова єдиної державної інноваційної освітньої політики, що визначить її пріоритетні напрями, суб'єкти та об'єкти перетворень, джерела і механізм інвестування трансформаційних процесів у педагогічній освіті.

3. *Успіх багато в чому залежатиме від того, наскільки широко Міністерства і науки України — головний суб'єкт трансформації педагогічної освіти — зможе залучити до цього процесу усі зацікавлені сторони — неурядові організації, передусім освітянські, наукові інституції, педагогів, батьків, громадськість.*

Пропозиції до проекту Національної доктрини розвитку освіти:

1. Відсутність стратегії інноваційного розвитку освітянської галузі, що має визначити його пріоритетні напрями, форми державної підтримки інноваційних інституцій та проектів у системі освіти.

2. Відсутність структур, що мають координувати інноваційну освітню діяльність у масштабах галузі та окремих регіонів, здійснюватимуть експертизу інноваційних освітніх проектів та інновацій, інвестуватимуть або залучатимуть ресурси бодай у найбільш значущі інноваційні освітні проекти.

Лише 8% вчителів працюють як педагоги-новатори

Брак кваліфікованих педагогів унеможливить суттєву частину перспективних реформаційних проектів

"ТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКА ЦЕ КАТОРЖНА ПРАЦЯ Й ПЕКЕЛЬНА МУКА..."

**Павло
ПОЛЯНСЬКИЙ**

Начальник
Головного
управління
змісту освіти
Міністерства освіти
і науки України,
кандидат
історичних наук,

керівник підсекції
з'їзду "Навчально-
методичне
забезпечення
та підручники"

Мабуть, про підручниць списано не менше паперу, ніж на написання цих самих підручників. Давно помічено, що чим більше стає підручників, чим різноманітніші вони, тим більше на них нарікань. Схоже, що така ситуація є парадоксальною лише на перший погляд. Люди старшого й середнього покоління переконані, що в їх часи підручники були дуже добрими, дохідливими й методично бездоганними. Мені це нагадує не такі вже давні часи, коли телевізор

"Електрон", мотоцикл "Мінськ" чи автомобіль "Жигулі" також вважалися найкращими. Питання лише в тому, порівняно з чим... Працюючи десятки років за єдиним підручником, вчитель був позбавлений вибору, а відтак йому не було з чим порівняти ту навчально-методичну літературу, якою його забезпечували.

Тепер, коли книжковий ринок заповнений десятками найменувань навчальної книги (за роки після відновлення незалежності в нашій країні з'явилося понад 500 найменувань), і ці

книги справді досить різні як за підходами, так і за рівнем авторського тексту та поліграфічного виконання. Питання про те, який підручник варто вважати "добрим", стало актуальним, як ніколи.

Ситуація практично в усіх країнах є такою, що суспільство в цілому не задоволене підручниками. Думаю, що це цілком нормально, бо було б неприпустимо, небезпечно для прогресу справи підручничотворення, якби дискусії вщухли. То все ж, якими нині є українські підручники? Найчастіше ставлять саме це запитання. Інший варіант — відразу дають категоричну й однозначну відповідь — "вирок" на рівні: "добрі" — "погані". Проте, ставлячи проблему в такому ракурсі, не зайвим, було б з'ясувати, що мається на увазі: "добрі" ("погані") для кого?.. Для вчителя? Але ж, знову-таки, для якого саме вчителя — того, який віддає перевагу підручнику, максимально насиченому інформацією, чи того, якого приваблює зручний для нього стиль викладу, а може, йдеться про обсяг, поліграфічне виконання, наявність схем, таблиць, графіків, "відкритих" проблемних запитань, ціну?..

Підручник має влаштовувати учня? Поза сумнівом. Але якого саме учня — допитливого чи такого, який віддає перевагу коротеньким параграфам?..

Батьків? Звісно, але одні батьки найперше дбають про рівень фундаментальних знань своїх дітей, інші — щоб дітей "не мордували" знаннями, бо "в житті якось і так влаштується"; треті — щоб підручник був якнайдешевший і т.д. і т.п. Продовжувати цей ряд можна до безкінечності, але одностайності не дійдемо. До того ж, поклавши руку на серце, визнаймо, — якщо якийсь із підручників не подобається (не влаштовує, не співпадає, не відповідає) нам особисто, ми нерідко відразу проголошуємо його "поганим".

Якась розумна людина сказала, що рецензент — це той, хто може докладно розповісти авторові книги, як би він, рецензент, написав її, якби... вмів. Це до того, що "споживач" навчальної книги й гадки не має, яка то каторжна праця й пекельна мука написати, підготувати до друку, видрукувати підручник для дітей. Найприкріше, що кінцевий результат дійсно буває нееквівалентним затracеним інтелектуальним і фізичним силам. Але хіба в інших творчих сферах — художній літературі, кіно, музиці — ми маємо справу лише з шедеврами й "бестселлерами"?..

Ставлячи ці запитання, зовсім не маю наміру заперечити право суспільства на критику, а лише привертаю

Діаграма забезпечення шкіл підручниками

ДИРЕКТОР
ШКОЛИ
АЩЕДО
ГІМНАЗІЙ

увагу до того, що творення підручника є дуже тривалим процесом, в результаті якого з'являється як справжні витвори, так і брак. Але пересічний споживач при оцінці навчальної книги керується зазвичай емоціями, суб'єктивним сприйняттям предмету критики замість того, щоб проаналізувати, як підручник виконує свої головні функції:

а) по відношенню до учня: надання знань, розвиток умінь і навичок, оцінювання знань, їх інтеграція, суспільне й культурне виховання;

б) по відношенню до вчителя: надання наукової та загальної інформації, педагогічна підготовка, допомога у викладанні та проведенні занять, допомога в оцінюванні тощо.

На підсумковій колегії Міносвіти і науки України 16 серпня цього року міністр освіти і науки, академік Василь Кремень наголосив на тому, що у 2000 р. вперше за останні роки видрук підручників був профінансований із державного бюджету в повному обсязі. При цьому собівартість

кожного примірника навчальної літератури і витрати на його доставку порівняно з 1999 роком знизилися.

Суттєвим поступом у вітчизняному підручникомоворенні є той факт, що уперше видані підручники для дітей з особливими потребами, збільшено випуск книг для учнів, що навчаються в школах із мовами навчання національних меншин, та підручників для навчальних закладів системи професійно-технічної освіти.

У цілому ж для забезпечення навчально-виховного процесу необхідно близько 42 млн. примірників навчальної літератури, що потребує понад 300 млн. грн. За умови, що у державному бюджеті на 2001 р. закладено більше 100 млн. грн., потрібно з важливого вибрати найважливіше. Відтак пріоритетом на 2001-2002 навчальний рік є стовідсоткове забезпечення підручниками й посібниками учнів 1-11-х та дев'ятих класів.

У підготовці шкільного підручника є два дуже важливі моменти. Насамперед — подача самого тексту, його структура, так би мовити, внутрішній сюжет. Часто-густо автор, прагнучи вкластися в навчальну програму, подає надто складний, переобтяжений фактами й прізвищами текст, що розрахований більше на науковця, ніж на школяра. Редакторською роботою текст можна більш-менш "дотягнути" — скоротити, розбити "ліхтариками", однак, редактор не може цілком перепи-сати текст.

На фото:
Муки творчості

Можливий вихід тут полягає в тому, що видавництво має саме шукати автора, починати роботу з ним на етапі задуму, а не вже готового рукопису, який одержав гриф міністерства і просто переданий до видавництва на тиражування. Взнявши за основу програму, що по суті є планом підручника, можна продумати залежно від віку, на який розрахована книжка (одна справа підручник для п'ятого класу, інша — для десятого), стиль, обсяг, структуру, ілюстрації, допоміжний матеріал.

Цей технічний бік справи — важливий, але не головний. Можна опрацювати гори наукової літератури, зануритися у глибини архівів, залучити до роботи найкращих художників, а підручник не відбудеться. Буде оформлений в книжковий блок текст на задану тему. Бо за тим усім ми забули головне — того, для кого ми, власне, робимо цю книжку — учня, часто далеко не відмінника, якого слід не просто навчати якогось предмета, а навчати взагалі читати книгу. Не буде відкриттям Америки те, що діти сьогодні мало читають — телебачення, комп'ютери, відео витісняють із дитячого світу книгу. Сурогат, яким би яскравим він не був, не може замінити культури, вершинним виявом якої була, є і буде книга.

Тому дуже важливими є художнє оформлення й подача тексту, які інколи несуть більш інформаційне навантаження, ніж сам

текст. До того ж, пересічна українська сім'я сьогодні майже не купує книжок, а відтак підручник нерідко є єдиною доступною для дитини книгою. З цієї причини він має бути привабливим, оскільки на його підставі в учня на все життя закарбується образ КНИГИ.

Українському підручницотворенню не виповнилося й десяти років. Воно досягло вражаючого прогресу за цей короткий відтинок часу (щоб пересвідчитися в цьому, достатньо порівняти вітчизняні підручники останнього покоління з російськими, литовськими, молдовськими, грузинськими чи підручниками будь-якої іншої країни), хоч і невирішених проблем ще немало. Суспільство має право вимагати від авторів, видавців, розповсюджувачів якісної навчальної книги, але ж і її творці вправі розраховувати на підтримку суспільства. Школа ж бо не розпочинається з першого дзвінка і не закінчується дзвінком останнім, про неї слід дбати постійно і не гудити повсякчас. Бо вона, школа, учні, підручники — є дзеркальним відображенням усіх нас разом взятих. Якщо ж нам інколи не до вподоби наше відображення, то ж чи дзеркало в цьому винне?...

ПІДРУЧНИКИ ПОШТОЮ

Для школярів, студентів, вчителів, юристів, медиків, бухгалтерів та ін.

01135, Київ, а/с 30,

ТОВ "КомАСі".

тел/факс: 219-24-55.

comasy@inec.kiev.ua

"Нам вкрай потрібні відповідно нові сучасні підручники: місткі за змістом, але стислі за обсягом. Може навіть, комплекти з тестовими завданнями після тем у багатьох варіантах.

Ще раз підкреслюю — сучасні підручники."

Заступник директора спеціалізованої школи № 3 м. Тернополя
Оксана Ветлинська

США

СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ:

Михайло
КРАСОВИЦЬКИЙ

Михайло Красовицький, професор, доктор педагогічних наук, багато років прожив у США

У кожного з нас є своє особливе бачення світу. Воно залежить як від природних особливостей, так і від світоглядної орієнтації людини. Серед цих чинників не останню роль відіграє професія. І тому не випадково дивлюся на все, що бачу, — і в Україні, і в Америці — очима педагога, який багато років був причетний до науки і практики виховання молоді.

Сполучені Штати Америки — далеко не ідеальна країна при всіх її перевагах. Як і в багатьох інших країнах, тут залишаються досить гострими проблеми деструктивного тиску "масової культури", свавілля телебачення і, отже, збіднення духовності, моральної деградації молоді, злочинності, наркоманії.

Але, як це не здається парадоксальним, зовнішня культура людських стосунків. ставлення до людини, як самоцінності, в Америці і в інших країнах Заходу, з м у ш у е с е р -

йозно замислитися. Особливо, коли порівнюєш те, що бачиш у рідній країні, та у "дальньому зарубіжжі".

1. У кожній американській установі, яка пов'язана з обслуговуванням великої кількості людей (медичні центри, установи соціального захисту, адвокатські контори тощо), є кімнати очікування. Зручні стільці, кондиційоване повітря, журнали, телевізор — все це забезпечує людині спокійні комфортні умови для очікування своєї черги.

2. Усім відома традиційна посмішка американця при зустрічі з незнайомою людиною. Коли він виходить із ліфту, обов'язково побажає хорошого дня всім, хто залишається.

3. Черги бувають і в Америці (до віконця на пошті, до реєстратури в поліклініці, до працівника банку тощо), проте там ніхто не дихає вам у спину. Кожний дотримується певної дистанції, тому що не боїться, що хтось опиниться між ним і вами.

Я неодноразово спостерігав у супермаркетах в Америці, коли стара людина біля каси довго рахує гроші, повільно з'ясовує з касиром свої непорозуміння, але ніхто з черги не висловлює свого обурення, нетерпіння.

4. В американських офісах будь-який чиновник, незважаючи на соціальний статус відвідувача, розмовляє з максимальною повагою і доброзичливістю, вичерпно відповідає на його запитання. Загалом поводить себе так, що створюється враження, ніби він щасливий від зустрічі з вами.

УКРАЇНА

ТРИВОЖНІ КОНТРАСТИ ОЧИМА ПЕДАГОГА

1. *Нервові черги до лікарів, різних "великих і малих начальників", де кожний вважає своїм правом бути першим. Немає достатньої кількості стільців у соцбезах, податкових і судових установах, де люди вистояють годинами, щоб отримати довідку або візу якогось керівника. В одному з управлінь юстиції я чекав потрібну мені людину три години, а у коридорах не було жодного стільця. Що це? Байдушність до людини, традиційна неповага до неї, її часу, здоров'я. Невже поставити стільці для відвідувачів у державних установах коштовніше, ніж влаштовувати вселенські свята і реконструювати площі? Я вже не торкаюся моральних, політичних, психофізичних наслідків цих, на перший погляд, дрібниць.*

2. *Під час виходу з вагону метро я зупинився, щоб дати дорогу бабусі, яка природно рушила не зовсім швидко. Я отримав ззаду цілий пакет образ. Реальної ситуації ніхто не бачив і не хотів бачити.*

3. *Ми звикли майже обіймати спину того, хто стоїть попереду в черзі. Згадайте, яка нервова ситуація виникає іноді, коли потрібно спокійно з'ясувати те, що вас цікавить. Кілька відвідувачів через вашу голову будуть щось запитувати, намагатись вирішувати свої проблеми.*

4. *Досить часто найдрібніший чиновник Києва, який тільки що доброзичливо розмовляв із колегою або начальником, змінюється в обличчі, стає сухим і байдужим, вступаючи у розмову із звичайним відвідувачем.*

Викликає занепокоєння низька правова культура нашої звичайної, як кажуть, "простої людини з вулиці". Вона не тільки не вміє відстоювати свої права, вона їх просто не знає. Тому сприймає майже без емоцій, як щось звичайне, будь-які форми неповаги до себе, ігнорування своїх прав. Прийомні часи у чиновника — його немає, він "затримується" і невідомо коли буде. Призначили день отримання замовлення, але не виконали — "Приходьте завтра". Пообіцяли задовольнити ваше прохання і ... забули: "Передзвонить пізніше".

Усі ці проблеми мають одне джерело: неповагу до людини, її гідності і її долі, низьку культуру людських взаємин

Усі ці проблеми мають одне джерело: неповагу до людини, до її гідності і долі, низьку культуру людських взаємин. Я розумію, що не можна повністю звинувачувати в цьому школу. Але, здається, не все вона робить, щоб виховати у молоді дійсну любов і повагу до людини. Проблема виховання моральності знову губиться за галасом пишномовних заходів, що нагнітаються, як і в минулому, замість копіткої роботи з кожною особистістю. Адже повага до людини - перший показник цивілізованості і культури суспільства, показник ефективності її освіти. Прийшов час у системі шкільної освіти реалізувати ідеї В.О.Сухомлинського про важливість виховання в учнів людяності, чутливості, доброзичливості, вміння бачити перед собою Людину. Потрібні "уроки сердечності", бо "доброзичливість, розумна доброта, — ось, що має бути атмосферою життя дитячого колективу...". **Адже перебороти інстинкти зла, що накопичені роками в людях, може тільки школа при дійсній зацікавленості та допомозі влади.** Коли людина стане найвищою цінністю не на словах, а на ділі.

ВЧИТЕЛЬ: ЯК ЙОГО ВЧИТИ

Люди вчаться, коли вчать
Сенека

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Доцент НПУ
імені М.П. Драгоманова,
кандидат педагогічних наук.

XXI століття диктує нові вимоги до вчителя, бо змінюється його функція у професійній діяльності: з транслятора знань він перетворюється в організатора і координатора самостійної пізнавальної діяльності учнів, їхнього партнера у життєдіяльності.

Порівняльний аналіз факторів та явищ педагогічної практики, традицій підготовки та перепідготовки вчителів, а також вимог суспільства та педагогічної науки до педагогічної діяльності яскраво свідчить про недосконалість методолого-теоретичних засад як самої педагогічної діяльності, так і підготовки до неї.

Прагнемо мати передових вчителів, які володіють особистісно зорієнтованою технологією навчання, а вчимо традиційними методами, що не спонукають майбутнього педагога брати на себе відповідальність за все, що відбувається в його діяльності, за її результати; хочемо нового вчителя, а оцінюємо його педагогічну діяльність застарілими критеріями, далекими від самооцінки. До того ж, мало дбаємо про атмосферу, в

якій готується молодий педагог. Хоча і вченими, і практиками розуміється, що лише особистість виховує особистість, лише Вчитель може виховати Людину, *все ж у вузах перевага віддається предметній його підготовці. Проблема особистісної готовності* вчителя до роботи з дітьми *пов'язана ще й з іншими – створенням внутрішнього укладу вузу як розвивального середовища, розробкою моделей професійно-особистісної готовності вчителя і його педагогічної діяльності, проблемою відбору студентів до педагогічного вузу, зміною змісту педагогічної освіти та запровадженням ефективних технологій їх підготовки, серед яких чільне місце посідає підготовка вчителя-творця та вчителя-майстра* – і, на жаль, залишається далекою від свого розв'язання.

Зазначимо, що *автором вже розроблена така технологія підготовки сучасного вчителя, де всі вищеозначені та безліч інших проблем педагогічної науки і практики розв'язуються в її контексті. Готовність вчителя, яку він набуває у процесі навчання за авторською методикою, докорінно відрізняється серед інших результатів, які демонструють педагогічні вузи України.*

© Ольга ВИГОВСЬКА, 2001

Що ж треба робити, у першу чергу, педагогічним ВУЗам, щоб підготувати сучасного вчителя?

- Навчати студентів у такій атмосфері, яка сприяє їхньому інтелектуальному, духовному, різнобічному розвитку як особистостей, до того ж, у таких умовах, які б відповідали бажаним умовам шкільної дійсності.
- Навчати не просто предметам, а діяльності, яку вони будуть відтворювати у школах.
- Вимоги педпрактики привести у відповідність до вимог, що ставляться до педагога у школі.
- Сучасний вчитель повинен стати свідомим і самостійним у своїй діяльності; *знати, що йому треба робити і чому треба робити саме так*, тобто знати наслідки своєї праці.

Саме навчанню такій діяльності і сприяє авторська методика, яка ставить майбутнього вчителя у позицію творця, а не виконавця чужої волі. На жаль, в умовах традиційної підготовки студент поки що залишається саме виконавцем, що часто знецінює досягнені результати за авторською методикою. Доречно згадати, що з цього приводу І.П.Павлов зауважував: "При хорошому методі і не дуже талановита людина може зробити багато, а при поганому методі і геніальна людина працюватиме даремно".

Наша методика підготовки сучасного вчителя і озброює його саме "таким

методом", бо передбачає його навчання наступним вмінням:

- *Цілепокладати* на основі системно-точкової методики, що діагностує стан освітньо-виховного середовища в дитячому колективі.
- *Розробляти* різноманітні види діяльності та форми їх реалізації відповідно до виявлених потреб дітей та освітньо-виховних цілей.
- *Вирощувати* в собі здатність репрезентувати себе одночасно в різних ролях, виходячи з потреб учнів. У такий спосіб вчитель накопичує власний творчий потенціал. Більше того, ця діяльність по відношенню до інших її різновидів — є метадіяльністю, на якій вони й ґрунтуються. У такий спосіб готується Вчитель-творець, який з часом виростає у Майстра.
- *Моделювати* педагогічну діяльність, прогнозувати її результати, планувати її здійснення у вигляді "партитури" уроку чи виховного заходу.
- *Набувати* досвід здійснення педагогічної діяльності у спосіб квазідіяльності.
- *Створювати* атмосферу для гармонійного розвитку особистості кожної дитини, враховуючи

**ВЕЛИКА МЕТА
ОСВІТИ –
ЦЕ НЕ ЗНАННЯ,
А ДІЇ.**

Г. Спенсер

Якщо щось можна довести справою, то на це не слід витратити слів.

Езон.

Підготовка сучасного керівника як професіонала — це проблема номер один.

Підготовка сучасного вчителя — це проблема номер один. Бо в освіті немає несуттєвих, другорядних проблем. Отже, обидві вони потребують одночасного розв'язання. Ми пропонуємо вам виняткову можливість зробити це за допомогою нашого журналу.

Редакція повідомляє, що з наступного випуску починає свою роботу педагогічна майстерня Ольги Іванівни Виговської, в якій кожен зможе опанувати авторську технологію, про яку йшлося в статті. Навчання буде проходити у двох формах:

- віртуально-журнальній як одній з різновидів дистанційного навчання;
- журнально-"віртуальній" як одній із різновидів самотворення.

Кожен керівник і вчитель може обрати таку форму, яка відповідає його можливостям доступу до інформаційних ресурсів. Зважаючи на той факт, що не всі освітяни мають рівний доступ до сучасних інформаційних технологій, ми й пропонуємо скористатися другою формою навчання — журнально-"віртуальною". Результати навчання у перспективі можуть бути зараховані під час проходження Вами атестації. Тож ласкаво просимо до нашої майстерні!

оптимальні умови адресного впливу на неї та керуючись статистично обґрунтованими, значущими стратегіями людського розвитку, а саме — свободи та безпеки.

- Аналізувати досягнений результат (який є відкритим, тому може не завжди співпадати з поставленими цілями) на основі емпатії та рефлексії у віртуальному полілозі.

Отже, за такого навчання вчитель набуває готовності одночасно відбуватись як творець і як майстер педагогічної справи.

Серед науково-педагогічної громадськості досі існує думка про неможливість такої підготовки під час навчання у вузі, майстром можна стати лише з набуттям досвіду. Всупереч сказаному, автором зроблена спроба продемонструвати протилежне, що можна сприймати лише як переконливий, обґрунтований факт такої можливості.

Зрозуміло, що досягнення такого результату повинно відбутися на рівні всіх випускників педагогічного вузу, щоб сподіватися на якісь позитивні зрушення у школах, а через останні — і у державі в цілому, бо школи вважаються її осередками. Досягнемо ж цього, якщо забезпечимо "критичну масу" таких викладачів у педагогічних вузах України. "Обираючи цей шлях, — зазначав М.Пирогов, — доведеться багатьом вихователям спочатку перевиховати себе".

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

**ХТО ТВОРИТЬ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ
В ГАЛУЗІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**
с. 90

**ЯК СТАТИ ФАХІВЦЯМИ
УПРАВЛІНСЬКОЇ СПРАВИ**
с. 96

УВАГА: СІЛЬСЬКИЙ РЕГІОН!
с. 80

ОСВІТА СІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗНАХІДКИ

**Іван
ОСАДЧИЙ**

Начальник
відділу освіти
Ставищенського
району Київської
області, завідувач
лабораторією сільської
школи КОШОПК,
кандидат
педагогічних наук

Проблема доступності, якості та ефективності освіти для жителів сільських регіонів в останні роки стала надзвичайно актуальною. Процеси реформування аграрного сектора економіки,

які досягли свого найвищого рівня в 1999-2000 р. привели до інтенсивного формування цілого ряду соціальних груп із різним соціально-економічним статусом – власники та директори приватних сільськогосподарських підприємств; фермери і селяни-одноосібники; селяни, які здали свої земельні паї в оренду і фактично стали най-

маними робітниками; селяни, які не мають земельного паю; жителі міст, які продали свої квартири і переїхали в село; дачники; сільська інтелігенція та інші.

Зрозуміло, що різні соціуми мають відмінні освітні потреби. Саме тому суперечність між необхідністю забезпечити надзвичайно широкий спектр освітніх послуг різноманітної якості (в тому числі і надзвичайно високої) й неможливістю це зробити на рівні кожної сільської школи — є основним протиріччям існуючої системи освіти в сільській місцевості.

Найефективнішими шляхами вирішення подібних проблем, як показує досвід розвитку освітніх систем великих міст, є створення профільної старшої школи (III ступінь) та поглиблена диференціація й індивідуалізація навчально-виховного процесу на нижчих ступенях освіти (дошкільна освіта, початкова та основна школа). Проте втілити такі наміри в практику роботи кожної сільської школи неможливо, оскільки це вимагає значних людських і фінансових ресурсів, відповідної матеріально-технічної бази, наявності висококваліфікованих кадрів.

На жаль, не розв'язала цих проблем і постановка Кабінету Міністрів України від 20 липня 1999 року "Про розвиток сільської загальноосвітньої школи", оскільки не мала в своїй основі нових перспективних ідей.

Такою перетворюючою ідеєю, на нашу думку, є положення про те, що суб'єктом гарантій конституційного права громадян на отримання загальної середньої освіти в сільській місцевості повинна стати система освіти адміністративного району, тобто районний освітній округ, а не окрема сільська школа.

В узагальненому випадку під територіальним освітнім округом (ТОО) треба розуміти самодостат-

ню регіональну систему, яка здатна забезпечувати надання тих чи тих конкретних освітніх послуг. Залежно від величини території можна виділити шкільний освітній округ (ШОО) — одна центральна школа; міжшкільний освітній округ (МШОО) — кілька центральних шкіл, районний освітній округ (РОО) — всі освітні заклади адміністративного району; міжрегіональний освітній округ (МРОО) — окремі заклади освіти кількох адміністративних районів.

Аналіз показав, що найбільш ефективним для справи забезпечення якісної загальної середньої освіти в сільській місцевості є районний освітній округ, оскільки територіально він повністю співпадає з адміністративним районом, і є реальна можливість використовувати різноманітні його підсистеми для освітніх цілей, а головне — існує реальне фінансове забезпечення новоутворення — районний бюджет. Функціонування ж усіх інших видів ТОО є проблематичним, оскільки вимагає укладання установчих угод між власниками освітніх закладів, що не завжди є простою справою. Такі ТОО можуть існувати недовго і здатні надавати лише вузьке коло освітніх послуг.

Зрозуміло, що РОО має складну структуру і складається з окремих підсистем — системи дошкільної освіти; загальної середньої освіти, додаткової освіти, життєзабезпечення тощо. Предметом нашої уваги буде *система загальної середньої освіти*.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТНО-МОДУЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Розбудова районного освітнього округу здійснюється відповідно до основних положень концепції проектної-модульної організації освітніх систем.

Суть концепції полягає в тому, що після комплексного аналізу конкретної проблеми як невід'ємної складової неперервного процесу розвитку об'єкта управління та оточуючого середовища, визначаються ресурси і життєві сили цього об'єкта, котрі можуть забезпечити його рух (саморух) до чітко поставленої (обраної) мети, та комплекс умов, які є необхідними і достатніми для здійснення такого поступального руху. Після цього моделюють, а потім шляхом реалізації цільових проектів створюють окремі структури або механізми — функціональні модулі, основними завданнями (функціями) яких є:

- стимулювання внутрішніх сил і ресурсів суб'єктів діяльності;
- створення сприятливого нормативно-організа-

На фото: Рішення приймаються колегіально

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

I. ОСВІТНІ ПРОЕКТИ

Проект 1. Діагностика особистості учня.

Проект передбачає створення індивідуальних соціально-педагогічних та психологічних карток учнів.

На початок 2001-2002 н.р. такими картками охоплено 2000 тис. учнів 1-5 класів. Школи забезпечені методичними рекомендаціями щодо їх ведення.

Картка має розділи:

1. Загальні відомості про учня.
2. Психолого-педагогічна готовність до школи.
3. Особливості психічної адаптації в шкільному середовищі.
4. Особливості когнітивної сфери.
5. Соціально-психологічна характеристика.
6. Індивідуальні психологічні особливості.
7. Участь у загальношкільних, районних та регіональних освітніх заходах.
8. Індивідуальна освітня траєкторія.
9. Професійна спрямованість учня.
10. Навчальні досягнення учня.
11. Додаткова інформація.
12. Інформація про здобуття освіти та працевлаштування.

Проект 2. Старша профільна школа.

Проект передбачає подальший розвиток та модернізацію структури старшої школи в системі загальної середньої освіти.

У районі функціонують:

Ставищенський НВК № 1 (ЗОШ I-III ст., педагогічний ліцей (гуманітарний та природничо-математичний факультети), навчально виробнича майстерня з підготовки водіїв категорії "С", дитячо-юнацька спортивна школа, школа комп'ютерної грамотності "Квант");

Ставищенський НВК № 2 (ЗОШ I-III ст., юридичний ліцей, заочна школа для працюючої молоді);

Красилівський НВК (ЗОШ I-III ст., агротехнічний ліцей (політехнічний та хіміко-біологічний факультети), навчально-виробничий комбінат з підготовки водіїв і трактористів.

У районі діють також дві школи з профільними старшими класами:

Розкішнянська ЗОШ I-III ст. – медико-біологічний клас та Іванівська ЗОШ I-III ст. – клас із поглибленим вивченням економічних дисциплін.

З 1 вересня 2001 року в усіх опорних закладах освіти для учнів 10-11 класів введена допрофесійна або професійна підготовка.

Усі п'ять опорних закладів освіти мають інтернати для учнів 10-11 класів, в яких сьогодні проживають близько 163 учні. Близько 65% учнів 10-11-х класів закладів освіти району навчаються у старшій профільній школі.

У 2000 році 63% випускників закладів освіти району продовжили навчання у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.

ційно-ресурсного середовища певного виду діяльності.

У структурі функціонального модуля обов'язково є нормативно-організаційний комплекс (статут або положення, розклад, режим роботи і т.ін.), технологія як алгоритм діяльності разом із засобами цієї діяльності та кадрами, фінансове й інформаційне забезпечення. Модулі бувають монофункціональними та поліфункціональними.

Змінюючи набір функціональних модулів та їхні можливості, можна цілеспрямовано формувати структуру загальної освітньої системи, а тому змінювати діапазон цілей, які можна успішно реалізувати з її допомогою.

Для досягнення простої одичної цілі розробляється та здійснюється цільовий проєкт. Для досягнення складних цілей потрібно створювати цільові комплексні програми як сукупність певної кількості цільових проєктів. Реалізація таких програм передбачає консолідацію можливостей існуючих, модернізованих та новостворених функціональних модулів, а також залучення ресурсів зовнішнього середовища.

Вміле використання цільових проєктів та цільових комплексних програм дозволяє, не руйнуючи існуючих освітніх систем, добуваючи нові та модернізуючи діючі функціональні модулі, забезпечувати їх неперервний еволюційний розвиток, а тому створює хороші можливості для досягнення значно вищих та якісно нових результатів.

Сам же освітній процес розглядається як природний саморух особистості у спеціально впорядкованому середо-

вищі – так званому освітньому середовищі особистості. Освітнє середовище особистості є продуктом функціонування регіональної системи освіти. Тому для успішного прокладання особистістю індивідуальної освітньої траєкторії необхідно створити систему відношень, які стимулюють цей рух, сукупність механізмів і підсистем, котрі створюють необхідні й достатні умови для його здійснення і надають власне освітні (навчання, виховання, розвиток) послуги.

Практичне втілення ідей концепції проектно-модульної організації освітніх систем та проведення науково-експериментальної роботи розпочалося у вересні 1999 року, після того як 17 серпня 1999 року Міністерство освіти України видало наказ № 295 "Про створення експериментального педагогічного майданчика" на базі Ставищенського району Київської області.

3 ДОСВІДУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ РАЙОНУ

Для управління районним освітнім округом було створено колегіальний орган – Координаційну освітню раду (1999 р.), яка узгоджує дії органів державної виконавчої влади, закладів освіти району, вищих навчальних закладів регіону та громадськості, спрямовані на вирішення проблем функціонування системи освіти, і є дорадчим органом при голові районної державної адміністрації.

Рішення ради втілюються в життя розпорядженнями голови райдержадміністрації.

Головними напрямками діяльності ради є:

Продовження (Див. початок на стор. 82)

Проект 3. Центр довузівської підготовки.

Усі п'ять опорних закладів освіти району мають центри довузівської підготовки, в яких за рахунок годин варіативних частин робочих навчальних планів проводяться заняття для учнів 10-11 класів з української мови, математики, іноземних мов та історії. Навчальні програми цих курсів погоджені на кафедрах вищих навчальних закладів, з якими укладено угоди про співробітництво.

Проект 4. Районна очно-заочна різнопрофільна школа.

У зв'язку з тим, що у невеликих ЗОШ I-II ст. дуже складно забезпечити високий рівень освіти, в 1999 році для учнів 7-9 класів сільських шкіл району було створено районну очно-заочну різнопрофільну школу як сукупність міжшкільних факультативів. Забезпечено функціонування 44-х міжшкільних факультативів з 14-ти предметів, де навчаються 464 учня, що становить більше 30 % (усі, хто бажав на момент створення очно-заочної школи) учнів 7-9 класів усіх шкіл району. Заняття проводяться за очною, заочною та дистанційною формами навчання. Міжшкільні факультативи діють на базі опорних середніх закладів освіти, де є відповідна матеріально-технічна база й висококваліфіковані кадри.

Проект 5. Додаткова освіта.

Проект передбачає розгортання мережі гуртків при сільських закладах освіти.

Проект 6. Мала академія наук України.

Передбачається створення філій районного осередку МАН України при закладах освіти району, здійснення координації їхньої діяльності, надання допомоги учням та вчителям у проведенні наукової роботи.

У 1999 році вперше 8 учнів району почали займатися науково-дослідницькою роботою. У 2000 році членами МАН України стало вже 44 учні; є переможці та призери обласного та республіканського турів конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт.

II. СТИМУЛЮВАННЯ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Проект 7. Учень року.

Проект передбачає розробку в кожному закладі освіти положення про конкурс "Учень року", його експертизу та запровадження в усіх закладах освіти району.

Проект 8. Стипендія "За успіхи в освітній діяльності".

Згідно цього проекту запроваджено річні стипендії для учнів, які стали переможцями та призерами обласних олімпіад з основ наук і обласних та республіканських турів конкурсів-захистів наукових робіт. Передбачена виплата премій вчителям, які підготували цих учнів, а також переможців районних олімпіад з основ наук.

III. СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проект 9. РАДОС "Крона": загальнорайонна дитяча гра "Світ дитинства".

Районна асоціація дитячих організацій Ставищенщини (РАДОС) "Крона" була створена в грудні 1998 року. До її складу входять шкільні дитячі організації та товариства закладів освіти району. Свою роботу асоціація здійснює у відповідно до статуту та положень про напрямки діяльності.

Проектом передбачається проведення щорічної загальнорайонної дитячої гри "Світ дитинства", метою якої є координація діяльності шкільних дитячих організацій і товариств та створення організаційних, нормативно-правових, інформаційних, матеріально-технічних і фінансових умов реалізації права особистості на соціальну активність, пізнавальну діяльність, духовний, інтелектуальний та фізичний розвиток.

Гра проводиться за планом, який затверджується у вересні кожного року і передбачає поряд із загальношкільними заходами проведення не менше двох-трьох районних турнірів та змагань з таких напрямків:

"Почни з себе" – виховання культури поведінки та спілкування з однолітками, батьками, знайомими і незнайомими людьми; організація самовиховання; пропаганда здорового способу життя.

"Ерудит" – розвиток та підвищення інтелектуального рівня, розширення кругозору; розвиток інтересу до глибокого вивчення різних галузей науки, мистецтва, культури.

"Світ захоплень" – змістовне та цікаве проведення дозвілля; організація самовдосконалення та саморозвитку.

"Краєзнавець" – вивчення історії та культури рідного краю, звичаїв та обрядів українського народу; організація активної туристичної діяльності.

"Перші старти" – заняття фізкультурою та спортом; організація спортивних змагань.

- розвиток та оптимізація мережі закладів освіти різних спрямувань і форм власності для максимального задоволення права громадян на освіту;

- сприяння створенню широкого діапазону умов отримання вихованцями та учнями якісної освіти та розвитку їхніх здібностей;

- концентрація наукового, культурного, матеріально-технічного та фінансового потенціалу району для вирішення актуальних проблем функціонування системи освіти;

- сприяння впровадженню в закладах освіти району сучасних навчально-виховних та управлінських технологій, пропаганда передового педагогічного досвіду освітян району та стимулювання професійного зростання, підвищення педагогічної майстерності працівників освіти району;

- вжиття заходів щодо педагогізації соціального середовища, пропаганди педагогічних знань серед батьків та населення району.

У складі ради діють комісії з питань:

- дошкільної освіти;
- базової освіти;
- старшої школи;
- додаткової та позашкільної освіти.

У складі комісії з питань старшої школи працюють профільні секції:

- агротехнічна;
- економічна;
- медико-біологічна;
- юридична.

Основною формою роботи ради є пленарні засідання та засідання комісій і секцій.

До колегіальних органів управління районним освітнім округом належить районна конференція педагогічних працівників, ко-

легія відділу освіти, рада керівників закладів освіти району. Їхні повноваження визначено у відповідних документах.

Реорганізовано районний методичний кабінет (1999 р.) шляхом створення кількох структурних підрозділів. Роль функціональних модулів стали виконувати чотири центри методичного сервісу:

- соціально-педагогічної та психологічної діагностики й моніторингу (ЦСППДМ);
- логопедичної допомоги (ЦЛД);
- методичний центр (МЦ):
 - сектор дошкільної освіти;
 - сектор загальної середньої освіти;
 - сектор позашкільної освіти;
- інформаційний центр (ІЦ).

Щ видає один раз на місяць інформаційно-методичний вісник "Педагогічний орієнтир", в якому подається хроніка освітнього життя району, друкуються нормативно-розпорядчі документи, методичні рекомендації, здійснюється анотування найцікавіших матеріалів педагогічної періодики. До інформаційного центру надходить близько 60-ти періодичних видань. Щ видає також серії "Практична педагогіка" (6 раз на рік) та "Практична психологія" (2 рази на рік).

Для задоволення освітніх потреб учнів із соціально неспроможних сімей у серпні 1999 року створено районний дитячий будинок змішаного типу "Світанок", в якому виховуються 27 дітей шкільного віку.

З метою модернізації системи загальної середньої освіти районного освітнього округу розроблено цільову комплексну програму "Обличчям до дитини", яка складається із 12 взаємопов'язаних цільових проектів, об'єднаних у три групи.

Продовження (Див. початок на стор. 84)

Проект 10. Турбота.

Проект передбачає діагностику, організацію та практичне здійснення постійної логопедичної допомоги дітям, консультування педагогів та батьків; визначення корекційних психолого-педагогічних засобів запобігання неуспішності дітей з відхиленням у мовному розвитку; створення нормативно-методичного забезпечення індивідуального навчання учнів із спеціальними потребами.

Проект 11. Соціально-педагогічна підтримка.

Проект передбачає створення картотеки всіх дітей шкільного віку, які через соціальні та матеріальні проблеми їх сімей не мають можливості постійно відвідувати школу й отримувати якісну освіту, а також удосконалення навчально-виховної роботи в районному дитячому будинку змішаного типу "Світанок".

Проект 12. Затишок.

Проект передбачає глибокий аналіз та створення в закладах освіти сприятливих санітарно-гігієнічних, естетичних, психологічних умов особистісного комфорту для дитини.

Проведено комплекс заходів щодо забезпечення рівня освітленості класних кімнат, підбору гами кольорів у шкільних приміщеннях, їх озеленення та естетичного оформлення, створюються куточки відпочинку для учнів та вчителів тощо.

Результати дослідницько-експериментальної роботи, отримані на нашому експериментальному педагогічному майданчику протягом двох років, дозволяють впевнено стверджувати, що можна без особливих витрат забезпечити в сільській місцевості достатньо високий рівень загальної середньої освіти за умови, що моделювання освітніх систем буде здійснюватися не в одновимірному просторі "учень – сільська школа" (одна координатна вісь), а в багатовимірному - "учень – районний освітній округ" (кілька координатних осей).

СТРУКТУРНО-РІВНЕВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ДОСВІДУ

Структурно-рівнева соціалізація особистості (концепція та методика виховної роботи) була створена в 1988 р. у Ясенівській ЗОШ І-ІІ ст. Ставищенського району Київської області як альтернатива існуючій системі виховної роботи в масовій школі. З моменту перших публікацій в районній (1988 р.) та обласній пресі технологія широко використовується в навчально-виховних закладах України та Росії. Вже в 1989 р. її застосовували в дев'яти школах Ставищенського району. Поширенню досвіду сприяло його схвалення Вченою радою КМІУВ ім. Б.Грінченка (1992 р.) та занесення до Банку науково-педагогічної інформації (1993 р.). В Інституті педагогіки АПН України автор захистив кандидатську дисертацію з цієї проблеми (1994 р.).

P.S. Сьогодні важко знайти регіон країни, де ця виховна технологія не використовувалася тією чи іншою мірою. Але поряд із позитивними тенденціями мають місце й негативні моменти, а саме:

1. Перш за все, це імітація новаторства шляхом експлуатації "товарного знаку" структурно-рівневої соціалізації особистості.

Окремі "автори" вже через кілька років після створення методики почали публікувати "власні" виховні системи, які, замість семи каналів привласнення соціального досвіду, мали 5-6 чи 8 або ж стали називати їх цільовими творчими програмами, а то й доповнювати перелік каналів однією-двома програмами типу "Я і культура", "Я і економіка" або "Я і світ" (!?).

Зрозуміло, що ніхто із них не посилається на досвід, який існує 13 років, а головне, - не в повною мірою використовуються можливості виховної технології, саме в її сутнісному розумінні.

2. В останні роки з'являються спроби створити навчальні курси, в основі яких лежить основна ідея структурно-рівневої соціалізації особистості - розглядати людину як представника різноманітних людських спільностей. Але вони, на жаль, розробляються як вийняткові навчальні (ми наполягаємо на концепції інформаційно-діяльнісних освітніх курсів з великою кількістю реальних соціальних вправ) або ж в них приділяється увага лише одній спільності (наприклад, мікрорайон чи регіон) та ігнорується існування всіх інших.

СУТНІСТЬ ІДЕЇ

В основу структурно-рівневої соціалізації особистості покладено положення про те, що людину як соціальну істоту розглядають з позиції її участі (представництва) в різних надособистісних соціальних системах - людських спільностях.

Перший рівень - це система, що складається з одного компонента - "людини, яка споглядає свій внутрішній світ". Наступна спільнота - сім'я; потім - первинний колектив (у випадку з учнями - це шкільні колективи); далі - мікрорайон (вулиця, село, місто); макросередовище - регіон, країна, людська цивілізація. Сам же соціальний досвід вихованця пропонується розглядати як сукупність соціальних якостей, якими володіють люди як представники різноманітних людських спільностей і забезпечують постійне існування та відтворення цих спільностей.

Таким чином, людину розглядають як структурний компонент людських спільностей різних рівнів.

Змістом виховання, яке організовується в школі, є створююча духовна й матеріальна діяльність дитини з "розпредмечування" соціального досвіду, що акумулювався в об'єктах соціальної культури (поняття, зразки, образи тощо) або генерується при

функціонуванні людських спільностей. Оскільки виділено сім людських спільностей, то *змістом виховання є діяльність дітей у таких спільностях* (з точки зору дитини):

Я — людина,
Я — член сім'ї,
Я — учень школи,
Я — житель села,
Я — житель Київщини,
Я — громадянин України,
Я — житель планети Земля.

Виховне завдання (сформувані відповідну рису) реалізується через виконання вихованцями послідовності спеціальним чином організованих соціальних вправ, яким відповідають конкретні справи, що мають місце або свідомо ініціюються вихователями в рамках конкретної спільності.

Ця сукупність каналів привласнення соціального досвіду стала ніби "візиткою", "емблемою" або "товарним знаком" структурно-рівневої соціалізації особистості.

У загальному випадку канали привласнення соціального досвіду можуть бути представлені як послідовність соціальних видів або проектів, інформаційно-діяльнісні освітні курси або ж в іншій формі.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ:

1. Осадчий І. Г. Виховна система основної загальноосвітньої школи. - К.: КМПУВ, 1992. - 51с.
2. Осадчий І. Г. Соціалізація особистості // Світло. - 1996. - №1. - С.35-38.
3. Осадчий І. Г. Модель виховної системи школи // Світло. - 1996. - № 2. - С.27-31.

УВАГА: МАЙБУТНЄ!

У 11683 сільських населених пунктах, де є діти віком 6 — 15 років, відсутні загальноосвітні навчальні заклади. З них мають дітей шкільного віку 50 і більше — 1311 населених пунктів; 20 - 49 дітей — 3054; до 20 дітей — 7318.

Демографічні й економічні умови зумовлюють закриття дошкільних закладів, тому сьогодні гострою є проблема підготовки дітей до школи, бо лише близько 20% малюків відвідують дитячі садки.

Тому Міністерством освіти і науки України проводиться цілеспрямована робота щодо реорганізації сільських дитячих садків у навчально-виховні комплекси "школа — дошкільний заклад", нині функціонує 6 таких закладів.

Гострою залишається й соціальна незахищеність педагогічних працівників на селі. За оперативною інформацією, 13363 педагоги (5,7%) потребують покращення житлових умов, 7146 педагогів (3,1%) проживають в найманих квартирах.

СТАРІННЯ СЕЛА

Демографічна ситуація в Україні є досить складною. За повідомленням Міністерства України в справах сім'ї та молоді й Українського інституту соціальних досліджень при сприятливих представництва ЮНІСЕФ, в Україні (станом на 1 січня 1999 р.) нараховувалось 11 млн. 488 тис. 953 дитини до 18 років (хлопчиків — 5 млн. 864 тис. 220; дівчат — 5 млн. 624 тис. 733), що на 349 тис. 645 чоловік менше, або на 3 % менше, ніж у 1997р. Протягом 1998 року в 12 тис. 673 селах не зареєстровано новонароджених, а в 2 тис. 595 зовсім відсутні діти до 5 років. Всього в Україні 7 тис. 216 "бездітних" сільських населених пунктів.

Старіння села, щорічне скорочення приросту дитячого населення спричинює зростання кількості малоукомплектованих шкіл, які є найскладнішими у педагогічному відношенні.

Матеріали надано
ВОЛОДИМИРОМ СКИБОЮ,
головним спеціалістом відділу взаємодії
з місцевими органами виконавчої влади
та самоврядування МОНУ.

ПРОЕКТНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ДОСВІДУ

Методика проектно-цільового управління закладом освіти була створена в 1992 році в Ясенівській ЗОШ І-ІІ ст. Ставищенського району Київської області. В 1995 році вона була рекомендована Вченою радою КМІУВ ім. Б. Грінченка до запровадження в навчально-виховних закладах освіти.

Р.С. Нині методика проектно-цільового управління застосовується в усіх навчально-виховних закладах Ставищенського району та в освітніх закладах інших регіонів країни. Але повного використання потенційних можливостей, закладених в методиці ще не досягнуто. Незважаючи на те, що в останні 3-5 років у педагогіці почали широко використовувати поняття "проект", воно вживається, як правило, в традиційному розумінні – як навчальний проект або метод проектів, відомий близько ста років.

Цьому сприяє гарячкова мода на нові терміни, яку підтримують приватні і так звані заклади освіти нового типу – ліцеї та гімназії, в намаганні будь-що мати власний імідж і "нові методики". Детальне знайомство з ними дозволяє стверджувати, що, по-перше, "нового" там мало, "правада" – є, але не все. Справа в тому, що жоден із цих закладів, задекларувавши "метод проектів", не відмовився від системних лінійних і циклічних навчальних курсів з основних дисциплін. А сам "метод проектів" звівся до курсових робіт, набраних на комп'ютерах, лабораторних і практичних робіт, "круглих столів" і учнівських конференцій. Тобто має місце "дрейф" поняття "освітній проект" до поняття "навчальний проект" часів Д.Дьюї.

Цільові проекти, які застосовуються в методиці проектно-цільового управління, привнесені в практику роботи закладів освіти не з старих підручників педагогіки, а з ринкової економіки і за своєю суттю є бізнес-проектами, тобто в першу чергу управлінськими, а вже потім у них можна знайти ознаки навчальної, виховної чи іншої діяльності. Тобто мова йде про запровадження "духу" ринку, прагматизму, цільового ситуативного управління в педагогічну науку і практику. Відмовившись від надокучливого терміну "реформи" і пов'язаних з ним велетенських лінійних цільових програм, ми через локальні цільові проекти здійснюємо переведення об'єктів (елементів, підсистем і т.ін.) до нового бажаного стану і забезпечуємо тим самим неперервний процес модернізації цілісної освітньої системи.

СУТНІСТЬ ІДЕЇ

Основна особливість даної методики полягає в тому, що після визначення переліку актуальних проблем, зумовлених закономірностями процесів становлення особистості школяра та дією внутрішніх і зовнішніх чинників, з кожної конкретної проблеми виконавець (група виконавців) розробляє цільовий проект і здійснює його реалізацію.

Цільовий проект є формою існування алгоритму конкретної діяльності, яка покликана забезпечити досягнення поставленої мети. На кожний навчальний рік (півріччя, чверть) приймається до виконання певна кількість цільових проектів. Сукупність цільових проектів складає основну, так звану тематичну частину річного плану роботи закладу освіти.

У загальному випадку цільовий проект – це сукупність теоретичного забезпечення розв'язання конкретної проблеми та комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на переведення даного об'єкта з існуючого стану до бажаного протягом заданого часу при встановлених обмеженнях. Теоретичне забезпечення вирішення конкретної проблеми подається в смисловій частині проек-

ту, докладний план дій — в операційній. Обов'язково додається опис кадрового, організаційного, методичного, матеріального і фінансового забезпечення конкретної діяльності.

Викладання кожного навчального предмета також подається як окремий цільовий проект, де вказуються навчальна програма, підручники та посібники, описуються особливості викладання в поточному навчальному році, основні організаційні етапи, позакласна робота, кадрове та методичне забезпечення.

Дана методика дозволяє кожному педагогічному колективу мати індивідуальний план роботи, який враховує його особливості, забезпечує простір для творчого пошуку, дозволяє органічно поєднувати досягнення педагогічної науки та передового педагогічного досвіду для розв'язання актуальних проблем закладу освіти.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ:

1. Осадчий І.Г. Основи методики проектно-цільового планування роботи загальноосвітньої школи. В кн. Порадник методиста.-К.: КМІУВ, 1995.-С.22-26.
2. Осадчий І.Г. Проектно-цільове планування //Світло.-1998.-№1.-С.21-23.
3. Осадчий І.Г. Практичні зразки цільових проектів //Світло.-1998.-№3.-С.22-24.
4. Осадчий І.Г. Предметні цільові проекти //Витоки.-1998.-№8.-С.7.

ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ. З ТУРБОЮ ПРО НЕЇ

Сьогоднішнє село зазнає значних змін у зв'язку з реформуванням аграрного сектора економіки на засадах приватної власності. Це матиме серйозний вплив на функціонування закладів освіти на селі.

Вимагає суттєвого покращення трудове навчання сільської учнівської молоді. Школа повинна підготувати випускників до самостійної праці в сільському господарстві, дати необхідні знання з основ сучасного землекористування, сільськогосподарських технологій, економіки та права. Це дозволить тим випускникам середньої школи, які не зможуть продовжити навчання, знайти своє місце на ринку праці або заснувати власну справу.

Пріоритети в розвитку загальноосвітніх закладів на селі:

- 1) збереження, відновлення або будівництво початкових шкіл, комплексів "школа — дошкільний заклад" в селах, де є діти дошкільного та молодшого шкільного віку;
- 2) створення оптимальної мережі загальноосвітніх навчальних закладів шляхом укрупнення профільної старшої школи;
- 3) створення протягом 2000-2005 років у кожному районі шкіл нового типу, навчально-виховних комплексів, профільних класів та класів із поглибленим вивченням окремих предметів;
- 4) першочергове забезпечення цих навчальних закладів комп'ютерною технікою, сервісним обслуговуванням;
- 5) створення пришкільних інтернатів у загальноосвітніх навчальних закладах, де навчаються учні кількох населених пунктів;
- 6) забезпечення організованого підвезення учнів та вчителів, що проживають за межею пішохідної доступності, до навчальних закладів і додому;
- 7) забезпечення педагогічних працівників загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів у сільській місцевості оплатою за комунальні послуги відповідно існуючого законодавства;
- 8) прискорення передачі дитячим дошкільним закладам, які належали колективним сільгоспідприємствам, до комунальної власності;
- 9) забезпечення земельними ділянками загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів та міжшкільних навчально-виробничих комбінатів.

З відповіді заступника міністра Міністерства освіти і науки України *Віктора Олександровича Огнев'юка* на лист Міністерства аграрної політики від 23.06.2000 р. №37-1-2-10/5195 з приводу розробки проекту Концепції розвитку соціальної сфери села.

МИ ТВОРИМО ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ В ГАЛУЗІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Євгенія ЧЕРНИШОВА

Начальник відділу
взаємодії з місцевими
органами виконавчої
влади та самоврядування
МОН України

Міністерство освіти і науки насамперед творить політику держави в галузі освіти. Якщо говорити про загальну середню освіту, то ми спілкуємося, перш за все, з обласною ланкою. Впродовж минулого навчального року вже стали системою семінари-практикуми для начальників обласних управлінь, наради-практикуми із заступниками начальників управлінь освіти з питань загальносередньої освіти.

Тобто на регіональному рівні ми починаємо працювати з районною ланкою й безпосередньо з директорами шкіл.

Минулого навчального року, коли йшла перебудова або, як ми кажемо, відбувалися структурні зміни, своїм наказом ми рекомендували обов'язково провести регіональні наради за участю завідувачів районними відділами, директорів і навіть конкретних учителів. Це стосувалося переходу на 12-річний термін навчання і вивчення нових нормативних документів. Такі навчальні наради, наради-практикуми, де пояснюється, які питання стоять на часі, як потрібно трактувати той чи інший нормативний документ, стали постійними і продовжуватимуться й надалі.

Наш відділ, наше управління проводять роботу з громадськими освітянськими організаціями. Відкрито громадську приймальню, де відбувалися засідання з певної тематики. Тематика була представлена в освітянській пресі й під час зустрічей на рівні заступника міністра. Приїхати в Міністерство освіти, де по суботах відбувалися ці зустрічі, мали змогу всі.

На засіданнях обговорювалися нові пропозиції і проекти нових нормативних документів. Останнім часом усі проекти нормативних документів проходять громадську експертизу — жодний нормативний документ не виходить, доки не пройде обговорення на рівні області або районів. На конференціях, де за нашою ініціативою взяли участь представники виконавчої влади, обговорювався проект Національної доктрини.

У ході підготовки до з'їзду відбулося засідання директорів приватних закладів освіти із регіонів саме з питань розвитку, доцільності приватної освіти. Думаю, що напрацьовані матеріали будуть використані під час виступів на з'їзді.

Свої дії Міністерство освіти спрямовує на розвиток громадсько-державного управління. Ми ініціюємо створення громадських приймальних, відкриті і

щирі розмови з представниками усіх ланок освіти.

У відділі створено систему кураторства. За працівниками відділу закріплені певні регіони; вони відповідають за розвиток освіти в цих регіонах. Відповідальність куратора — дуже висока. Від того, як він володіє станом справ у регіоні, залежить ефективність управління; ми бачитимемо, де є певні прорахунки, які проявляються тенденції, як вирівнюються ланки освіти, які приймаються владні рішення, чи адекватні вони процесам, що відбуваються в регіонах.

Високі в куратора й повноваження, оскільки спілкування працівника-спеціаліста відділу відбувається на рівні начальника управління або його заступника. Це вимагає певного рівня знань, навичок. У нас працюють дуже досвідчені спеціалісти, що мають великий досвід роботи. "Гаряча лінія" — щодня: батьки, вчителі... Телефонують з усіх кінців нашої держави. Особливо часто звідти, де місцева влада не допрацьовує. Тоді ми відразу зв'язуємося з керівництвом. Ми маємо змогу виїхати й вирішити будь-яке спірне питання на місці.

Щодо законів про загальну середню освіту, то нами розроблено положення про загальноосвітній навчальний заклад. Уже затверджено статuti загальноосвітнього навчального закладу.

Ми розуміємо, що діяльність закладів нового типу — ліцеїв, гімназій, колегіумів, спеціалізованих шкіл — відрізняється від роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Підготовлено проекти двох документів, які ми передаємо на обговорення. Це положення про організацію навчально-виховного процесу в ліцеях і гімназіях та інструкція про конкурсний відбір щодо вступу до першого класу.

Право конкурсного відбору мають лише спеціалізовані школи, в яких є можливість відбирати певний контингент дітей. Ліцеї, гімназії, відповідно до діючих документів, не мають такої можливості. Вони можуть розробити правила вступу до своїх закладів, які передбачають випробування. Тобто на часі розробка цих двох документів, які, я думаю, дадуть змогу покращити організацію навчально-виховного процесу.

Крім того, йде робота над розробкою типового штатного розкладу. Ми будемо намагатися внести певні корективи залежно від типу закладу.

Хочу звернути увагу на те, що тенденція 1991-1992 р. р., коли мінялися вивіски, а не тип закладу, як не дивно, існує й дотепер. Перед тим, як поміняти тип закладу або провести його реорганізацію (я не кажу про новостворення), потрібен певний час, певна підготовка. На жаль, статус закладу змінюється, а реально він залишається без матеріальної бази, без методичного забезпечення, без підручників і програм, без належних кадрів. Нас дуже турбує цей процес. Думаємо, як ввести його в певні рамки, як допомогти, щоб методичний патронат взяла на себе обласна чи районна ланки. Безумовно, не можна створювати заклади нового типу без матеріально-технічної бази, а найголовніше — без методичної. У такому разі немає сенсу їх створювати, особливо в сільській місцевості. Ми радіємо, коли їх створюють насправді, а не зміною вивіски.

Коли ми говоримо про заклади нового типу, слід сказати про створення іміджу. Це теж дуже важлива проблема, над якою ми працюємо. Положення, яке розроблено Міністерством освіти, затверджено Міністерством юстиції й передано на розсуд педагогічної громадськості, не вико-

ристовується у повному обсязі в закладах нового типу. Є чудовий досвід роботи у Харківській, Одеській, Сумській областях та м. Києві, де з громадськістю працюють на належному рівні.

Є певні прорахунки у керівництві школами на рівні області. Коли ми розглядали підготовку навчальних закладів до нового навчального року, то зрозуміли, що інформація про наші документи надходить до вчителя і директора із запізненням десь на півтора місяці. Як не дивно,

інформація блокується не на рівні обласного управління, а на рівні районної ланки. При зустрічі з директорами шкіл висловлювалися думки, що проміжна районна ланка стала найбільш недемократичною й пробуксовуючою. Вона стала владою, яка блокує інформацію. На місця просто не доходила інформація про 12-річний термін навчання і роботу початкової школи. І це у 20-х числах серпня, коли інформація мала не просто дійти, а з нею потрібно було вже працювати! Ми аналізуємо цю ситуацію й будемо вирішувати, що в цьому напрямку можна зробити.

З питань середньої освіти виходить приблизно 40 нормативних документів на рік. Якщо з якоїсь причини лист не надруковано, ми направляємо в обласне управління офіційну або електронну пошту. Найважливіші документи друкуються в Інформаційному збірнику. Документів виходить дуже багато, і ми намагаємося їх максимально роз'яснити. Коли якесь питання викликає найбільше запитів, ми висвітлюємо його в ЗМІ.

Зауважу, що загальне забезпечення інформаційними матеріалами становить по державі 39%. У Севастополі і Луганській області найнижче забезпечення Інформаційними збірками — менше одиниці на заклад освіти. Про яку інформованість може йти мова?

Я вже не кажу про фахові журнали й освітянську пресу. Є позитивні приклади, скажімо в Криму й Одеській області, де обласними адміністраціями прийнято рішення про забезпечення закладів освіти фаховими виданнями за рахунок області. Там, де це віддано на відкуп району, — ситуація інша. У районному відділі учитель не завжди підійде подивитися, яка є інформація, а методисти не спрацьовують на 100%.

Можу навести такий факт: у одній

ХТО Є ГАРАНТОМ ПРАВ І СВОБОД УСТАНОВ ТА ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Загальні засади

З метою виконання покладених на нього завдань Відділ взаємодіє з іншими відділами Головного управління та Департаменту, регіональними та місцевими органами управління освітою, органами виконавчої влади, громадськими освітніми організаціями, а, за погодженням з керівництвом Головного управління, з відділами та Управліннями інших структурних підрозділів міністерства. Взаємодіє з Центром середньої освіти, держінспекцією, закладів НМЦ психології та соціальної роботи, методично-видавничим центром.

Основні завдання

- У межах своєї компетенції бере участь у формуванні і реалізації державної політики в галузі загальної середньої освіти з урахуванням регіональної специфіки особливостей соціально-культурного середовища регіонів.

- Координує діяльність регіональних органів управління освітою у частині реалізації ними вимог Конституції України, інших законодавчих та відомчих актів з питань загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти.

- Здійснює контроль у сфері освіти в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів та форм власності,

- Надає практичну допомогу регіональним органам державного управління освітою з питань керівництва загальною середньою освітою.

із відвіданих спеціалізованих шкіл в Ізмаїлі в бібліотеці сказали, що вчителі книжок не читають, діти за книгами не звертаються, тому бібліотека перетворилася на фонд видачі підручників. Інформаційні збірки, газети отримує завуч, який, користуючись своєю владою, може надати чи не надати цю літературу вчителю.

З іншого боку, у звичайній сільській школі Запорізької області не просто читають, вишукують кошти на літературу, а ще й цікавляться усіма новинками і, найголовніше, читають усі нормативні документи.

Про освіту, дітей, учителів можна говорити дуже багато. Але перша проблема, яку б я підняла, це проблема толерантності, взаємоповаги, взаєморозуміння між усіма учасниками навчально-виховного процесу. Це те, чого нашій школі бракує. Ми вирішимо всі проблеми, якщо буде толерантність у стосунках "вчитель—учень—батьки", якщо буде створено позитивний імідж школи, якщо буде взаєморозуміння і повага.

Постать вчителя має стати пріоритетною в державі. Йдеться не про заробітну платню — проблема заборгованості майже вирішена. Вчителі вже думають не про зарплату, а про навчання.

Третя проблема — це доступність яксної освіти для дітей. Це одна з головних проблем. Освіта має бути доступною і якісною для всіх. Вона має бути рівноцінною у закладах інтернатного типу, у загальній середній школі. Заклади нового типу мають показувати приклад співпраці з науковцями й практиками. Загальноосвітнім закладам слід підніматися до рівня закладів нового типу.

Позашкільна освіта і проблема виховання в контексті навчального процесу — це наш біль.

Ще одна важлива проблема — здоров'я. За даними Міністерства охорони здоров'я і Академії педа-

гогічних наук, 80% дітей ідуть до школи вже хворими. Через це було здійснено перехід на п'ятиденний навчальний тиждень, розвантажено навчальні програми, введено додаткову годину на фізичну культуру і спорт. Нині спостерігається тенденція до зменшення спортивних гуртків. На минулорічній колегії Василь Григорович порушував питання про здоров'я дітей.

У регіонах — Черкаській, Луганській, Харківській областях — намагаються підтримувати здоров'я вчителів. Під час навчання на курсах із підвищення кваліфікації вчителі мають змогу пройти медогляд, підлікуватися в профілакторії. Це коштує 10% від путівки на оздоровлення і фінансується із обласного бюджету.

Для дітей учителів організовані оздоровчі табори, де за відносно невелику плату діти можуть підлікуватися. Це питання вирішується разом із профспілкою, з якою у Міністерства освіти укладено відповідну угоду.

Крім того, ми плануємо започаткувати еколого-оздоровчий рух студентської та учнівської молоді. Слід привернути більше уваги до проблем екології, бо оздоровлення землі — це оздоровлення дітей. Зі здоровими природними ресурсами оздоровлення йтиме саме собою.

Сприяє оздоровленню й те, що кількість дітей, які навчаються в другу зміну, щороку зменшується. Правда, до цього спричинилася не так позиція міністерства, як об'єктивні чинники, скажімо, — демографічна ситуація в регіонах. Майже не залишилося навчальних закладів, що працюють у три зміни.

Порівняно з двома минулими роками збільшено кількість груп продовженого дня. Раніше Постановою Кабінету Міністрів №10-33 таку роботу було фактично згорнуто, тепер у цьому напрямку є певні зрушення. Серед них — обов'язкове виконання у цьому навчальному році наших ме-

Продовження візсу

Функції відділу

У межах своєї компетенції Відділ бере участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі освіти.

- Спільно з відділом прогнозування та нормативного забезпечення бере участь:

- у розробці нормативних актів положень, інструкцій, що стосуються питань загальної середньої освіти;

- у здійсненні аналізу тенденцій розвитку середньої освіти в Україні та її окремих регіонах, внесенні пропозицій щодо вдосконалення цього процесу.

- Спільно з відділом прогнозування та нормативного забезпечення готує питання а також аналітичні матеріали, довідки з питань стану і розвитку загальної середньої освіти (за територіально-регіональним принципом) на розгляд колегії, керівництву міністерства.

- Спільно з Державною інспекцією закладів освіти міністерство здійснює контроль у сфері освіти в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів та форм власності.

Відділ має право:

- вносити пропозиції з питань удосконалення загальної середньої освіти на місцях;

- вносити пропозиції та рекомендації щодо усунення недоліків та упущень в організації діяльності регіональних та місцевих органів державного управління освітою, загальноосвітніх навчальних закладів освіти,

- вносити пропозиції щодо відміни рішень керівників державних органів управління освітою, якщо вони суперечать чинному законодавству.

Організація роботи відділу

Відділ очолює начальник відділу, який призначається і звільняється з посади Міністром освіти і науки України.

ВИТЯГ із ПОЛОЖЕННЯ про відділ взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та самоврядування Головного управління нормативного забезпечення та взаємодії з регіонами Департаменту розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти.

тодичних рекомендацій щодо штатного розкладу.

Ми рекомендували кожному загальноосвітньому закладу ввести посаду медсестри. Дуже цікавий досвід щодо поліпшення здоров'я дітей у Запорізькій області. Там створено реабілітаційний простір, коли дитина поліпшує рівень здоров'я саме в закладі освіти.

На регіональному рівні напрацьовано досвід вирішення проблеми безкоштовного харчування учнів 1—11-х класів. У Києві вже другий рік учням пропонують булочку з молоком або соком. У Вінниці така практика продовжується вже кілька років. У всіх інтернатних закладах Одеси встановлено очисні фільтри для води.

Окремого документу про оздоровлення директорів у нас немає. На мою думку, директор — це вчитель, і розмежовувати їх недоцільно.

Але проблема директора, безумовно, існує. Це і підготовка директорського корпусу, і його методологічне забезпечення, і його навчання. Є приклади її вирішення у регіонах. У Сумській області рішенням обласної державної адміністрації у сільські заклади направлено близько 15-ти заступників директорів з навчально-виховної роботи, кілька директорів. Експеримент має показати, що може зробити молодь.

Існують школи молодого директора. У положення про загально-освітню ате-стацію ми намагалися за-

класти критерії оцінки діяльності, у тому числі й керівника. Цікавий досвід оцінки діяльності керівників напрацьовано в Харківській та Київській областях, де вже давно проводяться їх атестація.

Думаю, що проблема керівника буде підніматися на з'їзді. З цього приводу є різні думки. Так, "Дзеркало тижня" радить зробити цю посаду виборною. Наприкінці 80-х років у нас уже прокотилася "виборна" хвиля. Звичайно, громадську думку треба знати, але виборність не завжди означає позитив для закладу.

З директорами ми постійно спілкуємося на "круглих" столах. У нашій громадській приймальні найактивнішим є саме директорський корпус, зокрема із Черкас, Харкова, Києва, Сумів. Не було жодного разу, коли б керівник звернувся до Міністерства освіти, а ми не знайшли змогу його проконсультувати. Якщо людина приїхала, ми маємо проконсультувати її від А до Я, незважаючи на обмежені часи прийому.

Ми спілкуємося і з громадськими організаціями. Наші часті гості — пані **Онаць**, голова Асоціації директорів середніх шкіл, пан **Турянський**, керівник Асоціації відродження ліцеїв і гімназій. Можливо до вчителя і важко пробитись, але з керівниками ми працюємо. Більшою мірою — з обласною ланкою, меншою — з районами й директорами.

Найбільше доводиться відповідати на питання переходу на 12-річне навчання. Влітку минулого року відбулася нарада начальників обласних управлінь у місті Севастополі, де ми відпрацювали модель переходу, план

дій, графік переходу, навели приклади можливого використання приміщень і організаційних заходів. Після цього вийшла Постанова Кабінету Міністрів №17-17, за якою кожна область розробила свій план дій. На підставі цього свій план розробив кожний район. Ми підготували нормативну базу щодо початкової школи.

Часто запитують про можливість навчання семирічних дітей одразу з другого класу. До речі, це питання ставлять не батьки, а ті керівники загальноосвітніх навчальних закладів, які не до кінця розібралися з нормативними документами і наобіцяли батькам те, чого не мали права обіцяти.

Інше питання — щодо заробітної плати. В останню чергу запитують про методичне забезпечення, хоча, на мою думку, про це слід потурбуватися насамперед.

Сподіваємося, що бюджет 2002 року врахує і підвищення зарплатні, і виконання статті 57 Конституції в повному обсязі.

Директорам хочу побажати терпіння, терпіння й терпіння!

**КОЛИ ДЕРЖАВОЮ
КЕРУЮТЬ ЗГІДНО З
РОЗУМОМ,
ГАНЕБНИМИ Є
БІДНІСТЬ
І НЕСТАТКИ**

Конфуцій

Керівники мають стати фахівцями управлінської справи

Стаття підготовлена за матеріалами інтерв'ю кореспондента журналу Наталії Виговської із заступником директора Центрального ІІПО АПН України ДАНИЛЕНКО Лідією під час проведення Міжнародного семінару "Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти"

Для переходу від адміністративного стилю управління до громадсько-державної форми необхідно змінити форму, стиль, методи управління. Треба створити відповідні умови, щоб ці громадські об'єднання взагалі існували в державі, щоб існували на законних правах творчі об'єднання вчителів, викладачів вищої школи, педагогічних кадрів. Тоді вони будуть брати активну участь в управлінській справі. Сьогодні є така тенденція, і Доктрина фіксує увагу саме на переході до громадсько-державної форми управління закладами освіти й освітою взагалі.

Зміст управлінської діяльності директора має бути скоригованим. Директор стає ключовою фігурою у консультуванні та коригуванні діяльності свого колективу. Прямого контролю, команди від керівника сьогодні вже не повинні очікувати.

Контроль стає гнучкішим. Буде запроваджено системний моніторинг, що позбавить підлеглих від жорсткого контролю, обов'язкового покарання. Керівник прогнатує помилку підлеглого. Директор наперед консультує і спостерігає за діяльністю свого підлеглого, створюючи умови, щоб він не помилився. Це сприятиме підвищенню ефективності роботи окремого закладу і всієї системи загалом.

Це ключова позиція – не шукати винних, а упереджувати помилки.

Я вважаю, що цьому сприятиме відкритість нашої системи управління. Якби підлеглі чітко знали вимоги керівної ланки – систематично викладені вимо-

ги, якби така інформація систематично надходила через начітність у закладі освіти, через Інтернет, доступний кожному педагогу, – вони могли б самі себе коригувати й більше звертатися за порадами, випереджаючи попередній контроль, який би відображався в атестації кадрів, а в подальшому – в акредитації закладу освіти.

У проєкті концепції про атестацію керівних кадрів освіти України закладено: бажано, щоб кожен керівник додатково до педагогічної освіти мав відповідну професійну кваліфікацію. Таке побажання по trochu стає нормативною вимогою, діючи керівники підпадуть під атестацію керівних кадрів, а відтак виникне питання щодо їхньої професійної готовності до виконання цієї діяльності. Тому сьогодні велика група освітян, насамперед керівників, готують наукові роботи, захищають кандидатські та докторські дисертації, і ці вчені звання будуть зараховані за відповідну кваліфікацію. У такому разі не треба буде здобувати додаткову освіту.

Керівник повинен мати другу вищу освіту "Магістр менеджменту освіти" або бути науковцем у галузі психології, педагогіки, філософії чи інших гуманітарних дисциплін. Людина, яка пройшла шлях захисту дисертації, спроможна самостійно оволодіти недоотриманим знанням. Тому при атестації вона зможе їх продемонструвати. Атестація буде як кваліфікаційно-освітній іспит. Це буде професійно-кваліфікаційна атестація з тестами, які вимагатимуть і теоретичних знань, і практичних навичок.

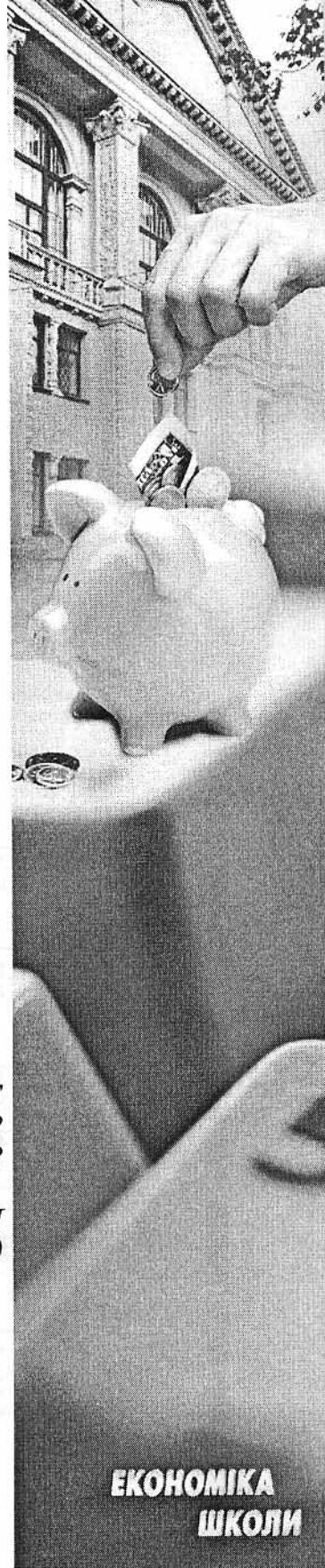

ЕКОНОМІКА

ШКОЛИ

“ШКІЛЬНИЙ АВТОБУС”: ЧИ РОЗВ’ЯЖЕ ЦЮ ПРОБЛЕМУ ДЕРЖАВА?
с. 98

ПРО КОРИСТЬ РЕКЛАМИ
с. 100

**ЕКОНОМІКА
ШКОЛИ**

“ШКІЛЬНИЙ АВТОБУС”

Чи буде втілено у життя цю програму?

Проблема реформування сільських шкіл належить до найпекучіших в освітній галузі. Ні для кого не секрет, що ці школи недостатньо оснащені необхідними кабінетами, підручниками, матеріалами, їм не вистачає наукових кадрів. Як би там не ставилися до статистики, та деякі цифри вражають.

За станом на 01.07.2000 року у 28 794 населених пунктах сільського типу функціонують 14,9 тис. загальноосвітніх навчальних закладів (70,3% шкіл держави), де навчаються 2,2 млн. учнів (33,1% школярів України).

Школи сільської місцевості лише на 22% забезпечені кабінетами з основ інформатики й обчислювальної техніки. 247,4 тис. учнів (10,3%) проживають за межею пішохідної доступності, а отже потребують підвезення.

В аварійних приміщеннях працюють 763 школи (майже 5,1%). Найбільше аварійних шкіл у Львівській (93), Закарпатській (68), та Рівненській (57) областях.

2 798 шкіл (18,8%) потребують капітального ремонту. Найбільше таких закладів у Львівській (287),

Таблиця 1
Орієнтовні витрати для запровадження програми “Шкільний автобус”

№ пп		Кількість учнів, що потреб. підвозу (тис.)	К-сть автобусів до 15 пос. місць	К-сть автобусів до 25 пос. місць	К-сть автобусів до 35 пос. місць	Всього
1		247,4	2887	4035	2608	8530
2	Вартість автобусів (тис. грн.)		“Газель” 76235,0	ПАЗ 3205 234030,0 ЗИЛ 3205 270345,0	ЛАЗ 300000,0	610264,0 646580,0
3	Витрати на пальне (тис. грн.)*					59710,0
4	Витрати на поточне обслуговування та ремонт (тис. грн.)**					6102,0 6465,0
5	Витрати на заробітну плату водіям (тис. грн.)***					17060,0

* - розрахунок на пальне 35 л. На 100 км, щоденний пробіг автобуса 50 км., 200 робочих днів протягом навчального року, при вартості 2 грн./ л.

** - витрати на обслуговування та ремонт 1% вартості.

*** - заробітна плата з розрахунку 200 грн. на місяць.

Закарпатській (238), Вінницькій (208), Рівненській (148), Тернопільській (144) областях.

Як показують розрахунки, для запровадження програми "Шкільний автобус" загальні витрати протягом першого року становитимуть 693,2–729,5 млн. грн. (за заявками обласних управлінь освіти, потрібен 1 автобус на 29 учнів.)

Забезпечення підвозу учнів орендованим транспортом до школи і додому в сьогоднішніх цінах (орієнтовно 2 грн. на день) становить 110,0 млн. грн.

Отже, до загальноосвітніх проблем додаються проблеми транспортного забезпечення підвезення учнів до навчальних закладів.

Часто обласні управління освіти неспроможні забезпечити достатнє фінансування підвозу учнів, тож тут необхідною буде державна підтримка.

Тому у Державному бюджеті необхідно передбачити кошти на втілення в життя програми "Шкільний автобус", що вже почала реалізовуватися, наприклад, у Чернігівській області (В. Кремень).

Область	Кількість учнів, які потребують підвозу на 01.01.2001р. (тис.)	Потреба в автобусах		
		15 місць	25 місць	35 місць
Автономна Республіка Крим	21.3	103	210	215
Вінницька	12.6	98	120	156
Волинська	6.7	39	138	7
Дніпропетровська	18.3	-	228	84
Донецька	10.6	43	92	97
Житомирська	13.9	135	143	160
Закарпатська	9.2	6	38	31
Запорізька	13.9	57	107	215
Івано-Франківська	8.6	51	70	141
Київська	10.6	83	90	123
Кіровоградська	6.8	61	78	97
Львівська	1,1	3	13	19
Луганська	11,2	88	61	191
Миколаївська	7,4	58	65	100
Одеська	9,9	70	91	127
Полтавська	16,8	305	240	130
Рівненська	7,8	174	123	79
Сумська	9,9	70	91	127
Тернопільська	7,6	100	240	-
Харківська	1,3	18	12	22
Херсонська	8,7	61	122	142
Хмельницька	10,4	118	112	87
Черкаська	7,7	82	98	108
Чернівецька	6,8	64	62	108
Чернігівська	6,0	-	98	29
Київ	-	-	-	-
Севастополь	2,3	1	6	13
Всього:	247,4	2887	4035	2608

ВСЬОГО: 247,4 тисячі учнів

За заявками обласних управлінь освіти: потреба - 1 автобус на 29 учнів.

Таблиця 2

Потреба у транспортних засобах для забезпечення організованого підвозу дітей до навчальних закладів

Матеріали надав

Володимир СКИБА

головний спеціаліст відділу взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та самоврядування МОНУ

Директор школи, ліцею, гімназії №4/2001

ПРО КОРИСТЬ РЕКЛАМИ

МПП "Фірма Сіма"
Київ, Іскрівська, 18

Виготовлення, тюнінг, продаж професійних акустичних систем, підсилювачів та супутніх товарів.

Озвучування заходів.

Інсталяція цілісних звуко-підсилюючих комплексів для концертних залів, кінотеатрів, клубів, церков і т.і.

МАКСИМАЛЬНА

**ЯКІСТЬ
ЗВУКУ**

Sima

тел./факс: (044) 2434633

e-mail: simasound@nbi.com.ua

МЕБЛІ

ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Металокаркас виробів має порошкове покриття.

Частини із ламінованої ДСП класу E1 кромковані стійкою до механічних ушкоджень стрічкою АВС 0,45 мм.

Меблі сертифіковані "УКРГІПРОМЕБЛІ" та мають гігієнічний висновок СЕС.

Можливе виготовлення на замовлення.

Доставка та монтаж в межах м.Києва безкоштовні.

Знижки постійним клієнтам.

м. Київ-175, а/я 145, Харківське шосе, 53 2-ий поверх.

тел/факс: 562-64-08
562-64-10
(044) 562-64-12
563-16-99
563-17-99
563-18-99

brik@fm.com.ua

**НАЙКРАЩЕ
СПІВВІДНОШЕННЯ
ЦІНИ ТА ЯКОСТІ!**

Ніхто не стане заперечувати певної корисності й навіть необхідності існування реклами в сучасному суспільстві. Але у той же час існує ставлення до рекламних оголошень, як до речей непотрібних або навіть шкідливих, що викрадають цінний час і відволікають увагу від справ насушних. І дійсно, для того, щоб знайти потрібну пропозицію, часто необхідно переглянути величезну кількість оголошень. До того ж, не секрет, що їхній зміст, м'яко кажучи, не завжди відповідає дійсності.

Реклама в часописі "Директор школи, ліцею, гімназії" у цьому відношенні - особлива. Насамперед тому, що її небагато. Звертаючись до представників найрізноманітніших комерційних підприємств, співробітники журналу раз у раз чули одну й ту ж фразу: "Ми не будемо давати рекламу в освітній журнал". На запитання "чому", отримували у відповідь: "Заклади освіти не мають коштів, тому рекламу давати не вигідно..." У такий спосіб відразу "відпали" ті фірми й організації, що орієнтовані насамперед на "здирання шкури".

Підприємства, що відгукнулися на пропозицію про розміщення реклами в нашому виданні - усі без винятку - орієнтовані на співробітництво з освітянськими закладами - у своїх пропозиціях враховують реальний стан справ у системі освіти України. А тому і пропозиції їхні економічно вигідніші для установ освіти, ніж інші. Крім того, редакція журналу відмовилася від ідеї розпродажу друкованої площі під рекламу. Ми вважаємо, що не тільки статті й інші "серйозні" публікації журналу, але і рекламні оголошення повинні приносити практичну користь нашим читачам. Тому співробітники журналу зверталися з пропозицією про розміщення реклами тільки до тих організацій, якість і надійність товарів і послуг яких перевірена часом, а також має добрі відгуки серед їхніх постійних клієнтів - керівників освітніх установ.

Директор школи, ліцею, гімназії №4'2001

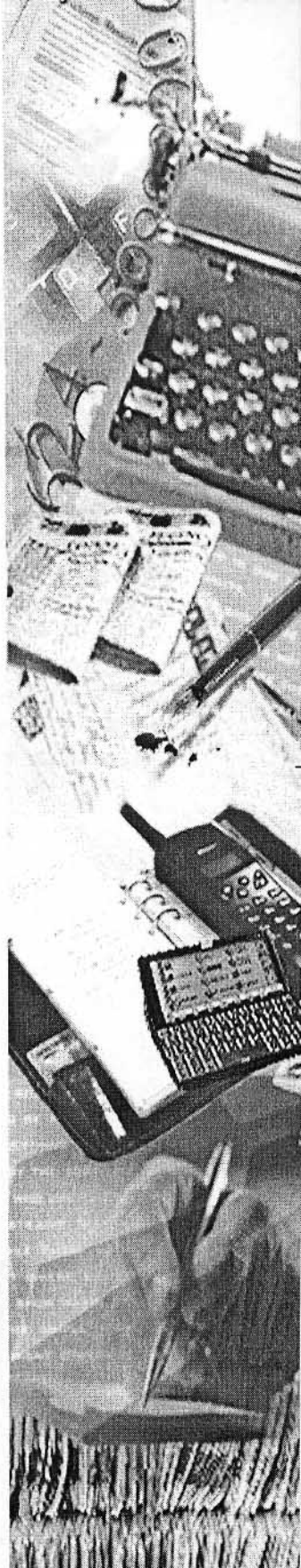

ЩОДЕННИК ДИРЕКТОРА

“У ПОШУКАХ 12 СТИЛЬЦІВ”
с. 102

Конкурс: ЦІНА ГЕНОФОНДУ
с. 105

КЕРІВНИКА ВИЗНАЧАЄ... СТИЛЬ ОДЯГУ
с. 106

"У пошуках 12 стільців"

Оновлення школи почнемо з меблів

Сьогодні відбувається реформування не лише в освіті, певним чином оновлюється школа.

Мабуть, кожен директор неодноразово замислювався над тим, чи купити учням нові столи та стільці, чи за допомогою підручних засобів полагодити старі.

Звичайно, останній варіант дешевший, але чи надійніший?

У наш час на ринку меблів для навчальних закладів вітчизняними виробниками пропонуються не лише парти, стільці, а й аудиторні дошки, спеціальні меблі для вчительських кімнат, різноманітні секційні конструкції, меблі для бібліотек, для кабінетів фізики, хімії тощо.

Ці якісні меблі з екологічно безпечних матеріалів не бояться вологи і навіть м'яких засобів, на відміну від столів старого зразка, які доводиться вимивати, здираючи фарбу, а інколи й зачищати брудну, помальовану учнями поверхню.

Такі меблі виготовляє науково-виробниче підприємство "Промінь".

До розробки сучасних меблів залучають найкращих фахівців з галузевих науково-дослідних інститутів та викладачів-практиків.

Нові дво-, три- та одномісні аудиторні столи,

стільці, парти, столи модульні та для їдалень з розкладними лавами на спільному металевому каркасі, антискаліозні столи тощо успішно пройшли випробування на міцність. Тож чи не краще заплатити більше і мати гарантію понад 25 років, ніж з року в рік ремонтувати меблі, які давно вже віджили своє? Крім того, нові конструкції розраховані на чотири зростові групи з метою забезпечення для учнів нормальних умов праці й підвищення ефективності навчального процесу.

Піклування про здоров'я дитини – одна з найголовніших засад сучасної школи. Як свідчить практика, чи не найбільше проблем виникає з формуванням у дитини правильної постави. Тож у цьому плані для учнів молодших класів були б корисні антискаліозні столи. Можливо, хоч тоді вчителів довелось би забути таке узвичаєне: "Сядьте рівно!"

Оснащенні всім необхідним відповідно до сучасних стандартів кабінети хімії та фізики мають відчутні переваги порівняно із меблями старого зразка.

Стрімка комп'ютеризація навчального процесу вимагає не тільки сучасних персональних комп'ютерів та

відповідного програмного забезпечення, а й спеціально розроблених, з урахуванням усіх педагогічних і санітарних вимог, меблів для таких класів та аудиторій. Враховуючи те, що шкільні меблі минулих років взагалі не були пристосовані для роботи з комп'ютером, переобладнати їх під новітні технології буде не так вже й просто, та й надійність їх бажатиме кращого.

Спеціалізовані ж столи мають спеціально вмонтоване відділення для процесора, висувну полицку для клавіатури й технологічні отвори під комунікаційні кабелі.

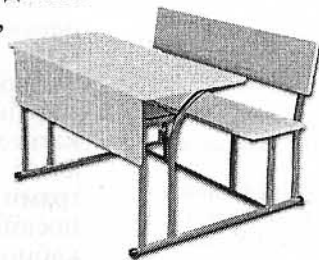
Спеціалізовані дво- та одномісні комп'ютерні столи допоможуть зосередити увагу учнів на вивченні інформатики. Вироби функціональні і мають сучасний дизайн. Вони прикрасять не лише навчальний заклад, а й офіс та квартиру.

Інтенсивне вивчення іноземної мови та активізація мовної практики можливі за наявності сучасного спеціалізованого обладнання. Спеціалісти розробили лінгафонні кабінети. Так, за допомогою спеціального обладнання викладач має можливість працювати з учнями в таких режимах, як прослуховування фонограм, розподіл класу на дві автономні групи з різними навчальними завданнями, прямий діалог з кожним учнем, прослуховування учнем власного запису, діалог між учнівськими парами, виклик учнем викладача, використання через пульт

керування різними джерелами інформації. Вчительське місце укомплектоване центральним пультом керування і має в комплекті індивідуальну аудіогарнітуру. Такі кабінети дають змогу якнайефективніше використовувати навчальний час і працювати в класі (що дуже важливо) з кожним учнем індивідуально.

Не залишилися поза увагою дизайнерів і аудиторні дошки. Їх виготовляють сьогодні не лише для письма крейдою, а й - фломастерами. Максимальна чіткість і контрастність напису, однаково легке зчитування інформації з будь-якої точки класу, антибліковий ефект, спокійний, оптимальний для ока колір, легкість письма, сучасний дизайн, "сухе" стирання написів, нанесених крейдою чи фломастером, магнітні якості для кріплення наочних посібників і, мабуть, найголовніше — термін експлуатації понад 25 років. Ці основні унікальні характеристики дошки, виготовленої зі спеціального металокерамічного листа виробництва Бельгії, усувають цілий комплекс вад, притаманних дошкам старих зразків. Та й асортимент цього товару задовільнить будь-які освітнянські потреби, адже є дошки як стаціонарні, так і пересувні, з нерухомою та обертовою поверхнями (їх може бути від однієї до п'яти), дошки-мольберти.

Шкільні меблі минулих років взагалі не були пристосовані для роботи з комп'ютером, переобладнати їх під новітні технології буде не так вже й просто, та й надійність їх бажатиме кращого

Директорові школи потрібно зробити усе можливе, аби забезпечити навчання своїм учням і роботу — вчителям

Зваживши на досвід педагогів-практиків, розробляються спеціалістами і комплекти меблів суто для кімнат-вчительських. Згадайте незграбні шафи, що стоять сьогодні у багатьох школах. На відміну від них, сучасні корпусні меблі з використанням найкращих оздоблюваних матеріалів і меблевої фурнітури прикрасять будь-яке приміщення. Всі моделі універсальні, а секції — сумісні. Класні кімнати та вчительські можна поступово доукомплектувати.

Для учбових приміщень гарно пасуватимуть і меблі "Заводу офісних та спеціальних меблів". Безпечно обладнані, сконструйовані й оздоблені спеціально для дітей столи, стільці, ліжка, шафи бездоганно виконуватимуть необхідні функції, формуючи разом з тим естетичний смак. Нові парти, на металевому каркасі з найсучаснішим порошковим покриттям не потребують ремонту, а надрукувати на них учнівські жарту просто неможливо.

Щоб навчальний процес був цікавим, а засвоєння матеріалу ефективним, вітчизняні підприємства пропонують освітянам необхідні навчально-наочні посібники і технічні засоби навчання, згідно з переліком, затвердженим Міністерством освіти і науки України. Так, набори плакатів та слайдів, аудіо-візуальні та комп'ютерні програми, лабораторні набори, посібники та прилади для кабінетів фізики, хімії,

біології, географії, математики та інших дисциплін стануть у нагоді кожному викладачеві й учневі.

Окрасою кабінету хімії буде електрифікована таблиця Д.І.Менделєєва з дистанційним пультом керування. А без спеціального посуду, спиртівки, хімреактивів на лабораторних заняттях просто не обійтись. Глобуси з електричною підсвіткою, географічні карти та набори мінералів пробуджують учнівську фантазію і бажання пізнавати світ на уроках географії. Електрофорна машина, комплекти електрозабезпечення кабінетів фізики, моделі електродвигуна, набори резисторів, амперметри, вольтметри та багато інших приладів мають розбудити дитячу уяву, надихнути на відкриття законів природи.

Ми хочемо бачити своїх дітей розумними, вихованими, ерудованими. А для цього потрібно дати усе можливе, щоб їх навчання стало цікавим, повноцінним, гармонійним. Тож директорів школи потрібно зробити усе можливе, аби забезпечити навчання своїм учням і роботу — вчителям.

Вітчизняні підприємства на порозі нового тисячоліття з оптимізмом дивляться у майбутнє, удосконалюючи і розширюючи асортимент продукції та виробничі потужності.

*За матеріалами
Марини Пойдіної,
позаштатного кореспондента журналу "Директор школи, ліцею, гімназії".*

Шановні читачі, редакція пропонує Вашій увазі результати постійно діючого конкурсу "Найкумедніший випадок із директорської та педагогічної практики".

Бажаємо нашим читачам гарного настрою та доброго гурму.

НАЙКУМЕДНІША ІСТОРІЯ
із директорської практики

ЦІНА ГЕНОФОНДУ

Директор однієї з київських шкіл на батьківських зборах "паралелі" робить оголошення: "Панове батьки! Ми відкриваємо клас, у якому збираємо генофонд нації. За навчання в цьому класі потрібно платити 300 гривень на місяць."

Батьки мовчки вислухали та й розійшлися — розмірковувати... чи потрапить їхня дитина в генофонд нації.

Коли через деякий час вони прийшли дізнатися у директора, чи потрапила їхня дитина в генофонд, то почули, що список вже складено. Здивуванню не було меж, коли побачили цей список: там вистачало всіх — від відмінників до невстигаючих. На запитання, за яким критерієм добирали дітей, розгублені батьки почули відповідь: "За розміром оплати за навчання".

Найбільш занепокоєні,

не витримавши, звернулися за допомогою до мене: "Ми дуже хочемо потрапити в генофонд нації, але у нас немає такої суми. Скажіть, будь ласка, що ж нам робити?!"...

Записала зі слів батьків
Світлана Рудаківська,
нині проректор з дозвільської підготовки Міжнародного інституту лінгвістики і права.

ЯК ВЗЯТИ УЧАСТЬ У КОНКУРСІ

Детально викладіть цікаву історію зі свого досвіду, яка розгорталася чи закінчилася несподівано для її учасників. Можливо, Вам пощастило бути її свідком — це теж годиться.

Надішліть Вашу історію та ілюстрації в електронному або друкованому вигляді на адресу редакції:

- електронною поштою (E-mail: direct@old-bank.com) - як "прикріплений файл" у форматі Word 6.0/95, 97; фото — у форматі TIFF (не менше 200 dpi);

- звичайною поштою: Україна, 01033, Київ-33, а/с 913 у роздрукованому вигляді (в цьому разі додайте електронний варіант на дискеті).

Вкажіть своє прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи, посаду, зворотню адресу та контактні телефони.

Ваша історія обов'язково буде опублікована у найближчому номері журналу "Директор школи, ліцею, гімназії", якщо відповідатиме єдиній умові: розсмішить усю редакційну команду.

Директор школи, ліцею, гімназії №4'2001

Мотиви на тему: ШКІЛЬНА ФОРМА

Шкільна форма – як багато в цій фразі. Як камінь, кинутий у річку, піднімає хвилю, так і ця фраза мало кого з батьків залишає байдужим, особливо перед початком навчального року.

Діапазон думок – найрізноманітніший: від схвально-ностальгичного спогаду про минуле до критично-негативного сприйняття нинішньої ситуації. Як правило, істина посередині. Не

вдаючись у глибокі теоретичні вишукування в цій області, хочу висловити своє розуміння даного питання і вважаю, що полегка з цього приводу була б доречною на сторінках журналу.

Кожна вікова категорія визначає свої вимоги до шкільної форми, а саме:

1. Шкільна форма для молодших школярів(1-4 класи).
2. Форма для середніх класів.
3. Формений одяг для старшокласників.

Підхід до кожної категорії повинен бути обумовлений специфікою навчального закладу, вимогою єдності кольоро- і формоутворення, з урахуванням індивідуальних характеристик учня.

Питання обліку індивідуальних характеристик не викликає особливої суперечки. Однак поширення на всіх школярів

обмеженого числа моделей і квітів із 4-х рекомендованих викликає усе більше і більше заперечень. І це заперечення виявляється в "тихомому" самотійному прийнятті директорами шкіл рішення по моделях і квітах. І, треба сказати, у переважній більшості випадків – це вдалі рішення.

Необхідно відійти від поняття "шкільна форма" і замінити його на термін "формений одяг". Цей термін дозволяє поширити єдність колірних, модельних та інших відмітних ознак на інші види одягу (тапочки, шарфики, значки, емблеми).

Вважаю, що необхідно визначити тільки основні принципи для форменого одягу школярів та надати можливість і право керівникам навчальних закладів самотійно визначати стиль одягу в довіреному йому закладі.

Вимоги до форменого шкільного одягу для школярів повинні бути зведені до мінімуму і визначити:

1. Зручність у повсякденному носінні.
2. Єдність стилю, що допускає відмінність моделей для кожної вікової групи при збереженні єдиного стилю для навчального закладу.
3. Дотримання вимог стандартів для дитячого і підліткового одягу.

Такий підхід дозволить кожному керівникові самотійно визначити виготовлювача і постачальника форменого одягу й у цілому зробити формений одяг зручним і, якщо хочете, улюбленим. Ідея соціальної рівності, так завзято пропагована у свій час ініціаторами впровадження шкільної форми, не постраждає від того, що формений одяг буде різноманітним і гарним, що одна школа буде відрізнятися від іншої, що одяг буде радувати око. З іншого боку, це буде стимулювати виробників випускати сучасний і модний формений одяг для школярів.

АНТОН ШМАРГОВИЧ

Комерційний директор
"Сенсор-Леппром"

Директор школи, лицею, гімназії №4 2001

ШКІЛЬНА ФОРМА

Комплектуємо класи,
школи-інтернати,
районні відділи освіти

Спортивні костюми,
куртки, трикотаж,
взуття

Звертайтеся:

ТОВ Сенсор Леппром

тел.: (044) 220-56-63,

тел./факс: (044) 220-5627

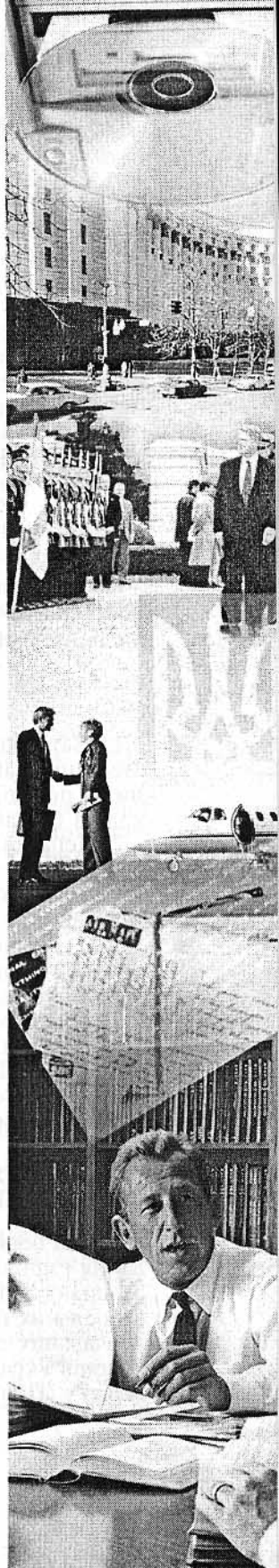

ЕКСКЛЮЗИВ

**ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ, ДОШКІЛЬНИХ ТА
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

с. 108

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ, ДОШКІЛЬНИХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

М.Київ

24 07. 2001р. № 553

На виконання Законів України "Про загальну середню освіту", "Про дошкільну освіту", "Про позашкільну освіту" з метою державного контролю за діяльністю навчальних закладів

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних навчальних закладів (додається).

2. Департаменту розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти (Романенко В.П.), Державній інспекції навчальних закладів (Бурлаков О.М.) до 01.09.2001 розробити орієнтовні критерії оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

3. Уважати таким, що втратило чинність, Типове положення про атестацію середніх загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних закладів

освіти і закладів освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, затверджене наказом Міністерства освіти України від 05.03.1996 № 66 та зареєстроване Міністерством юстиції України від 26.03.1996, № 139/1164.

4. Даний наказ та Порядок опублікувати в "Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України" та газеті "Освіта України".

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр

В.Г.КРЕМЕНЬ

ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ, ДОШКІЛЬНИХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

1. Цей порядок визначає основні завдання і принципи проведення атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (далі - навчальних закладів) згідно з вимогами Законів України "Про загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту",

"Про дошкільну освіту", відповідних положень про ці заклади та інших нормативно-правових актів.

2. Атестація є основною формою державного контролю за діяльністю навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування, типу та форм влас-

ності і проводиться з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

3. Атестація навчальних закладів проводиться не рідше одного разу на десять років.

Позачергова атестація дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів усіх форм власності може здійснюватись, як виняток, лише за рішенням Міністерства освіти і науки України за поданням органу громадського самоврядування навчального закладу або відповідного органу управління освітою.

Позачергова атестація державних позашкільних навчальних закладів проводиться, як виняток, лише за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти або інших центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклади.

Позачергова атестація комунальних позашкільних навчальних закладів проводиться як виняток лише за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських районних державних адміністрацій та підпорядкованих їм органів управління, у сфері яких перебувають позашкільні навчальні заклади органів місцевого самоврядування.

Позачергова атестація приватних навчальних закладів проводиться, як виняток, лише за рішенням власника (Засновника) або спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти, інших центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклади, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласної Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та підпорядкованих їм органів управління, у сфері яких перебувають позашкільні на-

вчальні заклади органів місцевого самоврядування.

4. Основними завданнями атестації є оцінка:

реального стану організації та здійснення навчально-виховного процесу, позаурочної виховної корекційно-відновної реабілітаційної та лікувальної роботи з врахуванням заявленого статусу та специфіки навчального закладу;

відповідності навчально-виховних досягнень учнів (вихованців) вимогам навчальних програм, забезпечення їх виховання та розвитку, підготовки до продовження навчання або наступної трудової діяльності;

умов роботи навчального закладу, матеріально-технічної, науково-методичної, навчально-виробничої, культурно-спортивної, корекційно-відновної, лікувально-оздоровчої бази, санітарно-гігієнічних норм;

можливостей здійснення загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти, реалізації навчально-виховних програм закладу і перспектив його розвитку;

забезпечення навчання та використання української мови, задоволення освітніх потреб у вивченні російської та інших мов національних меншин України;

якісного складу та професійної майстерності керівних і педагогічних працівників;

ефективності управління навчальним закладом.

5. Основними принципами атестації навчальних закладів (плановість, об'єктивність, науковість, компетентність, гласність, коректність.

6. Атестація навчальних закладів державної форми власності здійснюється Міністерством освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні відповідні навчальні заклади.

7. Атестація навчальних закладів комунальної та приватної форм власності здійснюється Міністерством освіти і науки Автономної Республіки

Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій.

8. Атестація навчальних закладів здійснюється шляхом проведення атестаційної експертизи. Атестаційну експертизу навчальних закладів державної форми власності проводить Державна інспекція навчальних закладів Міністерства освіти і науки України.

9. Організаційне забезпечення і контроль за проведенням атестаційної експертизи навчальних закладів комунальної і приватної форм власності здійснюють регіональні експертні ради, що створюються при Міністерстві освіти і науки Автономної Республіки Крим, управліннях освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

10. Регіональні експертні ради з урахуванням пропозицій відділів освіти райдержадміністрацій та міськвиконкомів складають план проведення атестаційної експертизи, який затверджується Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій і доводиться до відома керівника навчального закладу не пізніше, ніж за рік до початку проведення атестації.

11. Для проведення атестаційної експертизи конкретного навчального закладу відповідним органом управління освітою створюється експертна комісія з числа провідних фахівців управління (відділу) навчальних закладів і установ освіти,

підприємств, організацій тощо, які мають відповідну спеціальну освіту, високу професійну кваліфікацію, практичний досвід роботи, володіють необхідними знаннями та навичками. Склад експертних комісій не повинен перевищувати 15 чоловік.

12. До складу експертної комісії у разі потреби можуть входити представники інших органів державною управління, регіональної експертної ради. Державної інспекції навчальних

закладів Міністерства освіти і науки.

У складі експертної комісії не можуть перебувати працівники навчального закладу, що атестується, або особи, які мають пряме відношення до діяльності цього навчального закладу.

13. Основою організації діяльності експертної комісії є робоча програма атестаційної експертизи, що складається для конкретного навчального закладу і затверджується начальником відповідного органу управління освітою. Робоча програма доводиться до відома керівника навчального закладу за місяць до початку проведення атестаційної експертизи.

14. Не пізніше, як за 2 місяці до проведення атестації навчальний заклад подає експертній комісії матеріали самоаналізу освітньої діяльності, що містять основні відомості про заклад: стан матеріально-технічного, кадрового і навчально-методичного забезпечення, про організацію та здійснення навчально-виховного процесу, копії навчальних планів та авторських програм тощо.

15. Термін роботи експертної комісії у навчальному закладі не повинен бути більшим, ніж 15 календарних днів.

16. Експертна комісія у термін до 20 днів після завершення роботи складає акт атестаційної експертизи навчального закладу, в якому містяться висновки з основних напрямів його діяльності та пропозиції щодо визнання закладу освіти: атестованим з відзнакою, атестованим, атестованим умовно або неатестованим.

Акт атестаційної експертизи подається регіональній експертній раді і керівнику навчального закладу.

17. Регіональна експертна рада у двомісячний термін розглядає матеріали атестаційної експертизи і готує вмотивований висновок щодо атестації навчального закладу. На основі цього висновку орган управління освітою, на який покладено проведення атестації, приймає рішення про атестацію навчального закладу. Вказане рішення доводить-

ся до відома керівника навчального закладу та відповідного органу управління освітою у місячний термін з дня надходження висновку від регіональної експертної ради.

18. У випадку незгоди керівника навчального закладу з висновками експертної комісії протягом 10 днів з моменту отримання акта експертизи керівник навчального закладу може подати апеляцію до регіональної експертної ради. Якщо апеляція визнається правомірною, то регіональна експертна рада призначає експертну комісію у новому складі та в погоджений із навчальним закладом термін проводить повторну експертизу. Висновки цієї експертизи є остаточними.

19. Залежно від рівня освітньої діяльності і результативності навчально-виховного процесу навчальний заклад визнається атестованим з відзнакою, атестованим, атестованим умовно або неатестованим.

20. Атестованому закладу видається свідоцтво встановленого зразка.

21. Атестованому навчальному закладу, що здійснює підготовку за рівнем повної або базової загальної середньої освіти, підтверджується право видачі документа про освіту державного зразка.

22. Для навчальних закладів, які атестовані з відзнакою, можуть застосовуватись заходи щодо матеріального і морального стимулювання праці педагогічних колективів та їх керівників.

23. Навчальний заклад визнається атестованим умовно, якщо в його діяльності наявні недоліки, які істотно не впливають на результати його роботи і можуть бути ліквідовані. У рішенні про умовну атестацію навчального закладу повинні бути визначені конкретні заходи щодо удосконалення його діяльності, виконання яких в установлений термін є обов'язковим для збереження права видачі документів про освіту державного зразка.

24. Навчальний заклад визнається неатестованим, якщо результати його освітньої діяльності та наявні умови

організації навчально-виховного процесу не відповідають установленим державним стандартам. Для таких навчальних закладів установлюються причини незадовільної роботи і, в залежності від можливості їх ліквідації, в установленому порядку приймаються рішення щодо виправлення недоліків і повторної атестації закладу через 1-2 роки або зміни типу, реорганізації його, ліквідації відповідно до чинного законодавства. У такому випадку неатестований навчальний заклад позбавляється ліцензії на провадження освітньої діяльності за даним типом чи напрямом.

25. У випадку незгоди з висновком про неатестацію керівник навчального закладу протягом місяця з моменту отримання відповідного рішення органу управління освітою, на який покладено проведення атестації, має право подати апеляцію до Міністерства освіти і науки України.

Міністерство освіти і науки України протягом місяця розглядає матеріали атестації і приймає рішення, яке доводить до відома керівника навчального закладу та відповідного органу управління освітою.

26. Результати атестації навчальних закладів оприлюднюються через засоби масової інформації.

27. Витрати на організацію і проведення атестації навчальних закладів здійснюються за рахунок коштів відповідних органів виконавчої влади. Позачергова атестація навчального закладу з метою зміни його типу і підвищення статусу здійснюється за рахунок власних надходжень навчального закладу.

28. За особами, які залучаються до роботи в експертних комісіях на час проведення атестації навчальних закладів, зберігається заробітна плата за основним місцем роботи.

29. Програмне методичне забезпечення атестації та контроль за її проведенням здійснює Державна інспекція навчальних закладів Міністерства освіти і науки України.